

Kunst in de Openbare Ruimte in Gouda

13 december 2023

De onderzoekers

Patricia Jansma is als gecertificeerd taxateur kunst en antiek gespecialiseerd in het onderbouwd waarderen en taxeren van Moderne- en Hedendaagse kunst én kunst in de openbare ruimte. Zij heeft de Rijksdienst Cultureel Erfgoed mogen adviseren over de waarde van de Rijkscollectie, en zij heeft zich voor o.a. Amsterdam, Rotterdam en Eindhoven gebogen over de kunst in de openbare ruimte. Als expert heeft zij meegewerkt aan diverse projecten voor Europese politie diensten. Verder schrijft zij over het taxateursvak, en kunst(markt) gerelateerde onderwerpen, onder andere voor het Weekblad Fiscaal Recht. Patricia heeft verder workshops en lezingen gegeven o.a. voor de master Kunst, Markt en Connaissance van de VU en voor de Belastingdienst.

Dieuwertje Wijsmuller is museologe en gespecialiseerd in het (co-creatief) waarderen van museale en gemeentelijke collecties. Ze werd als één van de 'founding mothers' van Stichting Ontferd Goed uitgeroepen tot Radicale Vernieuwer door Vrij Nederland. Eerder zette ze haar specialisme in om de Raad van Cultuur te adviseren en de Rijksdienst Cultureel Erfgoed te helpen onderzoeken of het Verdrag van Faro (2005) ook door Nederland ondertekend moet worden. Door haar onderzoek naar de mogelijkheden van ontzamen binnen Europa, geeft ze ook internationaal workshops en lezingen. Momenteel werkt ze aan diverse collectie(waarderings)projecten bij Nederlandse musea en gemeentes.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Op de museale weegschaal	5
2.1	De methode	5
2.2	De lijst	7
2.3	Algemene bevindingen	8
3	Bewoners aan het woord	11
3.1	Burgerparticipatie en Stadscuratorium	11
3.2	De gesprekken	12
3.3	De deelnemers	12
3.4	De uitkomsten	13
4	Aanbevelingen	14
5	De kunstwerken	16
5.1	De topwerken	17
5.2	Werken om te koesteren	55
5.3	Het bewaren waard	103
5.4	Niet gewaardeerd	179
A	Gesprekken	181
A.1	Werkwijze en methodiek	181
A.2	Gespreksverslagen	183
A.2.1	De 10 banken – Joep van Lieshout (1993)	183
A.2.2	Zonder titel – Marijke de Goey (1986)	185
A.2.3	Tafel II – Kees Bückens (1992)	186
A.2.4	Drie vogels in vlucht – Fred Carasso (1960)	187
A.2.5	Koe (op het pauseland) – Duuk Roodbol (2013)	188
A.2.6	Roos – Miriam Piña (1997)	190
A.2.7	Baksteenmozaïek de Touwtrekkers – Berend Hendriks (1964)	191
B	Literatuurlijst	192

Hoofdstuk 1

Inleiding

De gemeente Gouda staat voor de intrinsieke waarde van kunst en cultuur en de rol die het speelt in een sociale, leefbare en aantrekkelijke stad, belangrijk voor zowel de individuele bewoner als de samenleving als geheel. Kunst en cultuur zorgen voor ontspanning en ontroering, voor verdieping en inspiratie, voor kennis en kritisch vermogen en voor zingeving en persoonlijke ontwikkeling. Het draagt bij aan identiteit, participatie, kansengelijkheid en sociale samenhang en aan een aantrekkelijke stad voor inwoners en bezoekers. De gemeente Gouda gaat voor een cultureel aanbod dat toekomstbestendig is en bereikbaar voor elke inwoner van jong tot oud. Daarbij is specifiek aandacht voor de bijdrage van cultuur aan de lokale economie en sociale samenhang in de stad¹.

De aantrekkelijkheid van de stad voor bewoners, ondernemers en bezoekers hangt mede af van de kwaliteit van de openbare ruimte en op veel plekken in Gouda is de openbare ruimte verrijkt met beeldende kunst. Deze kunst levert een wezenlijke bijdrage aan de leefbaarheid, de sociale samenhang en de lokale economie. Het is kunst in zijn meest toegankelijke vorm, vanzelfsprekend onderdeel van ons dagelijks leven en onze gedeelde ervaring en identiteit. Maar, juist omdat de aanwezigheid zo vanzelfsprekend lijkt, verlies je gemakkelijk uit het oog dat kunst in de buitenlucht ook kwetsbaar is. Soms ervaar je de waarde ervan pas als het verdwenen is, gestolen, gesloopt of onherstelbaar beschadigd.

De gemeente Gouda onderkent de waarde, en de kwetsbaarheid, van kunst in de openbare ruimte en heeft met het vaststellen van de Cultuurnota 2023-2027 besloten om het collectiebeheer te verbeteren. De eerste stap is het in kaart brengen van de conditie, de waarde en de betekenis van de gemeentelijke kunstcollectie. Alleen zo kunnen gedegen keuzes worden gemaakt bij het onderhoud en beheer op korte en langere termijn. Ook biedt de inventarisatie houvast bij het nemen van beslissingen over nieuwe kunstwerken: sterke punten van de collectie kunnen verder worden uitgewerkt, lacunes kunnen worden opgevuld.

De gemeente Gouda heeft externe experts, Patricia Jansma en Dieuwertje Wijsmuller, gevraagd inzichtelijk te maken wat de waarde is van de kunst in de openbare ruimte in Gouda. Zij hebben twee onderzoeken uitgevoerd.

---

¹Missie, visie en rol gemeente Gouda volgens Cultuurnota Gouda sterker met Cultuur! 2023-2027.

1. Een volledige inventarisatie van de aanwezige kunst in de openbare ruimte en een waardering van ieder kunstwerk op basis van de *Museale Weegschaal*. Van ieder werk is bepaald wat de kenmerken, de cultuur-historische waarde en de sociaal-maatschappelijke waarde zijn. Op basis hiervan is een onderscheid gemaakt tussen topwerken, werken om te koesteren en werken die het behouden waar zijn.
2. Een aantal bijeenkomsten met bewoners waarbij is onderzocht welke waarde en betekenis de kunst voor hen heeft. Hiermee werd beoogd het belangrijke aspect belevingswaarde van de sociaal-maatschappelijke waarde van de kunstwerken beter in beeld te krijgen. Ook werd onderzocht of bewoners op een actievere manier betrokken kunnen worden bij vraagstukken rondom Goudse kunst in de openbare ruimte.

De resultaten van deze onderzoeken zijn vastgelegd in dit rapport. In de eerste twee hoofdstukken worden de twee onderzoeken verder toegelicht. Op basis van deze onderzoeken worden een aantal aanbevelingen gedaan. In het daaropvolgende hoofdstuk worden de resultaten van de inventarisatie en de waardering van de kunstwerken in de openbare ruimte in Gouda gepresenteerd.

Hoofdstuk 2

Op de museale weegschaal

Kunst in de openbare ruimte in een gemeente kan het best vergeleken worden met de collectie van een museum. De vraag wat de waarde van een collectie is kan niet beantwoord worden door te verwijzen naar de prijs die is betaald om de objecten te verwerven of het bedrag dat de collectie bij verkoop zou kunnen opbrengen. De cultuur-historische waarde van de wonderschone Goudse Glazen kan niet gereduceerd worden tot de stelling dat ze bij een hypothetische verkoop wellicht 50 tot 150 miljoen zouden kunnen opbrengen.

2.1 De methode

Om toch op een zinnige manier het gesprek te kunnen voeren over de waarde van collecties heeft de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed een methode ontwikkeld om collecties te waarderen: *Op de museale weegschaal*. Deze methode is als basis gebruikt om de kunst in de openbare ruimte in Gouda te waarderen. De kern van deze methode is een systematische beschrijving van een aantal kenmerken van de objecten, en vervolgens een waardering langs drie assen: de cultuur-historische waarde, de sociaal-maatschappelijke waarde en de eventuele gebruikswaarde van de objecten.

Bij de *kenmerken* van een object gaat het om de toestand en conditie van het object, de samenhang met andere objecten, duidelijkheid over de herkomst van het object en de zeldzaamheid en representativiteit van het object. Bij *cultuurhistorische waarde* wordt gekeken naar de historische waarde, de artistieke waarde en de informatieve (wetenschappelijke) waarde van een object. Bij *sociaal-maatschappelijke waarde* gaat het om de waarde die door belanghebbenden aan het object worden toegekend. Daarbij gaat het enerzijds om de maatschappelijke waarde van objecten met religieuze, spirituele, politieke of culturele betekenis en anderzijds om de belevingswaarde die wordt ervaren door mensen die met de objecten in aanraking komen. Bij *gebruikswaarde* moet enerzijds gedacht worden aan de bijdrage die een object levert aan de waarde van een collectie als geheel en anderzijds aan de opbrengst die gegenereerd wordt door het gebruik van een object (economische waarde).

Bij het vaststellen van de cultuurhistorische waarde worden de volgende vragen gesteld: Is er sprake van een connectie van het object met belangrijke personen, (historische) locaties of gebeurtenissen? Is er sprake van bijzondere betekenis van een object

(of groep objecten) als getuige van een periode, proces, ontwikkeling of tijdsbeeld? Indicatoren kunnen zijn: literatuur, (onderdeel) zijn van een Rijks-/Gemeentelijk monument en andere manieren van (h)erkenning.

Bij het vaststellen van het artistieke aspect van cultuurhistorische waarde worden de volgende vragen betrokken: Is er bij het werk sprake van een origineel idee, een geslaagde compositie, bijzonder vakmanschap? Is het een belangrijk werk in het oeuvre van de kunstenaar? Is het werk kunsthistorisch belangrijk? Is het een zeldzaam of uniek werk? Steeds tegen het licht van de betekenis van de kunstenaar, waarbij gekeken wordt hoe het werk van de kunstenaar in het algemeen gewaardeerd wordt. Indicatoren daarbij zijn relevante recensies, tentoonstellingen, prijzen, opdrachten en opname in museale collecties¹.

Om meer grip op de sociaal-maatschappelijke waarde van kunst in de openbare ruimte te krijgen is een aantal bijeenkomsten georganiseerd met bewoners waarbij acht kunstwerken nader onder de loep zijn genomen (zie hoofdstuk 3). Daarbij werd specifiek ingegaan op de vraag hoe bewoners kunst in de openbare ruimte waarderen.

De verschillende waarderingen zijn relatieve waarderingen. We hebben het over belangrijke kunstenaars, grote historische betekenis, een geslaagde uitvoering en veel belevingswaarde. Dat betekent belangrijker dan andere kunstenaars, meer historische betekenis dan andere werken, beter geslaagd dan artistiek mindere kunstwerken en interessanter dan werken waar mensen minder door geraakt worden. Waarderingen staan steeds in verhouding tot andere waarderingen binnen een *referentiekader*, dat wil zeggen: een specifieke groep objecten waarmee vergeleken wordt.

Dat een kunstwerk langs een as hoog gewaardeerd wordt betekent niet dat de waarde op de andere assen ook hoog is. Een kunstwerk kan van een belangrijke kunstenaar en van hoge artistieke waarde zijn en toch weinig sociaal-maatschappelijke waarde hebben. Omgekeerd kan werk dat door bewoners zeer gewaardeerd wordt slechts een beperkte cultuurhistorische waarde hebben.

Daarmee is de vraag wat de waardevolle en minder waardevolle kunstwerken in de openbare ruimte in Gouda zijn nog niet beantwoord. Daarom is ervoor gekozen om, op basis van deze waarderingen, de kunstwerken te verdelen in drie categorieën: *Top*, *Om te koesteren* en *Het bewaren waard*. Topwerken scoren goed op meerdere aspecten van de museale weegschaal. Ze vertegenwoordigen het beste dat Gouda te bieden heeft: geslaagd werk van belangrijke kunstenaars, iconische beelden die iedereen herkent en objecten die nauw verbonden zijn met de Goudse geschiedenis. De werken om te koesteren onderscheiden zich in positieve zin op een of meerdere aspecten van werken die het bewaren waard zijn. Met de termen 'koesteren' en 'bewaren' hebben we overigens geen voorschot willen nemen op de doelstellingen van het beheer van de collectie. We hebben slechts gezocht naar andere namen voor de categorieën dan het wat nietszeggende 'A', 'B' en 'C'. Het als *Het bewaren waard* aangeduide deel van de collectie omvat zeker ook een aantal werken waarbij, op enig moment, de vraag gesteld mag worden of de (artistieke) waarde van het werk de inspanning rechtvaardigt die nodig is om het werk in stand te houden.

Binnen de categorieën is verder geen ordening aangebracht. De werken zijn in de lijst gerangschikt op alfabetische volgorde van de kunstenaar.

---

¹Vergelijk C Bunnik, 2017

2.2 De lijst

Onder kunst in de openbare ruimte worden over het algemeen kunstwerken verstaan die aanwezig zijn in de openbare ruimte, hetzij als zelfstandige objecten, hetzij als kunstwerken die onderdeel zijn van de structuren die de openbare ruimte begrenzen en afbakenen (straat, bodem en gevels). Startpunt van deze inventarisatie is de interne lijst van kunstwerken in de openbare ruimte van de gemeente Gouda, aangevuld met enkele objecten die elders worden benoemd. Uit deze lijst zijn alle objecten verwijderd die niet meer bestaan. Ook zijn objecten die evident geen kunstwerk of gedenkteken zijn van de lijst gehaald. Op de overgebleven lijst staan verschillende soorten objecten, te weten:

- Beelden, ruimtelijke objecten, vaak van brons of steen;
- Wandkunstwerken, in, op of aan de gevel van gebouwen;
- Omgevingskunstwerken, die geïntegreerd onderdeel uitmaken van hun omgeving;
- Overige kunstwerken, dat wil zeggen objecten die niet onder een van de bovenstaande categorieën vallen.

Niet alle objecten die op de lijst staan zijn eigendom van de gemeente. Er staan een aantal beelden op de lijst die gerealiseerd zijn in opdracht van bewoners en bedrijven. Verder staan er objecten op de lijst die ooit van de gemeente waren maar door de gemeente zijn overgedragen aan Museum Gouda of het Groene Hart Ziekenhuis, en objecten die eigendom van scholen zijn geworden bij het overdragen van het eigendom van de schoolgebouwen aan de schoolbesturen. Voor wandkunstwerken geldt dat deze in principe eigendom zijn van de eigenaar van de gebouwen. In de meeste gevallen is dat niet de gemeente.

Omdat een aantal juridische vragen rondom eigendom complex zijn kan het zeer tijdrovend zijn om voor een object onomstotelijk vast te stellen wie de eigenaar is. Daarom is, in het kader van deze inventarisatie, verder geen onderzoek gedaan naar het eigendom van de objecten. Het is kosteneffectiever om dat onderzoek te doen op het moment dat de eigendomsvraag voor een specifiek kunstwerk relevant is.

Voor dit onderzoek zijn 142 objecten gewaardeerd. Daarvan kregen er 24 de waardering *Top*, 44 de waardering *Om te koesteren* en 73 de waardering *Het bewaren waard*. Deze objecten staan beschreven in hoofdstuk 5. Er is voor gekozen om Telepoort van Atelier ARI niet van een waardering te voorzien. Het werk is zeer recent geplaatst en een oordeel over de sociaal-maatschappelijke waarde van het werk is nog niet mogelijk.

Niet alle objecten bevinden zich in de openbare ruimte. De beelden die zijn overgedragen aan het museum staan in de publiek toegankelijke museumtuin. De beelden in het Groene Hart Ziekenhuis staan in niet publiek toegankelijke binnentuinen. Vijf objecten bevinden zich, op dit moment, in opslag.

Bij het maken van de lijst is dankbaar gebruik gemaakt van de informatie op de site Beelden in Gouda van Sjouk Engels en Marianne Waalwijk-van der Spree. Ook het overzicht en de beschrijvingen van de kunstwerken in het door de gemeente Gouda uitgegeven *Beelden in Gouda* van Oscar van der Wijk bleek zeer waardevol. Daarnaast leverde het gesprek met de Historische Vereniging die Goude veel informatie op.

2.3 Algemene bevindingen

Als we naar de kunstwerken in de openbare ruimte in Gouda kijken dan vallen een aantal zaken op.

Veelvormigheid

De historische gegroeide collectie vormt een veelvormige afspiegeling van de (verzamel)geschiedenis van Gouda. Zij bevat naast werken in steen, brons en staal, werk in o.a. keramiek, glas en TL. Sommige werken zijn in opdracht vervaardigd, andere zijn tot stand gekomen in samenwerking met bewoners of omgeving. Een groot deel van de werken is traditioneel van aard en figuratief en herkenbaar; een kleiner deel kan -zeker op het eerste gezicht- wat minder makkelijk te doorgronden zijn. Naast als kunstwerk te herkennen sculpturen en wandkunstwerken bevat de collectie objecten die bedoeld zijn als herkennings- of verzamelpunt, of verwijzing naar omgeving en geschiedenis.

Goudse kunstenaars

In Gouda zijn 45 werken te vinden van 26 Goudse kunstenaars. Ineke van Dijk, met 7 werken, is daarvan de meest herkenbare. Ook Sonja Meijer, met 4 werken, waaronder de Spuitgast, en Gerard Bakker, Cees Broehs en Menno Meijer, met ieder 3 werken, zijn in Gouda vaker te zien.

De vroeg zeventiende-eeuws werken van de stadsbeeldhouwer Gregorius Cool zijn van grote cultuurhistorisch waarde en behoren tot de topwerken in Gouda. Dat geldt ook voor de sociaal-maatschappelijk waardevolle, iconische Kaasboerin van Ineke van Dijk en het cultuurhistorisch belangrijke keramische kunstwerk de Gelukzalige Pijproker van W.H. van Norden.

Keramiek

Tot 1963 was in Gouda de aardewerkfabriek Goedewaagen gevestigd en tot 1965 de Plateelbakkerij Zuid Holland. De rijke traditie van keramiek in Gouda is terug te zien in een opvallend aantal (20) keramische kunstwerken in de openbare ruimte. Belangrijk is het werk van Jo Uiterwaal, uitgevoerd door Goedewaagen, en W.H. van Norden, die zelf verbonden was aan Goedewaagen. Dat geldt ook voor het werk van Dick Elffers, vervaardigd bij de Porceleyne Fles in Delft, het in eigen werkplaats vervaardigde werk van de Groninger Anno Smit en het werk van David Vandekop. Van de 24 topwerken zijn er 5 uitgevoerd in keramiek.

Goudse beeldenroute

In 1988 ontving de gemeente Gouda een legaat van mevrouw James-van der Hoop, echtgenote van de vroegere burgemeester van Gouda, Karel Frederik Otto James. Het legaat was bestemd voor de plaatsing van moderne beeldhouwkunst in de stad. De gemeente Gouda heeft hiermee de Goudse beeldenroute gerealiseerd. Van de 11 werken uit deze route zijn er nu nog 8 aanwezig, waarvan 4 in en rond het Houtmanplantsoen en 2 rond de Mallegatsluis. De kwaliteit van de werken is bovengemiddeld en 5 van de 8 werken zijn beoordeeld als *Om te koesteren*. Helaas zijn 3 werken niet meer

aanwezig. Er werd een werk gestolen, er ging een werk verloren bij een herinrichting en er ligt nog een werk in opslag, in afwachting van herplaatsing.

Dertig jaar na dato vormt de Goudse Beeldenroute nog steeds de belangrijkste ingang tot kunst in de openbare ruimte in Gouda. Enerzijds wordt daarmee de kracht en duurzaamheid van een dergelijk artistiek project aangetoond. Anderzijds roept het de vraag op of er niet meer kunstwerken zijn die dezelfde aandacht verdienen.

Wederopbouw

De wederopbouw na de tweede wereldoorlog is een periode van herstel en groei. In Nederland en in Gouda wordt, na de verschrikkingen van de oorlog, hard gebouwd aan een nieuwe toekomst. De vastberadenheid en het optimisme zijn ook herkenbaar in de kunst van die tijd. In Gouda zijn 19 kunstwerken te vinden uit deze periode. Het zijn veelal gebonden, monumentale kunstwerken die met relatief weinig middelen tot stand zijn gebracht. Belangrijke voorbeelden zijn de gevelreliëfs van Berend Hendriks en de keramische beelden van Jo Uiterwaal.

Scholen

In Gouda zijn 31 kunstwerken te vinden rond scholen. Deze kunstwerken zijn veelal tot stand gekomen in het kader van de percentageregeling, de afspraak om bij nieuwbouw 1-1,5% van de bouwsom te reserveren voor het realiseren van kunst. Daarbij is vaak sprake van wandkunstwerken. Opvallend is het hoge aantal uitgesproken moderne werken van hoge artistieke kwaliteit. Voorbeelden zijn de werken van Volten, Elffers en van Lieshout.

Bij de overdracht van het eigendom van de schoolgebouwen aan de schoolbesturen zijn ook de kunstwerken overgedragen. Een aantal daarvan zijn in de loopt der tijd verloren gegaan, vaak bij renovatie en nieuwbouwprojecten. Een aantal andere werken zijn aangetast. De vraag rijst of bij de overdracht voldoende aandacht is besteed aan afspraken om dit openbaar kunstbezit in stand te houden.

Diversiteit

Van de 142 kunstwerken zijn er 37 gemaakt door 24 vrouwelijke kunstenaars. Ineke van Dijk en Sonja Meijer met respectievelijk 7 en 4 kunstwerken nemen daarvan bijna een derde voor hun rekening. Ook worden mannen veel vaker dan vrouwen afgebeeld en zijn zij vaker onderwerp.

De Roos van de Goudse kunstenaar Miriam Piña is een van de weinige werken in de collectie van een Nederlandse kunstenaars met een cultureel diverse achtergrond. In die zin vormt de collectie geen afspiegeling van de Goudse bevolking.

Conditie

In het kader dit onderzoek is van ieder kunstwerk beoordeeld wat de conditie c.q. staat van onderhoud is. Voor zover de conditie van invloed is geweest op de waardering is deze ook meegenomen in dit rapport.

De kunstwerken zijn over het algemeen in goede staat. Toch is er in een aantal gevallen sprake van een (zeer) problematische conditie. Het meest in het oog springt

natuurlijk het werk van Fred Carasso. Drie vogels in vlucht is zwaar aangetast, deels doordat een omgewaaide boom op het werk is gevallen en deels doordat koperdieven het werk hebben vernield. De conditie van de werken van Corinne Franzén-Heslenfeld is slecht. Zowel Prinses met de gouden bal als Santa Lucia zijn beschadigd; mogelijk is de gebruikte steensoort niet goed bestand tegen de weersinvloeden. De Tien Banken van Joep van Lieshout zijn overschilderd en verplaatst, waarmee het kunstwerk in zijn wezen is aangetast.

Een aantal kunstwerken zijn behouden dankzij initiatief van bewoners. Daar moeten we dankbaar voor zijn. Door gebrek aan middelen en kennis zijn daarbij, helaas, soms keuzes gemaakt waardoor het kunstwerk, onbedoeld, is aangetast. Voorbeelden zijn: de Bollen van de van oorsprong Goudse kunstenaar Sjaak van Rhijn -herplaatst zonder overleg met de kunstenaar, waardoor er nu geen samenhang meer is tussen de delen van het werk; de (betonnen) Bloem van Piet Schoenmakers, opgeknapt door bewoners en in een afwijkende kleur geschilderd; of de Zonnewijzer – opgeknapt door leerlingen, maar nu behoorlijk aan het roesten.

Een aantal werken is beschadigd door diefstal, vandalisme en slijtage. Voorbeelden zijn de bronzen kikkers van Gerard Logman (diefstal); het kunststof dier in Saying Hi and Goodbye door Henrique van Putten (herhaald vandalisme), de als straatstenen ongeschikte hittebestendige Warremoesstenen van Ben Raaijman (slijtage en breuk), en het kinetische object van Alfred Tempelman. In deze gevallen is de vraag of de kwetsbaarheid van de werken vooraf voldoende onderkend is.

Hoofdstuk 3

Bewoners aan het woord

Als onderdeel van de waardering van de collectie kunst in de openbare ruimte in Gouda, is een sociaal maatschappelijke waardering meegenomen. Een belangrijk aspect van de sociaal-maatschappelijke waardering is de waarde die bewoners toekennen aan kunst in hun wijk. Om hier meer inzicht in te krijgen was het belangrijk om ook de bewoners aan het woord te laten over kunst in de openbare ruimte.

Op zeven avonden, in sessies getiteld “KUNST in de BUURT,” is met inwoners van diverse wijken een gesprek gewijd aan één van de kunstwerken uit die wijk. Door middel van de methode Emotienetwerken en See, Think, Wonder zijn de gevoelens van de deelnemers vastgelegd. De uitkomsten uit deze meerstemmige waardering zijn hieronder beschreven.

Deze pilot is ingezet om 2 redenen:

1. Om de ‘traditionele’ kunsthistorische waardering te verrijken met een waaier aan meerstemmigheid van niet-kunstprofessionals, de Gouwenaar. Wat vindt de bewoners eigenlijk van kunst in hun buurt?
2. Om te onderzoeken hoe inwoners op een andere, actievere manier betrokken kunnen worden bij vraagstukken rondom Goudse kunst in de openbare ruimte, het zogenoemde Stadscuratorium.

3.1 Burgerparticipatie en Stadscuratorium

Burgerparticipatie wordt steeds vaker ingezet om inwoners te laten meepraten en meebeslissen over zaken die spelen in hun buurt en hen aangaan. Door het voeren van deze gesprekken krijgt een groep inwoners letterlijk een stem aangaande kunst in hun wijk. Het geeft een breder beeld van hoe de kunst ervaren wordt. Binnen de gemeente Gouda speelt het idee om de Gouwenaars ook in de toekomst een stem te geven, als het gaat om beslissingen rondom kunst in de openbare ruimte. Dit kan door een vorm van een Stadscuratorium op te zetten. Het is een groep mensen, vooraf aangesteld, bestaande uit zowel kunstprofessionals als betrokken bewoners, die meepraten met de gemeente wanneer er beslissingen genomen moeten worden. Met de kunsthistorische waardering in de hand, kan bijvoorbeeld per jaar geprioriteerd worden welke werken gerestaureerd worden. De budgetten zijn beperkt. Door inwoners hierbij te

betrekken, ontstaat er meer begrip voor genomen beslissingen. In Amsterdam bestaat een dergelijk curatorium. Verschil met de ideeën in Gouda is, dat in Amsterdam alleen maar kunstprofessionals deelnemen. Gouda zoekt naar een goede balans met burgerparticipatie.

3.2 De gesprekken

Uitgangspunt was om in iedere wijk in Gouda met de bewoners in gesprek te gaan over een van de in de wijk aanwezige kunstwerken. Op basis van de eerste inventarisatie van de kunstwerken in de openbare ruimte is een selectie gemaakt van de kunstwerken die het meeste aanleiding geven voor een gesprek. In Westergouwe zijn (nog) geen kunstwerken in de openbare ruimte en in Plaswijck was er te weinig animo om een gesprek te voeren. In de andere wijken zijn de volgende kunstwerken besproken:

Datum	Wijk	Kunstwerk
12-09-2023	Binnenstad	De 10 banken – Joep van Lieshout
19-09-2023	Bloemendaal	Zonder titel – Marijke de Goey
10-10-2023	Goverwelle	Tafel II – Kees Bückens
17-10-2023	Korte Akkeren	Drie vogels in vlucht – Fred Carasso
18-10-2023	Stolwijkersluis	Koe (pauzelandschap) – Duuk Roodbol
24-10-2023	Noord	Roos – Miriam Piña
25-10-2023	Kort Haarlem	Baksteenmozaïek – Berend Hendriks

De gesprekken hadden steeds dezelfde opbouw. We begonnen met een hap eten en wat drinken om elkaar te leren kennen en te oefenen met de gespreksmethodiek. Daarna werd het kunstwerk bezocht en bij terugkomst op de gesprekslocatie (een buurtcentrum in de wijk) startte het Emotienetwerken (de gekozen methodiek). De gesprekken waren meestal levendig en eindigden rond 21.00. De deelnemers kregen bewust niet van tevoren te horen welk werk er besproken werd. Dit om te voorkomen dat er al te veel kennis aanwezig zou zijn en de ratio overhand zou nemen.

In bijlage A worden de gespreksmethode verder toegelicht en zijn de gespreksverslagen opgenomen.

3.3 De deelnemers

Om deelnemers te werven, werkten we samen met onder andere GoudaBruist. Door hun netwerk, kon het project snel onder de aandacht van grote groepen Gouwenaars gebracht worden. In totaal hebben 35 inwoners meegedaan aan de gesprekken. Vanuit elke wijk hebben mensen zich aangemeld, een geografisch diverse groep. Wat opviel is dat onder de deelnemers er relatief veel mensen zitten die een persoonlijke en/of professionele link met kunst hebben. Ondanks meerdere pogingen zijn er bijna geen jongeren bereikt (2 deelnemers worden geschat onder de 40 te zijn).

Ondanks dat het lijkt dat er door Gouwenaars veel gepraat wordt over kunst in de openbare ruimte in Gouda, was het moeilijk om voldoende deelnemers voor de gesprekken te werven. Twee gesprekken zijn verplaatst vanwege te veel afzeggingen of te weinig aanmeldingen. Eén daarvan is uiteindelijk geannuleerd, omdat er, ondanks alle pogingen die er gedaan zijn om meer deelnemers te werven, maar 1 aanmelding was.

Desalniettemin zijn 35 respondenten voldoende reacties om een beeld te krijgen van hoe de kunstminnende Gouwenaar reageert op kunst in de openbare ruimte in zijn buurt. Daarnaast hebben we goed kunnen polsen hoe er gedacht wordt over de invulling van een actievere rol van inwoners aangaande deze collectie.

3.4 De uitkomsten

Er vallen een aantal zaken op als we kijken naar de uitkomsten van de gesprekken.

- Sociaal maatschappelijke waardering kan hele andere uitkomsten bieden dan een cultuurhistorische, artistieke waardering. Een goed voorbeeld hiervan is het beeld 'Drie vogels in vlucht' van Fred Carasso. Kunsthistorisch/artistiek wordt dit werk als *Top* aangemerkt. Maar door de conditie waar het zich in en de locatie waar het zich op bevindt, was een groep deelnemers geneigd deze te willen verwijderen om ruimte te maken voor nieuwe kunst.
- De gevoelens over een kunstwerk zijn subjectief, wat voor de een erg waardevol is, kan voor de ander minder waardevol zijn.
- Maar, de meerstemmigheid rondom een kunstwerk wordt als waardevol gezien, juist omdat het je anders leert kijken naar een werk.
- Door gezamenlijk met elkaar in gesprek te gaan over een kunstwerk, kan er beter een mening/waardering over een kunstwerk worden gevormd.
- Bewoners vinden informatie overdracht van een kunstwerk belangrijk.
- Kunst in de openbare ruimte wordt gezien als een veraangenaming van de leefomgeving.
- De deelnemers blijven allen graag op de hoogte over een eventueel Stadscuratorium.

Hoofdstuk 4

Aanbevelingen

Met het onderzoeken van de waarde van de kunstwerken in de openbare ruimte in Gouda is een belangrijke stap gezet in het verbeteren van het beheer van de collectie. De waardering biedt houvast bij het prioriteren van onderhoud en beheer van de kunstwerken en aanknopingspunten voor het beoordelen van nieuwe initiatieven en het verder ontwikkelen van de collectie. Daarnaast doen wij de volgende aanbevelingen:

1. Het herinrichten van de openbare ruimte en sloop/nieuwbouw zijn momenten om extra alert te zijn op het behoud van kunst in de openbare ruimte. Voorkom dat hierbij ad-hoc beslissingen worden genomen over onderhoud, opslag, en herplaatsing, verplaatsing of vernietiging van kunstwerken.
2. Denk na over de rol en verantwoordelijkheid van de gemeente bij het beschermen van kunstwerken in de openbare ruimte die geen eigendom (meer) zijn van de gemeente. Denk daarbij met name aan de kunstwerken die zijn overgedragen aan de scholen en aan het Groene Hart Ziekenhuis. Sommige van de werken zijn verdwenen, sommige werken zijn aangetast en niet alle werken zijn meer publiek toegankelijk.
3. Besteed bij de plaatsing van kunstwerken (nog) meer aandacht aan de kwetsbaarheid van het werk voor diefstal, vandalisme en slijtage.
4. De 20 keramische werken in de openbare ruimte vormen een interessante en herkenbare deelcollectie. Overweeg om deze werken extra onder de aandacht te brengen van bewoners en bezoekers. Er liggen voor Gouda kansen om zich te profileren als stad waarin naast glas (de Goudse glazen) ook keramiek een belangrijke rol speelt – vergelijk ‘glasstad’ Leerdam, en ‘zilverstad’ Schoonhoven.
5. Formuleer doelstellingen voor de verdere ontwikkeling van de collectie. Het lijkt vanzelfsprekend dat het streven naar meer diversiteit daar onderdeel van wordt. Slechts 2 van de 24 topwerken zijn gemaakt door een vrouwelijke kunstenaar en in de collectie ontbreken werken van een kunstenaar met een cultureel diverse achtergrond bijna geheel. Overweeg ook om het thema keramiek een rol te geven in de doelstellingen. Denk tot slot na over de vraag hoe vernieuwing een plek kan krijgen, en kijk daarbij voorbij de traditionele sculptuur op een sokkel. De Telepoort van Atelier ARI is daarvan een goed voorbeeld.

Op basis van de gesprekken met bewoners van Gouda worden de volgende aanbevelingen gedaan:

6. Ontsluiting van de collectie

- Zorg dat er iets van context bij de werken komt, waardoor kijkers die informatie makkelijk tot zich kunnen krijgen, een QR-code, een bordje, of andere vorm van informatieoverdracht. Een passieve manier van informatieoverdracht, waarin de kijker geactiveerd wordt om informatie op te zoeken
- Probeer hiernaast ook individuele kunstwerken onder de aandacht te brengen door bijvoorbeeld een column in een lokale krant te krijgen, waar elke week/maand een kunstwerk centraal staat. Dit is een actievorm van informatieoverdracht waar de gemeente zendt en de kijker ontvangt.

7. Stadscuratorium

- Neem het concept van een te ontwikkelen stadscuratorium serieus en laat de inwoners van Gouda zien dat de gemeente het meent, te beginnen met het benaderen van de deelnemers van de gesprekken.
- Laat het stadscuratorium een mix van experts én inwoners zijn
- Geeft het curatorium invloed, niet alleen maar luisteren maar ook acteren op hun adviezen en open kaart met ze spelen qua budgetten.
- Vind een betere naam dan stadscuratorium, dat wordt door deelnemers als te afstandelijk ervaren.

Hoofdstuk 5

De kunstwerken

In dit hoofdstuk worden de kunstwerken beschreven en wordt bij iedere kunstwerk toegelicht waarom zij respectievelijk de waardering *Top*, *Om te koesteren* of *Het bewaren waard* hebben gekregen. In hoofdstuk 2 wordt uitgelegd hoe de lijst tot stand is gekomen en hoe de waardering is bepaald.

5.1 De topwerken

Topwerken zijn kunstwerken die zich onderscheiden door hun bijzondere cultuurhistorische waarde en/of hun bijzondere sociaal-maatschappelijke waarde. Het zijn geslaagde werken van belangrijke kunstenaars, iconische werken die voor veel mensen betekenis hebben of werken die refereren aan belangrijke gebeurtenissen in de geschiedenis van Gouda.

Jack-Ass

Gijs Assmann (1966)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Man die ezel op de rug draagt
Locatie:	Regentesseplantsoen, hoek Lage Gouwe
Jaartal:	1998
Materiaal:	Brons, groen gepatineerd
Afmetingen:	Circa 2,5 m hoog
Tags:	dieren

Waardering: Top

Referentiekader: Nationaal

De kunstenaar Gijs Assmann werkt figuratief en abstract in verschillende media. Hij vervaardigt sculpturen en tekent, maar maakt ook boeken en houdt zich bezig met toegepaste kunst. Werk van de kunstenaar bevindt zich o.a. in de collecties van het Boijmans van Beuningen en Stedelijk Museum te Amsterdam. In de openbare ruimte zijn in diverse Nederlandse steden werken van Gijs Assmann te vinden. Zoals de abstracte RVS sculptuur Pendulum op de ZuidAs in Amsterdam en The he and the she and the is of it in Den Haag. Het in Gouda geplaatste bronzen beeld Jack-Ass heeft artistieke waarde: er is sprake van een origineel onderwerp, een bijzondere compositie, en vakmanschap bij de uitvoering. Er is daarnaast sprake van gelaagdheid: voor wie het wil zien, nodigt het werk uit tot nadenken over positie en de omkering van rollen.

Labyrint en Sterrenstelsel

Marinus Boezem (1934)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Twee gepolijste, ronde stenen tafels met daarop voorstellingen van respectievelijk een sterrenhemel en een labyrint.
Locatie:	Burgemeester Jamesplein 1 / stationsplein
Jaartal:	2006
Materiaal:	Graniet
Afmetingen:	Diameter circa 2 meter
Tags:	

Waardering: Top

Referentiekader: Nationaal

Marinus Boezem is een in diverse media werkend conceptueel kunstenaar en beeldhouwer. Zijn werken zijn in diverse musea tentoongesteld, zoals museum Boijmans van Beuningen, het Stedelijk Museum in Amsterdam, en het Kroller Muller Museum in Otterloo. Daarnaast is zijn kunst te vinden in collecties zoals die van het MoMA in New York en het TATE in Londen. De kunstenaar wordt gezien als een van de grondleggers van de conceptuele kunst in Nederland. Een zeer bekend werk in de openbare ruimte is zijn in 1978 vervaardigde landschapskunstwerk de Groene Kathedraal in Flevo. In de jaren '90 vervaardigt Boezem diverse werken die de sterrenhemel tot onderwerp hebben, zoals Het Observatorium in Amsterdam, Polaris en Octans in Rotterdam, en Labyrint en Sterrenstelsel in Gouda. Het werk in Gouda, bestaand uit één tafel met voorstelling van het Labyrint in de kathedraal van Chartres, en één tafel met een sterrenkaart, heeft door de originaliteit en bijzondere visuele beeldtaal een hoge artistieke waarde. De als grote historische wereldkaarten vormgegeven granieten cir-

kels -vergelijk de vloer van het Paleis op de Dam in Amsterdam- nodigen passanten uit tot contemplatie over plek, bestemming en reis.

De 12 stenen

Madeleine Bosscher (1942)

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Twaalf ritmisch geplaatste, gekleurde keivormen. Zes daarvan geplaatst op gekleurde geometrische vormen.
Locatie:	Bleulandweg, naast 1D
Jaartal:	Onbekend
Materiaal:	Onbekend
Afmetingen:	
Tags:	vrouwelijke kunstenaar

Waardering: Top

Referentiekader: Nationaal

Madeleine Bosscher werkt onder meer als textielkunstenaar, beeldhouwer en industrieel ontwerper. Werk bevindt zich onder andere in de collectie van het Centraal Museum Utrecht en de Rijkscollectie. De kunstenaar heeft werk tentoongesteld in het Stedelijk Museum in Amsterdam, en het Museum of Modern Art in New York. Het wandkunstwerk in Gouda, bestaand uit ritmisch geplaatste objecten op architectuur (gekleurde steenvormen, deels geplaatst op afwijkend gekleurde vlakken), heeft artistieke waarde: er is sprake van een origineel idee, en een aantrekkelijke, ritmische compositie en kleurverdeling. Het is een zeldzaam voorbeeld van een monumentaal kunstwerk door de kunstenaar.

Drie vogels in één vlucht

Fred Carasso (1899-1969)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Drie opstijgende vogels (mogelijk is bedoeld een vogel op drie momenten weer te geven).
Locatie:	Oranjeplein
Jaartal:	1960
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	Vleugelwijdte grootste vogel oorspronkelijk 4 meter
Tags:	rotondekunst, wederopbouw, dieren

Waardering: Top

Referentiekader: Nationaal

Werken van Fred Carasso, actief als tekenaar, collagist, beeldhouwer en medailleur, zijn onder andere bij Museum Boijmans van Beuningen, Museum de Fundatie en in de Philips collectie te vinden. Daarnaast heeft Carasso diverse kunstwerken vervaardigd voor de openbare ruimte. Een van de meest tot de verbeelding sprekende voorbeelden is het monument voor de Koopvaardij 'De Boeg' in Rotterdam. Het werk in Gouda is een vroeg voorbeeld van na-oorlogse Nederlandse rotondekunst, een kunstvorm waarbij de bewegende positie van de kijker onderdeel is van de beleving van het werk. Hierdoor heeft het werk nationale cultuurhistorische waarde. De artistieke waarde van het werk is door de huidige gehavende staat, en de huidige locatie -waar het werk niet kan worden beleefd zoals het bedoeld is- lastiger te duiden. Hetzelfde geldt voor de belevingswaarde. Het lijkt echter waarschijnlijk dat het werk -hersteld en uitgelicht- op een daarvoor geschikte rotonde, naast de reeds genoemde significante cultuurhistorische waarde, artistieke waarde én een hoge belevingswaarde zal

Het kunstwerk op zijn oorspronkelijke locatie. Bron Gouda Vroeger en Nu

hebben.

Dit werk is besproken met de bewoners. Zie A.2.4 voor een verslag van deze bespreking.

Leeuwen van Cool

Gregorius Cool (1570-1629)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Leeuwen met wapenschilden
Locatie:	Stadhuis op de Markt, Markt 1
Jaartal:	1602-1603
Materiaal:	Steen
Afmetingen:	Circa 90 cm hoog
Tags:	Goudse kunstenaar, geschiedenis Gouda

Waardering: Top

Referentiekader: Nationaal

Links en rechts van het bordes van het stadhuis staan twee pilaren met daarop staande leeuwen met de schilden van Gouda. De beeldhouwwerken zijn rond 1602-1603 in opdracht van de gemeente vervaardigd door Gregorius Cool (1570-1629), de Goudse stadsbeeldhouwer. De twee leeuwen op de overkapping zijn niet door Cool vervaardigd: deze dateren uit de late 17e eeuw. De vroege barokke leeuwen van Cool hebben artistieke waarde, kunsthistorische waarde, historische waarde en gebruikswaarde. Artistieke waarde vanwege de verbeelding van het onderwerp en het vakmanschap: kunsthistorische waarde als objecten waarvan vaststaat dat ze met zekerheid zijn vervaardigd door Gregorius Cool en ensemblewaarde omdat ze een ensemble vormen met het stadhuis, een Rijksmonument. Als zodanig dragen ze bij aan de (toeristische) gebruikswaarde van het stadhuis.

Lazarus

Gregorius Cool (1570-1629)

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Figuren in interieur
Locatie:	Poortje naar museumtuin
Jaartal:	1602
Materiaal:	Steen
Afmetingen:	
Tags:	Goudse kunstenaar, geschiedenis Gouda

Waardering: Top

Referentiekader: Nationaal

Het aan de Goudse stadsbeeldhouwer Gregorius Cool toegeschreven reliëf op de poort van het Leprozenhuis, heeft artistieke waarde, kunsthistorische waarde en historische waarde. Artistieke waarde vanwege de bijzondere verbeelding van het onderwerp, de geslaagde compositie, en het vakmanschap. Kunsthistorische waarde als een aan Gregorius Cool toegeschreven reliëf. Historische waarde door het verhaal wat het object vertelt over de Goudse stadsgeschiedenis, en de opvang van leprozen in Gouda in de 16e eeuw. Het Lazuruspoortje is een Rijksmonument.

Twee cirkels

Ad Dekkers (1938-1974)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Twee in elkaar geschoven cirkels
Locatie:	Rijksweg A12, oprit 11
Jaartal:	1972
Materiaal:	Beton
Afmetingen:	Gewicht ca. 35 ton
Tags:	bedrijfskunst

Waardering: Top

Referentiekader: Nationaal

Ad Dekkers is een van de belangrijkste 20e eeuwse Nederlands abstract-geometrische kunstenaars. Zijn herkenbare minimalistische reliëfs en betonnen sculpturen zijn exploraties in vlak, vorm en lijn. Werken van zijn hand bevinden zich in de collecties van de belangrijkste Nederlandse- en internationale musea, zoals het MoMA in New York en het TATE in Londen. Dekkers heeft in Nederland enkele werken voor de openbare ruimte vervaardigd. Denk hierbij onder andere aan het werk Zonder titel (1974) in Gorinchem, de Gebroken Cirkel in Amsterdam en het belangrijke minimalistische tegelreliëf dat ooit de HTS in Gouda sierde, maar is herplaatst in Bergeijk. Het betonnen werk van Dekkers langs de A12 bij Gouda, oorspronkelijk een opdracht van het Goudse bedrijf Nederhorst bestaat uit twee in elkaar vloeiende - of zich delende - cirkels. Het werk wordt regelmatig genoemd in literatuur over Ad Dekkers. Zo schrijft Carel Blotkamp, schrijver van de oeuvre catalogus van Dekkers over dit object: "Dit werk en enkele andere van een soortgelijk karakter die [...] in Gouda staan, benadert het niveau van Dekkers' beste reliëfs". De artistieke- en kunsthistorische waarde van

het werk is hoog.

De kaasboerin

Ineke van Dijk (1940)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Boerin op klompen, een kaas in de armen
Locatie:	Nieuwe Markt, voor ingang winkelcentrum
Jaartal:	1988
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	Circa 170 cm
Tags:	handel en bedrijvigheid, geschiedenis Gouda, vrouwelijke kunstenaar, Goudse kunstenaar

Waardering: Top

Referentiekader: Lokaal

De kunstenaar Ineke van Dijk werkt voornamelijk in brons. Zij heeft diverse beelden voor de openbare ruimte vervaardigd, waaronder de Steenzetter op de Afsluitdijk, en De Ganzen bij het Groene Hart Ziekenhuis in Gouda. Verder is in de collectie van Museum de Lakenhal te Leiden een bronzen penning van de kunstenaar te vinden. Het beeld De Kaasboerin, een stevig staande vrouw die een historische Goudse activiteit uitbeeldt, heeft naast artistieke waarde -het beeld is trefzeker en krachtig- waarde voor inwoners en bezoekers als herkenbaar Gouds symbool. De sociaal maatschappelijke waarde van het werk is daarmee groot. Het kunstwerk diende in 2022 als basis voor 50 betonnen exemplaren die werden vervaardigd in het kader van kunstproject 'Goudse iconen', een evenement ter ere van het 750 jarig bestaan van Gouda.

Reliëf Waag

Bartholomeus Eggers (1637-1692), kopie door Ton Mooy

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Handel en wegen (kaas)
Locatie:	Goudse Waag, Markt 35, 2801 JK Gouda
Jaartal:	1668 (kopie 1998-1999, vervanging 2000)
Materiaal:	Carrara marmer
Afmetingen:	
Tags:	handel en bedrijvigheid

Waardering: Top

Referentiekader: Nationaal

De in Antwerpen geboren beeldhouwer Eggers heeft gewerkt als beeldhouwer in o.a. Amsterdam (waar hij heeft meegewerkt aan de beeldhouwwerken van het toenmalige stadhuis, nu het paleis op de Dam), Berlijn, Den Haag en Gouda. Een van de door hem vervaardigde bustes, het portret van Johannes Munter, bevindt zich in het Rijksmuseum te Amsterdam; een ander werk, het grafmonument van Jacob van Wassenauer Obdam bevindt zich in de Grote Kerk in Den Haag. Het in Gouda aanwezige reliëf is een van zijn spaarzame werken in de openbare ruimte. De aan de facade van de Waag in Gouda bevestigde kopie van het marmeren reliëf (het origineel bevindt zich in de Waag) is een zeldzaam voorbeeld van een monumentaal beeldhouwwerk in marmer met een seculiere voorstelling, geplaatst aan de buitenzijde van een gebouw. Als onderdeel van het ensemble met de architectuur is het van nationale cultuurhistorische importantie. Het reliëf overtuigt ook artistiek: in beperkte diepte wordt met behulp van hoog- en laagrelief een meerlagige voorstelling gecreëerd. De dynamiek van de voorstelling, die zeker bij het origineel goed te zien is, overtuigt: de blik tussen de

Het oorspronkelijke reliëf, gefotografeerd door Gouwenaar in 1994. Bron: Wikimedia Commons

schrijver links, en de handelaar rechts, creëert een punt van rust in een verder bedrijvige centrale scène. De toeristische gebruikswaarde is hoog. Als onderdeel van de architectuur van de Waag is de kopie van het beeldhouwwerk onderdeel van het Rijksmonument.

Bevrijdingsglas (glas 28A)

Charles Eyck (1897-1983)

Type:	Overig
Voorstelling:	Vier ruiters apocalyps (boven), verwoeste steden en slachtoffers oorlog (midden), bevrijding gesymboliseerd door menigte (onder). Oorlog, leed, en overwinning.
Locatie:	Sint-Janskerk
Jaartal:	1947
Materiaal:	Gebrandschilderd glas in lood
Afmetingen:	Circa 8 meter hoog
Tags:	herdenken, wederopbouw, glas

Waardering: Top

Referentiekader: Nationaal

De kunstenaar Charles Eyck heeft gewerkt als kunstschilder, illustrator, monumentaal kunstenaar, beeldhouwer en glasschilder. Naast glaskunst voor onder andere kerken en stations, heeft hij ook sculpturen gemaakt, zoals het Limburgs bevrijdingsmonument. Verder heeft hij beeldhouwwerken ontworpen, zoals de sculptuur Het Verkeer, uitgevoerd door Jo Uiterwaal. Kunstwerken van Eyck zijn te vinden bij onder andere het Stedelijk Museum in Amsterdam, het Bonnefanten Museum in Maastricht, en het Van Abbe Museum in Eindhoven. Het door hem ontworpen en vervaardigde glasraam in Gouda, het Bevrijdingsraam 28A in de St. Janskerk, geeft een goed idee van zijn vakmanschap als glazenier: met de vele kleine gebrandschilderde mozaiek achtige ruitjes in een groot aantal kleuren, is er sprake van een zeer geslaagde, binnen de architectuur van de kerk passende totaalvoorstelling. Dit ondanks het compositorisch wellicht wat drukke centrale deel van het raam. Naast artistieke waarde heeft het werk infor-

matieve waarde: het vertelt ons iets over het verbeelden van oorlog en vrede vlak na de WOII. Het gebrandschilderde raam is onderdeel van het Rijksmonument de Sint Janskerk.

Totempaal of Buutpaal

Dick Elffers (1910-1990)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Totempaal
Locatie:	Snoystraat 4 (momenteel in opslag)
Jaartal:	1961
Materiaal:	Geglazuurd keramisch reliëf op kiezelbetonnen paal
Afmetingen:	Circa 6 meter
Tags:	school, keramiek, speelobject, dieren, wederopbouw

Waardering: Top

Referentiekader: Nationaal

Dick Elffers was een belangrijk Nederlands graficus, typograaf, postzegel- en affiche ontwerper van wie werk in de collecties van o.a. het Rijksmuseum en Stedelijk museum te Amsterdam te vinden is. Daarnaast is hij werkzaam geweest als monumentaal kunstenaar en keramist, en heeft in die hoedanigheid onder meer de intarsia in beton De Cherubijnen in Amsterdam Geuzenveld vervaardigd, en een (nu verdwenen) keramische fontein in Delft. Een van de hoogtepunten van door hem voor de openbare ruimte vervaardigde werken, is het uit circa 1960-1961 daterende keramische reliëf De oerwereld van het dier ten opzichte van de synthetische wereld in Rotterdam. Oorspronkelijk vervaardigd voor Shell Pernis, is het werk enkele jaren geleden gered, en in Rotterdam-stad herplaatst. Het werk van Elffers in Gouda, een obeliskvormige paal met keramische decoratie, is vervaardigd in dezelfde periode als De oerwereld. En is, zover bekend, het enige werk met deze bijzondere combinatie (keramiek op een kiezelbetonnen paal) en vorm uit de vroege jaren '60. Ook is het het enige andere veelkleurige keramische object van Elffers uit dezelfde periode als De oerwereld. De artistieke

waarde en kunsthistorische waarde is hoog: in de werken in Pernis en Gouda is de invloed zichtbaar van CoBrA, en beide werken ademen de vrije creativiteit van de vroege jaren '60. Interessant detail is dat Elffers door CoBrA is uitgenodigd om zich aan te sluiten, maar deze uitnodiging heeft afgeslagen. Naast de significante kunsthistorische- en artistieke waarde van het werk in Gouda, is er sprake van cultuurhistorische waarde: als bijzondere toepassing van keramiek in de wederopbouwperiode, én als bijzonder kunstobject dat voor een school is vervaardigd.

Slate Cone

Andy Goldsworthy (1956)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Eivormig object van gestapelde, leistenen platen.
Locatie:	Catharinatuin, Achter de kerk (terras museum)
Jaartal:	1990
Materiaal:	Leisteen
Afmetingen:	Circa 150 cm
Tags:	

Waardering: Top

Referentiekader: Internationaal

De Engelse kunstenaar Andy Goldsworthy werkt in diverse media. Zijn land art, soms zeer vergankelijke kunstwerken in de buitenlucht, vervaardigt hij van onder andere takken, stenen en ijs. Daarnaast fotografeert hij, en maakt hij installaties. Hij heeft onder andere geexposeerd bij het MoMA in New York, en TATE in Londen. Zijn werken, waarbij de natuur meestal een belangrijke rol speelt, refereren veelal aan natuurlijke processen van ontstaan, verval en tijdelijkheid, en maken de natuur mede-auteur van het kunstwerk. Voorbeelden van werken in de buitenlucht zijn Garden of Stones in New York, en zijn werk in Grizedale Forest in het Verenigd Koninkrijk. Het Slate Cone werk in Gouda, een werk uit 1990, is een geschenk van de kunstenaar aan Museum Gouda naar aanleiding van de overzichtstentoonstelling Hand to earth in het Museum. Deze vroege denneappelvormige stapeling van leisteen is een van de weinige 'permanente' kunstwerken welke Goldsworthy in Nederland heeft vervaardigd. De artistieke waarde van het werk is hoog. Sinds de plaatsing is de vorm van het kunstwerk veranderd, ook mist het kwetsbare werk ondertussen een deel van zijn top. Het werk

bevindt zich in de museumtuin van Museum Gouda.

De Gelukzalige Pijproker

W.H. van Norden (1883-1978) naar ontwerp Piet van der Hem

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Gezicht en handen man met pijp
Locatie:	Station Gouda
Jaartal:	Ca 1923
Materiaal:	Tegels
Afmetingen:	
Tags:	lokale productie, Goudse kunstenaar, handel en bedrijvigheid, keramiek

Waardering: Top

Referentiekader: Lokaal

De kunstenaar W.H. van Norden heeft bij Goedewaagen te Gouda gewerkt als keramist. Daarnaast heeft hij als kunstschilder het Goudse leven verbeeldt. Diverse werken van zijn hand bevinden zich in de collectie van Museum Gouda, ook was er in 2008 een tentoonstelling over de Goudse familie van Norden in Museum Gouda. Het tegeltableau de Gelukzalige Pijproker is in opdracht van Goedewaagen ontworpen door de kunstenaar Piet van der Hem. De uitvoering gebeurde door Van Norden, bij Goedewaagen. Daar sierde het de buitenwand van de keramiekfabriek. Hierdoor is er sprake van aanzienlijke cultuurhistorische waarde: het fungeert als een tastbare getuigenis van de aanwezigheid van de aardewerkfabriek Goedewaagen in Gouda. Ook is er bij het tegeltableau sprake van artistieke- en kunsthistorische waarde: er is sprake van een origineel ontwerp door een kunstenaar van nationale interesse, en van vakmanschap bij de uitvoering, en het is een interessant en zeldzaam voorbeeld van een in keramiek uitgevoerd ontwerp van Van der Hem.

Baksteenmozaïek

Berend Hendriks (1918-1997)

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Sportende figuren (touwtrekken en polsstokhoogspringen) en abstracte, geometrische objecten.
Locatie:	Joubertstraat, bij voormalig Coornhertgymnasium
Jaartal:	1964
Materiaal:	Baksteen
Afmetingen:	Circa 15 m breed en 8 m hoog
Tags:	wederopbouw, school

Waardering: Top

Referentiekader: Nationaal

De monumentaal kunstenaar en kunstschilder Berend Hendriks heeft in onder andere gewerkt in glas in beton en baksteen. Werk van zijn hand bevindt zich onder andere in Amsterdam (het gevecht van Jacob met de Engel) en Heemstede, het glas-in-beton raam in de Pinksterkerk. Zijn werken behoren tot de top van de Nederlandse monumentale kunst, zo blijkt uit de literatuur, en de publieke aandacht voor zijn werk. Het door Hendriks voor de blinde muur van de gymzaal in Gouda ontworpen baksteenmozaïek is artistiek geslaagd: de op groot vlak in baksteen uitgewerkte figuratieve compositie heeft vaart, balans, en zeggingskracht. De cultuurhistorische waarde van het werk is eveneens groot: naast dat het een belangrijk Gouds voorbeeld is van monumentale wandkunst uit de wederopbouwperiode, is het het enige complete monumentale baksteenmozaïek van de kunstenaar in de stad.

Dit werk is besproken met bewoners. Zie A.2.7 voor een verslag van deze bespreking.

Leo Vroman

Jeroen Henneman (1942)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Staande tekening / lijnportret in staal.
Locatie:	Dak van de Chocoladefabriek klein Amerika 20
Jaartal:	2015
Materiaal:	Gesneden in zwart ijzer
Afmetingen:	Circa 3 m hoog
Tags:	geschiedenis Gouda

Waardering: Top

Referentiekader: nationaal

Jeroen Henneman is een hedendaags figuratief kunstenaar met een interessant en gewaardeerd oeuvre. Denk bijvoorbeeld aan De Schreeuw en Het Wiel in Amsterdam, en het portret van de voormalige Koningin der Nederlanden Beatrix. Werk van de kunstenaar bevindt zich in de collectie van diverse musea, zoals het Stedelijk Museum in Amsterdam, en het Museum Boijmans van Beuningen in Rotterdam. Het portret van Leo Vroman in Gouda heeft dankzij de originele compositie, de bijzondere wijze van portretteren -een staande tekening in staal- en de kwaliteit van de uitvoering een hoge artistieke waarde. Ook heeft het werk belevingswaarde: vanaf het dak van de Chocoladefabriek maakt het beeld als terloops contact met de kijker op de grond. De dichter beziet het leven. Daarmee is het een passend eerbetoon aan deze in Gouda geboren schrijver, en Gouda als plek van cultuur.

Vangrail

Marcel Kronenburg (1965)

Type:	Omgevingskunst
Voorstelling:	Vangrail met loopings
Locatie:	Stolwijkersluis, rotonde
Jaartal:	2003
Materiaal:	Metaal
Afmetingen:	
Tags:	rotondekunst

Waardering: Top

Referentiekader: Nationaal

De Arnhemse kunstenaar Marcel Kronenburg werkt in diverse media. Naast het vervaardigen van omgevingskunstwerken en sculpturen houdt hij zich onder meer bezig met het vormgeven van binnenruimtes. Enkele werken in de openbare ruimte zijn het omgevingskunstwerk de Spoortunnel in Rotterdam, het Ruiterligbeeld in Tilburg, en de sculptuur IT in Rotterdam. Het rotondekunstwerk in Gouda, dat bedoeld is om vanuit een rijdende auto te worden bekeken, verrast de kijker en heeft een hoge belevingswaarde (zie ook de beelden in Avro's Van de straat). Dit maakt dat het werk een aangenaam vervreemdend effect heeft, en uitnodigt tot creativiteit. Door de originaliteit van het idee en de geslaagde compositie is de artistieke waarde van het werk hoog.

Erasmus

Hildo Krop (1884-1970)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Buste Erasmus
Locatie:	Willem Vroesenhuis, in de tuin
Jaartal:	1937
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	Circa 60 x 60 x 40 cm (h x b x d). Sokkel 60 cm
Tags:	geschiedenis Gouda

Waardering: Top

Referentiekader: Nationaal

De beeldhouwer en toegepast kunstenaar Hildo Krop was aan het begin van de 20e eeuw de stadsbeeldhouwer van Amsterdam. Met zijn beeldhouwwerken op bruggehoofden en gebouwen was hij van grote invloed op de toegepaste kunst in de hoofdstad. Werken van Hildo Krop bevinden zich in o.a. de collectie van het Rijksmuseum, en het Boijmans van Beuningen Museum. Ook is de kunstenaar onderwerp van een groot aantal publicaties. De door Krop vervaardigde, in Gouda aanwezige buste van Erasmus is klassiek figuratief en artistiek geslaagd. Het werk heeft kunsthistorische waarde: het is een van afbeeldingen die de kunstenaar van Erasmus heeft gemaakt. In Gouda is de buste het enige werk in de openbare ruimte dat de Goudse achtergrond van Erasmus herdenkt. De humanist, een van de belangrijkste denkers uit de Nederlandse geschiedenis, bracht een groot deel van zijn jeugd in Gouda door. De bronzen buste heeft naast artistieke betekenis ook sociaal-maatschappelijke waarde: deze beroemde inwoner van Gouda is onderdeel van de Goudse geschiedenis, en de buste refereert aan dit onderdeel van de Goudse identiteit. De moderne RVS sokkel van het

beeld is ontworpen door de Goudse edelsmid Menno Meijer, van wie in Gouda diverse beelden in de openbare ruimte te vinden zijn.

Tien Banken

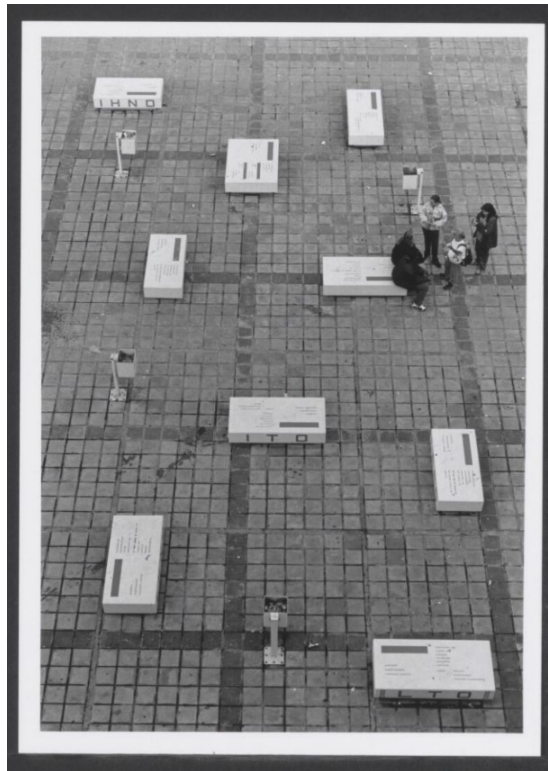
Joep van Lieshout (1963)

Type:	Omgevingskunst
Voorstelling:	Oorspronkelijk witte banken met teksten referend aan verschillende onderwijsvormen, overschilderd in egale kleuren.
Locatie:	Kanaalstraat 31, schoolplein CSG De Goudse Waarden
Jaartal:	1993
Materiaal:	Plaatstaal, bekleed met polyster en gelakt / beschilderd
Afmetingen:	Diverse formaten
Tags:	school

Waardering: Top

Referentiekader: Nationaal

De kunstenaar Joep van Lieshout maakt onder meer beeldhouwwerken, installaties en meubelontwerpen. Hij was winnaar van onder andere de Prix de Rome, de Wilhelminaring, en de Charlotte Kohlerprijs. Zijn werk is te vinden in museale collecties en wordt besproken in een groot aantal publicaties. Installaties en sculpturen van Atelier van Lieshout (het kunstenaarscollectief dat Joep van Lieshout in 1995 heeft opgericht, en onder welke naam hij sindsdien werkt) zijn te vinden in de openbare ruimte van onder meer Rotterdam, Parijs (bij Centre Pompidou) en Amsterdam. De Tien Banken is een interessant vroeg omgevingskunstwerk van de kunstenaar, uit de periode voor de oprichting van Atelier van Lieshout. Het werk zoals door de kunstenaar voor het plein ontworpen heeft significante artistieke waarde: de kunstenaar heeft gebruik gemaakt van gebruiksvoorwerpen, omgeving en grafische vormgeving om een dynamische, ruimtelijke compositie te creëren. In de ritmische opstelling van de banken en vuilnisbakjes, en de op de bankjes strategisch geplaatste teksten en lijnen, is de invloed van Mondriaan op Van Lieshout zichtbaar, waarmee het werk kunsthistorische waarde heeft. De op de bankjes genoemde -nu niet meer bestaande- schooltypes hebben verder historische waarde door hun verwijzing naar een nu verleden tijd. In de huidige opstelling en kleurstelling is het door de kunstenaar voor de school vervaardigde werk van museale kwaliteit in de kern van zijn wezen aangetast. Gegeven de mogelijkheid

De banken in hun oorspronkelijke opstelling en kleurstelling, Bron: Streekarchief Mid-den Holland

het werk op een relatief eenvoudige manier te herstellen, is hier bij de waardering van uitgegaan.

Dit werk is besproken met de bewoners. Zie A.2.1 voor een verslag van deze bespreking.

Zonder titel (vier sporters en een bal)

Anno Smith (1915-1990)

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Vier sporters en een bal. Het reliëf is vijfhoekig.
Locatie:	Willem de Zwijgersingel 116, gymnastiekzaal noord A
Jaartal:	1954/1955
Materiaal:	Keramiek. Geglazuurd aardewerk tegelreliëf vervaardigd van sectieltegels
Afmetingen:	Circa 2,5 m hoog, 1,5 m breed
Tags:	school, wederopbouw, keramiek

Waardering: Top

Referentiekader: Nationaal

De Groninger keramist Anno Smith is als monumentaal kunstenaar van nationale interesse. In 2015 was zijn werk aanleiding voor een tentoonstelling in het Gronings Museum, en een publicatie over zijn leven en werk. In Groningen is 2023 uitgeroepen tot Anno Smith jaar. De kunstenaar is beïnvloed door de renaissancekunst van de Italiaanse keramisten familie Della Robbia. De invloed van deze inspiratiebron is het het keramisch reliëf in Gouda duidelijk waarneembaar, onder meer in de gekozen kleuren -wit, blauw en geel- en het gebruik van reliëf. Er is sprake van een zeer geslaagde compositie en uitwerking: de figuren zijn ritmisch over het vlak verdeeld, en op een knappe manier wordt diepte gesuggereerd. Naast artistieke- en kunsthistorische waarde, heeft het werk cultuurhistorische waarde: het tegelreliëf is een van de zeldzame monumentale werken van Anno Smith in het westen van Nederland, en een belangrijk voorbeeld in Gouda van monumentale wandkunst uit de wederopbouw periode.

Historisch monument gebroeders Cornelis en Frederik de Houtman

Franciscus Jacobus Xaverius Stracké, Jr. (1850-1888)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Een vierhoekige hardstenen zuil met daarop een allegorisch zandstenen beeldhouwwerk voorstellende het ontdekken van de wereld (kaarten, wereldbol en verrekijker). De stenen zuil met herdenkingsdatum 1596 en vier halve scheepsboegen in brons. Gegraveerde tekst: 1596 - 1880 Aan de gebroeders Cornelis en Frederik de Houtman Inboorlingen en burgers van Gouda. Als grondleggers van het verbond van Nederland met Insulinde. Het dankbare nageslacht.
Locatie:	Nieuwe Veerstal 7
Jaartal:	1880
Materiaal:	Steen en brons
Afmetingen:	Pilaar circa 2,5 m hoog
Tags:	geschiedenis Gouda, koloniaal verleden

Waardering: Top

Referentiekader: Nationaal

De ontwerper, Stracké, heeft enkele monumenten ontworpen in de 19e eeuw. De kunsthistorische betekenis van de beeldhouwer is beperkt: de kunstenaar heeft maar enkele grafmonumenten en gedenktekens vervaardigd. Het gedenkteken voor de Gebroeders Cornelis en Frederik de Houtman in Gouda is een Rijksmonument. Het heeft cultuurhistorische waarde als herinnering aan twee historische Nederlandse figuren: de Goudenaren Frederik en Cornelis de Houtman waren betrokken bij de vroegste handel en veroveringen van de VOC in Zuidoost Azië. Ook is er sprake van een ruimtelijke-

en functionele relatie van het monument met het naar hen genoemde park. Het monument heeft daarnaast informatieve waarde: het geeft een beeld van de manier waarop er in de 19e eeuw gekeken werd naar de handels- en koloniale activiteiten in vroegere eeuwen. Omdat het in de huidige tijd een rol speelt bij lokale activiteiten, is er sprake van een sociaal-maatschappelijke betekenis. Het gedenkteken biedt daarnaast houvast bij het kijken naar en informeren over de rol van Nederland in het verleden, en op welke manieren deze doorwerkt in het heden.

Gebroeders Crabeth

Jo Uiterwaal (1897-1972)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Stenen zuil in toskaanse stijl, waarop kapiteel van geglazuurd keramiek, waarboven een beeldengroep voorstellende de Gebroeders Crabeth
Locatie:	Catharinatuin, Achter de kerk
Jaartal:	1949
Materiaal:	Aardewerk en steen
Afmetingen:	Circa 2,5 m
Tags:	lokale productie, geschiedenis Gouda, wederopbouw, stationskunst, keramiek

Waardering: Top

Referentiekader: Nationaal

De uit Utrecht afkomstige Jo Uiterwaal heeft een bijzonder oeuvre, wat opgedeeld kan worden in vrij werk en werk wat hij in opdracht heeft vervaardigd. Zijn 'vrije' kunstwerken (zie de collectie van het Centraal Museum Utrecht) hebben grote artistieke kwaliteit. Naast dit vrije werk heeft de kunstenaar in samenwerking met de stationsarchitect van de NS Van Ravensteyn in opdracht beelden vervaardigd voor stations. Het onderhavige werk, een aardewerk sculptuur voorstellende de gebroeders Crabeth -de makers van de Goudse Glazen- is vervaardigd als geschenk van Gouda aan de NS, en bedoeld ter decoratie van het stationsplein. Het is op die manier verbonden met de door Uiterwaal vervaardigde beelden voor het station. De omgevingsituatie waar het oorspronkelijk onderdeel van was bestaat echter niet meer, en andere Uiterwaal beelden bevinden zich elders. Daarmee is de oorspronkelijke visuele context

verdwenen. Voor wat betreft de artistieke waarde: het klassiek-figuratieve beeld in keramiek van de gebroeders Crabeth is door de kunstenaar vakkundig gemaakt. Terwijl stilistisch niet heel spannend, is er sprake van een ongebruikelijke compositie - twee figuren die elk één kant op kijken - en een voor grote sculpturen in de buitenlucht ongebruikelijk medium, namelijk aardewerk. Het beeld is het enige werk in Gouda dat verwijst naar de voor de Gouda belangrijke Crabeth broers. Het werk heeft cultuurhistorische waarde: het is kort na de oorlog (in de wederopbouwperiode) vervaardigd bij de lokale Goudse aardewerkfabriek Goedewaagen. Het object was in 2011 onderdeel van een tentoonstelling in het Gouds Museum. Doordat het in de buitenlucht staat is het kwetsbaar voor de elementen: zo ontbreekt er een arm bij een van de twee figuren.

Personificatie van Gouda en zijn Industrieën

Jo Uiterwaal (1897-1972)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Relief: 'handel' (kaasmakerij, handel en riviervaart); beelden: personificatie van de industrieën van Gouda, o.a. pottenbakkerij, wafelbakkerij, kaarsenmakerij, garensponnerij en touwslagerij.
Locatie:	Stationsplein, ingang NS stadszijde
Jaartal:	1948
Materiaal:	Aardewerk
Afmetingen:	
Tags:	lokale productie, stationskunst, geschiedenis Gouda, handel en bedrijvigheid, wederopbouw, keramiek

Waardering: Top

Referentiekader: Nationaal

De uit Utrecht afkomstige Jo Uiterwaal heeft een bijzonder oeuvre, wat opgedeeld kan worden in vrij werk en werk wat hij in opdracht heeft vervaardigd. Een aantal van zijn 'vrije' beeldhouwwerken (zie de collectie van het Centraal Museum Utrecht) hebben grote artistieke kwaliteit. Naast dit vrije werk heeft de kunstenaar in samenwerking met de stationsarchitect van de NS Van Ravensteyn in opdracht beelden vervaardigd voor stations, waaronder in Gouda. De kunstenaar was hierbij veel meer gebonden aan de opdracht, de beelden maakten onderdeel uit van een ensemble met de architectuur. Losgezongen van deze oorspronkelijke context (het door Ravensteyn voor Gouda ontworpen station, een op Italiaans voorbeeld geïnspireerd bouwwerk, bestaat niet meer) is het lastiger de beelden te appreciëren zoals ze ooit waren bedoeld. Toch hebben ze artistieke- en cultuurhistorische waarde. Ze zijn vakkundig gemaakt, en

verbeelden de in die tijd belangrijk geachte Goudse handels- en nijverheidsactiviteiten. Verder zijn door Uiterwaal in aardewerk vervaardigde stationsbeelden zeldzaam, en zijn deze beelden de enige door kunstenaar in keramiek vervaardigde exemplaren waarbij lokale industrie en nijverheid van de locatie zijn uitgebeeld. Dat de beelden tijdens de wederopbouwperiode in het relatief betaalbare materiaal keramiek bij de lokale aardewerkfabriek Goedewaagen zijn vervaardigd, vergroot de cultuurhistorische waarde.

Open Constructie (1964)

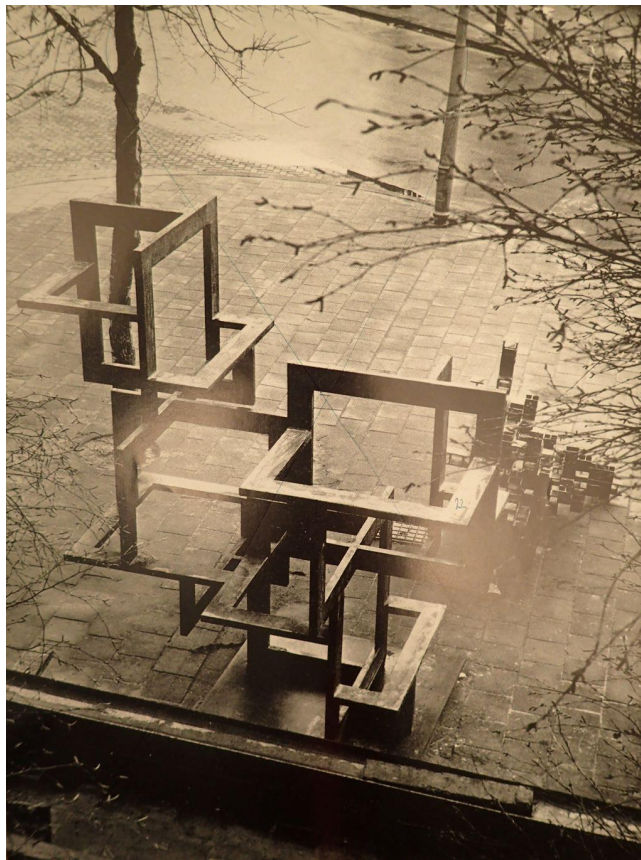
André Volten (1925-2002)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Open, stalen kubussen.
Locatie:	Groen van Prinsterersingel 49
Jaartal:	1964
Materiaal:	Staal
Afmetingen:	Circa 210 x 180 x 180 cm (hxbxd), sokkel 100 x 100 x 100 cm
Tags:	school

Waardering: Top

Referentiekader: Nationaal

Volten is een van de belangrijkste Nederlandse beeldhouwers uit de 20e eeuw. Werken van zijn hand bevinden zich in de collecties van de belangrijkste Nederlandse Musea. De kunstenaar heeft een groot aantal werken voor de openbare ruimte vervaardigd, waaronder *Moderne Stad* in Den Haag, *De Knoop* in Amsterdam, en *Mikado* in Rotterdam. Het kunstwerk in Gouda, een stalen, open sculptuur, is een relatief vroeg maar artistiek overtuigend werk. De ontwikkeling van Volten is in het werk goed waar te nemen: in het ritmische spel met kubusvormen en het zoeken van balans is de invloed van Mondriaan zichtbaar. Het werk in Gouda is echter de eigen interpretatie van Volten: hij experimenteert met afbakening van de ruimte en driedimensionaliteit. De artistieke- en kunsthistorische waarde van het object is groot. Uit de catalogus bij zijn tentoonstelling in het Stedelijk museum in 1966 blijkt dat, in tegenstelling tot wat eerder werd gedacht, het werk de naam *Open Constructie* heeft en gedateerd moet worden in 1964. In tegenstelling tot wat de opdrachtverstrekking uit 1965 doet vermoeden, is het werk dus niet speciaal voor de Goudse school De Rietgors vervaardigd.

Uit de catalogus bij de tentoonstelling van André Volten in het Stedelijk Museum Amsterdam, 1966.

De Springers

Oswald Wenckebach (1895-1962)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Drie figuren, haasje over springend over elkaar, elke figuur een kwartslag gedraaid.
Locatie:	Sportlaan, bij Wiardi Beckmanstraat
Jaartal:	1966 (oorspronkelijke ontwerp vervaardigd in 1962)
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	Circa 3 m hoog, sokkel 1,5 m hoog
Tags:	

Waardering: Top

Referentiekader: Nationaal

De kunstenaar Oswald Wenckebach maakte aanvankelijk schilderijen en houtsneden, maar heeft vanaf 1920 vooral beeldhouwwerken en penningen vervaardigd. Hij is maker van diverse iconische bronzen sculpturen, denk bijvoorbeeld aan het werk *Monsieur Jacques* in Rotterdam, en het standbeeld voor Anton Philips in Eindhoven. Wenckebach overleed in 1962 en het in dat jaar voor Gouda ontworpen werk werd postuum door Jan Willem Radecker uitgevoerd. Het kunstwerk torent hoog boven de kijker uit en de artistieke waarde is groot: er is sprake van een origineel idee, een minimalistische, sterke compositie, en vakkundige uitvoering. Zie ook het bijzondere detail van de voet op de rand van het basement.

5.2 Werken om te koesteren

Werken om te koesteren zijn kunstwerken die zich in positieve zin onderscheiden op een of meer aspecten van cultuurhistorische of sociaal-maatschappelijke waarde van kunstwerken in de categorie Het bewaren waard.

Er is voor gekozen om alle gedenktekens die refereren aan de Tweede Wereldoorlog in deze categorie te plaatsen.

Gheraert Leeu

Roel Bendijk (1937-2016)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Drukker met drukpers.
Locatie:	Willem Vroesenhuis, in de tuin
Jaartal:	1976
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	Circa 120 cm hoog, op gemestelde sokkel
Tags:	geschiedenis Gouda

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Nationaal

De beeldhouwer Roel Bendijk heeft diverse figuratieve- en abstracte beelden vervaardigd die in de regio te zien zijn, waaronder het beeld Dubbeltje op zijn kant bij Nieuwenkerk aan den IJssel, en het werk 6 maal 6 heipalen in Gouda. Maar ook buiten de regio is werk te vinden, zoals het door hem vervaardigde verzetsmonument in Oostzaan. Het beeld in de Vroesentuin in Gouda stelt de drukker Gheraert Leeu (1445/1450-1492) voor, een inwoner van Gouda die een van de belangrijkste vroegste Nederlandse drukkers was. De sculptuur heeft een ongebruikelijke voorstelling: het laat de drukker zien in actie bij een boekenpers. Terwijl het beeld artistiek niet van bijzondere betekenis is -de figuratieve voorstelling is niet vernieuwend, en er is geen sprake van een spannende compositie of bijzondere uitwerking- heeft het werk toch sociaal-maatschappelijk waarde, omdat het herinnert aan een belangrijke historische Goudse figuur.

Indiaantje

Adri Blok (1919-1990)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Voorovergebogen figuur met in de ene hand een speer en de andere hand een schild. Op het hoofd een verentooi.
Locatie:	Klein Amerika, ter hoogte Fluwelensingel
Jaartal:	1960
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	Circa 120 cm hoog, op grote steen
Tags:	vrouwelijke kunstenaar

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Nationaal

Beeldend kunstenaar Adri Blok heeft gewerkt als beeldhouwer en monumentaal kunstenaar. Zij was een van de eerste beeldhouwers in Nederland die reliëfs in beton maakte, maar ze heeft vooral veel figuratieve bronzen sculpturen en wandkunstwerken vervaardigd. In Rotterdam zijn een aantal werken van haar hand te vinden, zoals de sculptuur 'De Trommelslager' en het wandkunstwerk 'Het Duivenvrouwtje'. De sculptuur 'Het Indiaantje' bij Klein Amerika in Gouda heeft artistieke waarde: er is sprake van een origineel idee, en een goed uitgevoerde spannende compositie. Plaatsing van de sculptuur op een kei heeft er voor gezorgd dat het werk onderdeel is van het parkje, en de kijker uitnodigt tot fantasie en spel.

Gevelreliëfs

Cees Broehs (1917-2005)

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Vier reliëfs voorstellende twee torso's; liggende figuur lezend; zittende figuur lezend; abstract
Locatie:	Lethmaetstraat 45
Jaartal:	1978
Materiaal:	Kalksteen
Afmetingen:	Diverse formaten, circa 100 x 70 cm en kleiner
Tags:	Goudse kunstenaar

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Lokaal

De van oorsprong Amersfoortse leraar Cees Broehs (pseudoniem van Cees Broekhuizen, tijdens WOII Oberscharfuhrer in kamp Amersfoort en daar mede-verantwoordelijk voor o.a. de executie van de bejaarde Amersfoortse predikant ds. Rijper) was na de oorlog werkzaam als ontwerper voor Plateelfabriek Zuid-Holland. Als beeldhouwer was hij autodidact. Er zijn in de openbare ruimte van Gouda diverse door hem vervaardigde objecten te vinden, zoals het beeld Teken en het reliëf van St. Christoffel op de Agnietenkapel. In dit uit vier delen bestaande wandreliëf komt de achtergrond van de kunstenaar als keramiekontwerper naar voren: de vormtaal is glad en plastisch, en doet denken aan gietaardewerk uit de '50-er en 60-er jaren. Toch gaat er, met de onderverdeling van het reliëf in vier verschillende delen een zekere originaliteit van uit. Er is daarmee sprake van artistieke waarde. Het reliëf heeft verder enige cultuurhistorische waarde als voorbeeld van een werk van een ontwerper uit de Goudse aardewerk industrie.

De oorsprong van olie en gas

Janny Brugman-de Vries (1918-2006)

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Dieren en planten uit het Carboon
Locatie:	Hoge Gouwe, hoek Nonnenwater
Jaartal:	Verschillende dateringën ('50, '53 en '61)
Materiaal:	Aardewerk
Afmetingen:	
Tags:	handel en bedrijvigheid, vrouwelijke kunstenaar, wederopbouw, keramiek, dieren

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Nationaal

De beeldhouwer Janny Brugman-de Vries heeft diverse sculpturen en monumentale kunstwerken in diverse stijlen vervaardigd voor de openbare ruimte, welke met name in het oosten van Nederland te vinden zijn. Niet altijd is haar werk even sterk en origineel. Het bij De Porceleyne Fles in Delft vervaardigde keramisch wandkunstwerk is echter artistiek geslaagd: er is sprake van een in met name groen, geel en blauw en rood uitgewerkte compositie, die wellicht niet overal even sterk is, maar toch als geheel goed werkt. Het werk heeft daarnaast cultuurhistorische waarde voor Gouda als voorbeeld van wandkunst uit de wederopbouwperiode.

Phyllotaxis

Sjoerd Buisman (1948)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Doorsnede bleekselderij
Locatie:	Korte Vest, hoek Agnietenstraat (momenteel in opslag)
Jaartal:	1991
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	
Tags:	Goudse beeldenroute

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Nationaal

Sjoerd Buisman maakt landschapskunst en beeldhouwwerken. Hij is onder meer bekend om zijn kunstwerken van herkenbare, maar geabstraheerde plantvormen: doorsneden en steelvormen. Werk van Buisman wordt tentoongesteld in Nederlandse musea, en is relevant voor het naoorlogse Nederlandse kunstlandschap. Voorbeelden van zijn werk zijn het Phyllotaxis werk in het Beeldenpark van het Kroller Muller Museum in Otterlo en het recent vernietigde werk Kubistische Fossielen in Emmeloord. Het door Buisman in het kader van de Goudse Beeldenroute voor Gouda vervaardigde Phyllotaxis werk is een latere Phyllotaxis variatie. Het werk heeft artistieke waarde: het lijkt te groeien uit de grond, en speelt met abstractie en lichtval.

Toernooigevecht

Eric Claus (1936)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Twee met lansen strijdende ridders te paard.
Locatie:	Catharinatuin, Achter de kerk
Jaartal:	1965
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	Circa 90 x 90 cm
Tags:	dieren

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Nationaal

De beeldhouwer/medailleur Eric Claus heeft een groot aantal werken voor de openbare ruimte vervaardigd, welke in diverse Nederlandse steden zijn te bewonderen. Tot zijn meest prestigieuze projecten behoren de beelden van de Raad van State, en de bronzen deuren van de Onze Lieve Vrouwetoren in Amersfoort. Kleiner werk is te vinden in het Centraal Museum Utrecht en Museum Boijmans van Beuningen. Het in 1973 door Museum Gouda aangekochte werk Toernooigevecht, een werk uit een oplage van 2 waarvan diverse varianten zijn, beeldt op trefzekere wijze een kritiek moment in een toernooigevecht uit. De knap opgezette compositie heeft vaart en kracht, waardoor het werk vanuit bepaalde hoeken bijna abstract kan overkomen. Het werk bevindt zich in de museumtuin van Museum Gouda.

Salomo's oordeel

Eric Claus (1936)

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Drie bronzen reliëfs, elk een vierkant staand op een punt, bevestigd met pennen aan de muur. Voorstellende Salomo's oordeel (1 Koningen 3:16-28). Afgebeeld worden een zittende figuur (de koning); een beul met zwaard en kind; twee moeders. Daarbij een idem vierkant waarin een uitgezaagde plaquette met daarop de tekst: Rechtvaardicheyd totten menschen is nodigh ende nut COORNHERT 1522-1590 Coornhert jaar 1990 Verbeeld naar Salomo
Locatie:	Markt, Oostgevel stadhuis
Jaartal:	1989 (geplaatst 1990)
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	
Tags:	geschiedenis Gouda

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Nationaal

De beeldhouwer/medailleur Eric Claus heeft een groot aantal werken voor de openbare ruimte vervaardigd, welke in diverse Nederlandse steden zijn te bewonderen. Tot zijn meest prestigieuze projecten behoren de beelden van de Raad van State, en de bronzen deuren van de Onze Lieve Vrouwetoren in Amersfoort. Kleiner werk is te bewonderen in het Centraal Museum Utrecht en Museum Boijmans van Beuningen. De op drie bronzen ruitvormige panelen, in bas reliëf afgebeelde scènes op het oude stadhuis van Gouda hebben artistieke waarde: het is de kunstenaar gelukt om de bij-

belse scene van het Salomonsoordeel op een bijna plat vlak tot leven te brengen. Het werk heeft naast artistieke waarde betekenis als verwijzing naar de in Gouda gestorven humanist Coornhert, en diens gedachtengoed met betrekking tot rechtvaardigheid en verdraagzaamheid.

Anne Frank

Cor Dam (1935-2019)

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Verwijzingen naar leven Anne Frank.
Locatie:	De Rijkestraat 3, bij voormalige Anne Frankschool
Jaartal:	1965
Materiaal:	Geglazuurde keramiek
Afmetingen:	Circa 3 x 5 m (twee zijden rondom hoek)
Tags:	school, wederopbouw, keramiek

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Nationaal

De kunstenaar Cor Dam heeft onder andere gewerkt als beeldhouwer, monumentaal kunstenaar, en keramist. Denk bijvoorbeeld aan zijn cortenstalen kunstwerken in Rotterdam, en zijn betonreliëf op de havenstraat in Rotterdam. Hij was van 1960-1968 werkzaam bij de Porceleynse Fles in Delft, en heeft in die hoedanigheid enkele keramische werken vervaardigd voor de openbare ruimte. Zijn twee werken in Gouda - dit werk en het keramisch reliëf voor het Driestar college - zijn daar voorbeelden van. Dit voor de Anne Frank school vervaardigde werk beeldt op treffende wijze twee historisch belangrijke periodes uit het leven van Anne Frank's uit: haar tijd in het achterhuis, en het concentratiekamp. De kunstenaar maakt op treffende wijze van de hoek in het reliëf gebruik om de omslag in haar leven uit te beelden. De wijze van verbeelding en het idee zijn origineel, en er is sprake van een geslaagde asymmetrische compositie, hierdoor heeft het werk artistieke waarde. Ook heeft het werk cultuurhistorische waarde als geslaagd voorbeeld van monumentale wandkunst in Gouda uit de wederopbouw periode.

Zonder Titel

Cornelis van Dijk (1952)

Type:	Omgevingskunst
Voorstelling:	Vier T vormige stalen objecten
Locatie:	Calslaan 100
Jaartal:	1981
Materiaal:	Staal
Afmetingen:	Circa 2 x 2 m
Tags:	school

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Nationaal

De Haagse beeldhouwer Cor van Dijk is een Nederlands geometrisch abstract kunstenaar. In 1985 was hij winnaar van de Prix de Rome in de categorie Vrij Beelhouwen, en in 2003 leverde hij op verzoek van het Ministerie van Financiën een ontwerp aan voor de 10 euro geboortemunt ter gelegenheid van de geboorte van Prinses Amalia. Werken van Van Dijk zijn te vinden in de collecties van onder andere De Lakenhal in Leiden, en Museum Valkhof in Nijmegen. In zijn veelal stalen beeldhouwwerken is in zijn verkenning van massa, proportie, evenwicht, ruimte en ritme, de invloed van Mondriaan zichtbaar. Het voor Gouda vervaardigde ruimtelijke werk bekadert de ruimte door het in een ritmische opstelling plaatsen van 4 gelijke vormen in verschillende posities. Het werk is, zeker voor een schoolplein, geen toegankelijk werk. Toch slaagt de kunstenaar er in met het hermetische kunstwerk emotie op te roepen. Het werk laat tegelijkertijd de beperking zien van plaatsing op een plek die ook een gebruiksfunctie heeft: fietsenrek en onregelmatig asfalt detoneren. De werken waren verder oorspronkelijk in licht verschillende tinten menierrood geverfd, maar zijn in de loop der tijd door scholieren beschilderd.

De Panda's

Ineke van Dijk (1940)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Twee spelende panda's
Locatie:	Schubertplantsoen, bij het kinderdagverblijf
Jaartal:	1972
Materiaal:	
Afmetingen:	Circa 40 cm hoog
Tags:	Goudse kunstenaar, vrouwelijke kunstenaar, dieren

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Lokaal

De kunstenaar Ineke van Dijk werkt voornamelijk in brons. Zij heeft diverse beelden voor de openbare ruimte vervaardigd, waaronder de Steenzetter op de Afsluitdijk, en De Kaasboerin in Gouda - een voor voor Gouwenaren herkenbaar en belangrijk werk. Een bronzen penning van de kunstenaar bevindt zich in de collectie van Museum de Lakenhal te Leiden. Het figuratieve, speelse beeld De Panda's, oorspronkelijk een cadeau van Goudse gemeenteambtenaren aan het gemeentebestuur ter ere van het 700-jarig bestaan van Gouda, heeft een origineel onderwerp, en een evenwichtige, actieve compositie. Ook in de uitwerking blijkt vakvrouwschap: het werk heeft daarmee artistieke waarde. Uit de slijtage van de patina blijkt verder dat het werk veel wordt aangeraakt.

Prinses met de gouden bal

Corinne Franzén-Heslenfeld

Type:	Beeld
Voorstelling:	Vrouw met kikker. naar de "de Kikkerkoning" van Grimm
Locatie:	Winterdijk 10
Jaartal:	1958
Materiaal:	Franse kalksteen
Afmetingen:	180 cm hoog, 60 cm breed, 60 cm diep
Tags:	school, vrouwelijke kunstenaar, dieren

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Nationaal

De beeldhouwer en medailleur Corinne Franzén-Heslenfeld, winnaar van de Prix de Rome in 1929, heeft naast sculpturen, te vinden in onder andere het Rijksmuseum en het Boijmans van Beuningenmuseum, diverse monumenten en werken voor de openbare ruimte vervaardigd. Een van haar belangrijkste werken is het 10 meter hoge verzetmonument in Utrecht, een ander bekend werk is Gerda met het rendier in Den Haag. De Prinses met de bal -een van de twee werken van de kunstenaar in Gouda- is vervaardigd voor een school, en stond aan de rand van een vijver. Het is herplaatst bij nieuwbouw. Het klassieke, maar qua stijl enigzins ouderwets aandoende beeld heeft een complexe, geslaagde compositie: de afgebeelde vrouwenfiguur is in lengte, breedte en diepte gehoekt, en het bovenlijf van de figuur draait om haar as. Let ook op de op rand geplaatste voet, alsof de figuur zo van haar basement kan afstappen. De uitvoering geeft blijk van een hoge mate van vakvrouwschap. Een storende factor is de huidige conditie van het werk: neus en vingers zijn beschadigd. Niet duidelijk is verder waarom de bakstenen rand -een gedeeltelijke omlijsting, passend bij de plaatsing aan de vijver- integraal mee is verplaatst.

Santa Lucia

Corinne Franzén-Heslenfeld (1908-1989)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Lopende heilige met toorts, de zuil gegraveerd met gestileerde kaarsvorm en aan voorzijde gedateerd 1858-1958
Locatie:	Mallegatsluis
Jaartal:	1959
Materiaal:	Kalksteen
Afmetingen:	Hoogte circa 3,5 m
Tags:	handel en bedrijvigheid, vrouwelijke kunstenaar

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Nationaal

De beeldhouwer en medailleur Corinne Franzén-Heslenfeld, winnaar van de Prix de Rome in 1929, heeft naast sculpturen, te vinden in onder andere het Rijksmuseum en het Boijmans van Beuningenmuseum, diverse monumenten en werken voor de openbare ruimte vervaardigd. Een van haar belangrijkste beeldhouwwerken in de openbare ruimte is het 10 meter hoge verzetsmonument in Utrecht, een ander bekend werk is het werk Gerda met het rendier in Den Haag. Dit kunstwerk, Santa Lucia -een van de twee werken van de kunstenaar in Gouda- is in opdracht van de Gemeente vervaardigd voor de kaarsenfabriek, ter ere van diens eeuwfeest in 1958. Het artistiek geslaagde beeld heeft een klassieke compositie, die doet denken aan Egyptische beelden: de linkervoet van St. Lucia stapt vol vertrouwen op de rand van haar basement, de toekomst in. Ook uit de uitvoering blijkt een hoge mate van vakvrouwschap. Een storende factor is de conditie van het werk: enkele vingers ontbreken, de toorts in de hand van de figuur is niet compleet, en de kaarsen op haar kroon zijn niet meer aanwezig.

Zonder titel

Marijke de Goey (1947)

Type:	Omgevingskunst
Voorstelling:	Abstract: twee betonnen platen met rvs kabels en rvs pin- nen/studs.
Locatie:	J.P. Thijsselaan 45, bij ingang van GGZ Midden-Holland
Jaartal:	1994
Materiaal:	Beton en rvs
Afmetingen:	Circa 5 x 2 x 2 m
Tags:	vrouwelijke kunstenaar, Goudse kunstenaar

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Lokaal

De Nederlandse kunstenaar Marijke de Goey, in het begin van haar kunstenaarscarrière inwoner van Gouda, heeft zich niet alleen bezig gehouden met het maken van kunst in de openbare ruimte, maar ook met het ontwerpen van sieraden en vormgeving. Voorbeelden van werken zijn de sculptuur Dansend Vierkant in Arnhem, en het ontwerp Reflections voor de Nederlandse Spoorwegen. De Goey was winnaar van de Goudse Kunstprijs in 1994. Ze heeft onder andere geëxposeerd in het MoMA in New York, het Stedelijk Museum in Amsterdam en Museum Gouda. Bij het door De Goey voor de voormalige GGZ in Gouda ontworpen geometrisch abstracte kunstwerk speelt naast het object de context -hoe verhoudt het object zich tot de ruimte er om heen- een belangrijke rol. In de huidige setting -de locatie is ondertussen volgebouwd- komt het oorspronkelijke spel met ruimtelijkheid, architectuur en interieur (er is sprake van een vergelijkbaar werk in het gebouw) maar zeer beperkt tot zijn recht.

Dit werk is besproken met bewoners. Zie A.2.2 voor een verslag van deze bespreking.

Baksteenmozaïeken

Berend Hendriks (1918-1997)

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Oorspronkelijk vier voorstellingen: overval, oorlog, bezetting, bevrijding
Locatie:	Vrijheidslaan
Jaartal:	1964
Materiaal:	Baksteen
Afmetingen:	
Tags:	wederopbouw, herdenken

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: nationaal

De monumentaal kunstenaar en kunstschilder Berend Hendriks heeft in onder andere gewerkt in glas, beton en baksteen. Werk van zijn hand bevindt zich in Amsterdam (het gevecht van Jacob met de Engel) en Heemstede, het glas-in-beton raam in de Pinksterkerk. Zijn werken behoren tot de top van de Nederlandse monumentale kunst, zo blijkt uit de literatuur, en de publieke aandacht voor zijn werk. De twee baksteenmozaïeken van Hendriks in de verzetsbuurt in Gouda zijn onderdeel van een serie die oorspronkelijk vier halve buitenwanden besloeg, maar waarvan twee wanden door de sloop van de gebouwen verloren zijn gegaan. Op een van de twee nog overgebleven muren zijn een gestileerd-figuratieve afbeelding van een bombardement op huizen zichtbaar, en een gestileerde figuur met huizen. De twee baksteenmozaïeken hebben naast artistieke waarde - zeker het wandkunstwerk met het bombardement is zeer origineel en tot de verbeelding sprekend - cultuurhistorische waarde als voorbeeld van monumentale wandkunst uit de wederopbouwperiode.

Zandruiter

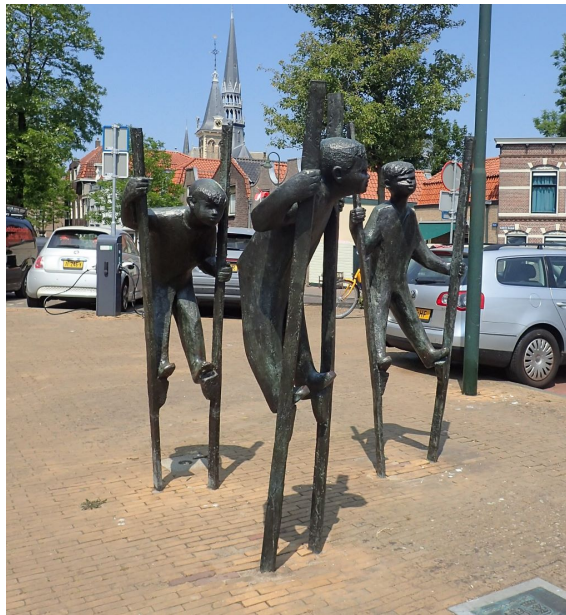
Cor Jong (1955)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Ruiter te paard
Locatie:	Groenhovenpark
Jaartal:	1983
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	190cm hoog, 120cm breed, 80cm diep
Tags:	Goudse kunstenaar, dieren

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Lokaal

De Goudse beeldend kunstenaar Cor Jong werkt als beeldhouwer en kunstschilder. Hij was winnaar van de Goudse kunstprijs van 1977. Er zijn diverse door hem vervaardigde sculpturen in de openbare ruimte te vinden, zoals Samenwerking in Woerden, en Schipbreuk in Driebruggen. Dit door het kubisme geïnspireerde werk in Gouda, tot stand gekomen als onderdeel van het Beeldenproject Groenhovenpark, heeft een dynamische, geslaagde compositie, die op verrassende wijze speelt met de lichtval. Het heeft daarmee artistieke waarde.

De Steltlopers

Lies Ketterer (1905-1976)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Drie kinderen op stelten
Locatie:	Bogen voor schepen Museumhaven
Jaartal:	1972
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	Circa 2 m hoog
Tags:	vrouwelijke kunstenaar

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Internationaal

Van de Solingse beeldhouwer Lies Ketterer zijn diverse beelden in Solingen te vinden, waaronder de bronzen sculptuur 'Dukatenesel'. Het werk in Gouda, een cadeau van zusterstad Solingen ter ere van het 700-jarig bestaan van Gouda, heeft artistieke waarde: het originele idee is met vakvrouwschap uitgevoerd. Het uit drie delen bestaande vrolijke, klassiek-figuratieve beeld oefent aantrekkingskracht uit op zijn omgeving: er wordt van oudsher graag in geklommen. De smalle stelten zijn hier echter niet goed op berekend.

Zeven kikkers

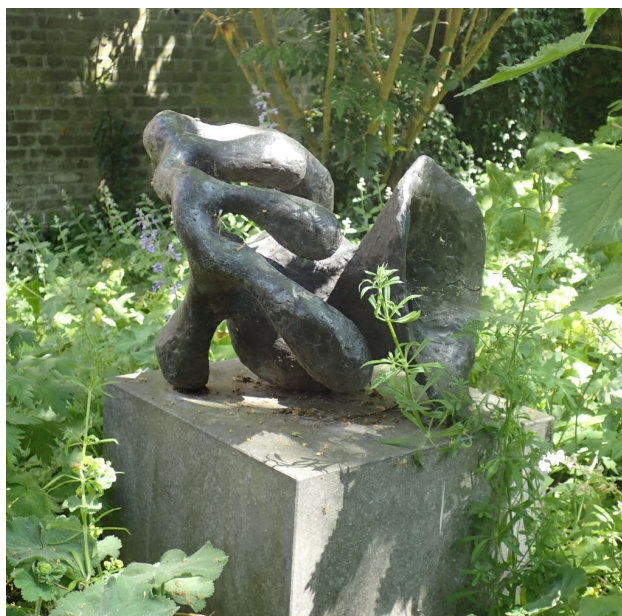
Gerard Logman (1941)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Oorspronkelijk zeven kikkers. Nu nog vier aanwezig.
Locatie:	Kikkerpad/Bloemendaalseweg, naast kinderboerderij
Jaartal:	1974
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	Variërend van 20 cm hoog, 25 cm breed en 50 cm diep tot 20 cm hoog, 50 cm breed en 80 cm diep
Tags:	Goudse kunstenaar, school, speelobject, dieren

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Lokaal

Van de Goudse beeldhouwer Gerard Logman zijn enkele beelden in de openbare ruimte terug te vinden, o.a. in Amstelveen. De groep van zeven grote bronzen kikkers in Gouda, ooit door de kunstenaar vervaardigd in opdracht van een school, zijn bedoeld om ook als speeltoestel te kunnen dienen. Hierdoor zijn de kikkers voor diverse generaties Gouwenaren betekenisvol. Daarnaast zijn zij voor velen herkenbaar als verbeelding van de lokale waterrijke natuur. Daarmee heeft de groep kikkers sociaal-maatschappelijke waarde. Ook is er sprake van artistieke waarde: er is bij het oorspronkelijk uit zes beelden bestaande werk -een van de werken bestaat uit twee kikkers- sprake van een origineel concept.

Mono

Hieke Luik (1958)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Abstract
Locatie:	Catharinatuin, Achter de kerk
Jaartal:	1992
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	
Tags:	vrouwelijke kunstenaar

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Nationaal

De beeldhouwer en tekenaar Hieke Luik vertaalt thema's zoals groei en verval naar tastbare, vaak abstracte beelden. Haar werk is onder andere te vinden in de collectie van Rijksmuseum Twenthe, en Museum Beelden aan Zee. In de openbare ruimte in Utrecht is het werk Rest te vinden op de Maliebaan, waar het onderdeel is van de beeldenroute in Utrecht. Het organisch gevormde werk Mono in de tuin van Museum Gouda werd geschonken aan de gemeente ter gelegenheid van Gouda Cultuurstad 1994. Het werk heeft artistieke waarde: er is sprake van een verrassende, geslaagde compositie en een originele, associatieve beeldtaal.

Zonder titel

Frank Mandersloot (1960)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Abstract. Rechtopstaande, t-vormige plaat. Aan een zijde groen geschilderd.
Locatie:	Houtmansplantsoen
Jaartal:	1996
Materiaal:	Cortenstaal
Afmetingen:	Circa 3 m hoog
Tags:	Goudse beeldenroute

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Nationaal

Werken van de installatiekunstenaar, fotograaf en beeldhouwer Frank Mandersloot zijn in diverse Nederlandse musea te vinden, waaronder het Centraal Museum Utrecht, het Stedelijk Museum in Amsterdam en Museum Boijmans van Beuningen in Rotterdam. De kunstenaar was in 1988 winnaar van de Charlotte Kohlerprijs. Een bekend kunstwerk in de openbare ruimte is het object de De Bijentafels in Amsterdam. Het object in Gouda, een opdracht in het kader van de Goudse Beeldenroute, heeft door zijn originele beeldpoezie artistieke waarde: het refereert aan een lange landschappelijke traditie om plekken met een bijzondere betekenis met een boom of een kruis te markeren.

De Smitgast of De Brandweerman

Sonja Meijer (1929-1994)

Type:	Beeld
Voorstelling:	figuur brandweerman met waterslang
Locatie:	Nieuwe Haven 45A, bij voormalige brandweerkazerne
Jaartal:	1979
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	Ca 160 cm hoog
Tags:	Goudse kunstenaar, vrouwelijke kunstenaar

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Lokaal

De in Gouda geboren Reeuwijkse beeldhouwer en schilder Sonja Meijer heeft diverse beelden vervaardigd voor de Goudse- en Zuid Hollandse openbare ruimte. Denk bijvoorbeeld aan Twee Eekhoorns in Oudewater, en Orpheus en Euridice in Gouda. Het beeld van Meijer van De Smitgast viert het 40 jarig bestaan van de Brandweervereniging Steeds Paraat in 1976. Het naturalistische, figuratieve beeld is niet bijzonder vernieuwend, en er is ook geen sprake van een bijzondere compositie. Toch is het vakkundig gemaakt. Belangrijk is vooral de sociaal-maatschappelijke waarde: het werk roept bij veel Goudenaren herinneringen op aan een gedeelde verleden tijd, waarin een harde bel maakte dat bewoners uit hun huizen kwamen om gezamenlijk brand te bestrijden.

Orpheus op weg naar Euridice

Sonja Meijer (1929-1994)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Lierspelende figuur op lage boot
Locatie:	Van Bergen IJzendoornpark
Jaartal:	1970
Materiaal:	Brons (zie beelden in Gouda, p. 102)
Afmetingen:	Circa 2,5-3 m lang
Tags:	Goudse kunstenaar, vrouwelijke kunstenaar

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Lokaal

De in Gouda geboren Reeuwijkse beeldhouwer en schilder Sonja Meijer heeft diverse beelden vervaardigd voor de Goudse- en Zuid Hollandse openbare ruimte. Denk bijvoorbeeld aan Twee Eekhoorns in Oudewater, en De Smitgast in Gouda. Het beeld van Meijer van Orpheus en Euridice in Gouda heeft artistieke waarde: het onderwerp is op een originele manier vormgegeven, en het werk overtuigt compositorisch. Daarmee is het een van de door de kunstenaar vervaardigde meest geslaagde werken. Het werk heeft in Gouda op diverse plekken gestaan: oorspronkelijk geplaatst in 1970 in het water in het Park Atlantis, sierde het vanaf 1981 de gevel van revalidatiecentrum Ronssehof. Sinds 2012 is het te vinden op de huidige locatie in de vijver van Van Bergen IJzendoornpark.

Gevelreliëf

Hans van Norden (1915-2011)

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Drie vogels en vier vissen op golvend vlak
Locatie:	Regentesseplantsoen 22, voormalig ziekenfondsgebouw
Jaartal:	Onbekend (wederopbouwperiode)
Materiaal:	Kiezelbeton
Afmetingen:	Circa 1,5 m lang
Tags:	Goudse kunstenaar, wederopbouw, dieren

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Lokaal

Hans van Norden, zoon van de Goudse kunstenaar/keramist W.H. (Wim) van Norden (de maker van De Goudse Pijproker op het Station van Gouda), was als beeldend kunstenaar op vele vlakken actief. Zo heeft hij naast het vervaardigen van teken en schilderkunst, wandtapijten ontworpen en wandschilderingen gemaakt, en decors en kostuums ontworpen voor diverse Nederlandse ballet- en theatergezelschappen. Ook heeft hij keramiek vervaardigd voor Goedewaagen. Werk van Van Norden bevindt zich onder andere bij het Historisch Museum in Amsterdam, het Centraal Museum Utrecht, en is onderwerp cq. onderdeel van publicaties. Recent vond een tentoonstelling plaats in Museum Gouda over het werk van de kunstenaarsfamilie. Het hier afgebeelde door van Norden voor een gebouw in Gouda ontworpen kiezelbetonnen reliëf met vogels en vissen op golven heeft artistieke kwaliteit: op een klein vlak heeft de kunstenaar in laagrelief een interessante, M.C. Esscherachtige compositie neergezet. Ook heeft het werk cultuurhistorische waarde als voorbeeld van wandkunst uit de wederopbouwperiode. Daarnaast heeft het werk betekenis als een van de artistieke sporen van de familie van Norden in de stad Gouda.

Iqrab, ma voisine (III)

Hieke Pars (1952)

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Figuur op rug gezien voor straatje
Locatie:	Vest 30
Jaartal:	2000
Materiaal:	Gemengd
Afmetingen:	Circa 70 x 120 cm
Tags:	vrouwelijke kunstenaar

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Nationaal

De Rotterdamse kunstenaar Hieke Pars creëert tijdelijke en permanente werken en projecten rondom het thema (samen)leven en verandering. Door middel van onder andere performances betreft zij groepen, buurten en inwoners. Het bewerkte foto-beeld in de raamnis in Gouda heeft artistieke waarde: het werk visualiseert, als door een reflectie in een raam, de daartegenover gelegen straat op een moment van leven en spel. Er is sprake van bijzondere beeldpoëzie, waarbij architectuur, straat, spiegeling, zien en niet zien een belangrijke rol spelen. Daarbij ontstaat een licht vervreemdend effect.

De Roos

Miriam Piña

Type:	Omgevingskunst
Voorstelling:	Rode roos
Locatie:	Bleulandweg 1, in en op het water
Jaartal:	1997
Materiaal:	Polyester
Afmetingen:	
Tags:	Goudse kunstenaar, vrouwelijke kunstenaar

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Lokaal

De Goudse kunstenaar Miriam Piña maakt installaties en community art. Een recente installatie van de kunstenaar werd in 2023 tentoongesteld in Museum Gouda. Het door de wind in het water bewegende omgevingskunstwerk De Roos creëert met zijn warme kleur en ronde vormen een poëtisch beeld, in het gladde water tussen de rechte lijnen van de omringende moderne architectuur. Het omgevingskunstwerk heeft artistieke waarde: er is sprake van een origineel idee, en een geslaagde compositie. Het is door de kunstenaar geplaatst met fondsen van de aan de vijver gelegen bedrijven.

Dit werk is besproken met bewoners. Zie A.2.6 voor een verslag van deze bespreking.

Herinneringsplaquette voormalige synagoge Gouda

Ralph Prins (1926-2015)

Type:	Overig
Voorstelling:	Stadsschild Gouda met Davidssterren, één ster ontbrekend en lager op de deur geplaatst als symbool voor de vermoorde Joodse inwoners
Locatie:	Turfmarkt 23, voormalige synagoge, nu kerk
Jaartal:	1996
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	Circa 40 cm breed, 100 cm hoog
Tags:	herdenken

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Nationaal

De beeldend kunstenaar Ralph Prins heeft onder meer getekend, gefotografeerd, en grafisch werk gemaakt. Daarnaast heeft hij diverse monumenten ontworpen, waaronder het Nationaal Monument Westerbork. Werk van Prins bevindt zich in de collecties van onder andere het Haags Gemeentemuseum, het Joods museum, en het Nederlands Fotomuseum. Met dit door hem voor Gouda vervaardigde gedenkteken, ontworpen in opdracht van de Stichting Joodse Herinneringsplaquettes, worden Goudanaren met een Joodse achtergrond herdacht: inwoners die in WOII uit Gouda zijn weggevoerd, en vermoord. Het zich op de deur van de Joodse synagoge bevindende gedenkteken heeft sociaal maatschappelijke waarde.

Pylonen

Gerard van Remmen (1920-1994)

Type:	Beeld, Omgevingskunst
Voorstelling:	Religieuze en wetenschappelijke symbolen.
Locatie:	Thorbeckelaan, voorheen Willem de Zwijgersingel
Jaartal:	1964
Materiaal:	Zandsteen
Afmetingen:	Circa 3 meter hoog
Tags:	wederopbouw, school, dieren

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Nationaal

Kunst in de openbare ruimte van de monumentaal kunstenaar en beeldhouwer Gerard van Remmen is te vinden in verschillende steden in Zuid Holland en Flevoland. Een artistiek geslaagd voorbeeld van zijn werk zijn de door hem in de wederopbouw periode vervaardigde betonnen reliëfs voor de Haagse wijk Escamp. Ook de pylonen in Gouda, die voor twee scholen zijn vervaardigd, zijn artistiek geslaagd. Ze lijken op het eerste gezicht te zijn gegoten in beton, maar de religieuze- en wetenschappelijke symbolen van de scholen zijn gehakt in steen. De pylonen hebben artistieke waarde door hun aparte vorm, en moderne vormgevingstaal met iconen. Daarnaast hebben ze cultuur-historische waarde: het zijn het interessante voorbeelden van omgevingsvormgeving uit de wederopbouwperiode.

Locks

Sjaak van Rhijn (1950)

Type:	Beeld
Voorstelling:	sluisdeuren met daarop afgebeeld waterstanden
Locatie:	Schielands Hoge Zeedijk, Grasveld Mallegatsluis
Jaartal:	1992
Materiaal:	Graniet
Afmetingen:	Ca. 3 m hoog
Tags:	Goudse kunstenaar, Goudse beeldenroute

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Lokaal

De van oorsprong Goudse kunstenaar Sjaak van Rhijn -winnaar van de Goudse kunstprijz 1971- werkt in diverse media, waaronder glas, steen en plexiglas. De kunstenaar heeft enkele objecten gemaakt voor de openbare ruimte: zo hangt een door Van Rhijn vervaardigd wandkunstwerk van glas, getiteld 'New Layer', in het Paleis van Justitie in Amsterdam. In Gouda bevindt zich ook nog het kunstwerk Bolvormen van zijn hand. Met zijn voor in het kader van de Goudse Beeldenroute vervaardigde werk Locks, verwijst de kunstenaar naar de sporen van waterstanden op de naastgelegen Goudse sluis. Het werk heeft artistieke waarde: door de connectie met de naastgelegen sluis, is een bijzondere beeldpoëzie ontstaan. Dat water een voor Gouda relevant thema is, wordt door het kunstwerk onderstreept.

Zonder titel

Steef Roothaan (1954)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Vierkante zuil waarop cirkelvormig basement met kat
Locatie:	Fluwelensingel t.o. no. 98
Jaartal:	1991
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	Circa 190 cm hoog
Tags:	Goudse beeldenroute, dieren

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Nationaal

Van beeldhouwer en tekenaar Steef Roothaan zijn diverse werken te vinden in de openbare ruimte in Nederland. Denk bijvoorbeeld aan Het Mannetje in Amersfoort, en De Posthoornblazers in Breda. Werk van de kunstenaar bevindt zich onder andere in de collectie van het Boijmans van Beuningen Museum, het Kröller-Müller Museum, en Museum de Fundatie. Roothaan heeft diverse monumentachtige werken vervaardigd waarbij de sokkel een belangrijke rol speelt. Zoals ook de bronzen sculptuur in Gouda, tot stand gekomen in het kader van de Goudse Beeldenroute, met zijn dieren op het donkere, gesloten basement. Het werk heeft artistieke waarde: er is sprake van een origineel onderwerp, en met zijn spel met proporties, en verwachtingen zet het werk de kijker aan het denken. Het is massief en donker, én aibaar en vertederend.

Vita

Louise Schouwenberg (1954)

Type:	Beeld
Voorstelling:	twee vruchtvormen
Locatie:	Houtmansplantsoen
Jaartal:	1991
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	Circa 115 cm x 70 cm en 125 cm x 100 cm
Tags:	vrouwelijke kunstenaar, Goudse beeldenroute

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Nationaal

De kunstenaar, schrijver, kunsttheoretica en critica Louise Schouwenberg heeft enkele beelden vervaardigd voor de openbare ruimte in Nederland, waaronder de Parelboom in Apeldoorn. De twee in het Houtmanplantsoen in Gouda mysterieuze zaaddoosachtige vruchtvormen hebben iets herkenbaars, maar zijn tegelijkertijd, mede door hun formaat aangenaam vervreemdend. De werken hebben artistieke waarde: er is sprake van een origineel idee, een interessante, intuïtieve compositie, en vakvrouwschap in de uitvoering.

De Grootvogel

Cephass Stauthamer (1899-1983)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Vogel
Locatie:	Crabethpark 22, voor de ingang bedrijfspand
Jaartal:	1967
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	Circa 170 cm hoog
Tags:	dieren, bedrijfskunst

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Nationaal

De kunstenaar Cephass Stauthamer heeft naast beeldhouwkunst ook medailles, plaquettes en schilderijen vervaardigd. Werken van de kunstenaar bevinden zich onder andere in het Centraal Museum Utrecht, het Museum Rotterdam, en het Teylers Museum. Zijn drie-dimensionale werken in de openbare ruimte -veelal klassieke beelden en reliëfs in steen en brons- zijn van een degelijke kwaliteit, met enkele artistieke hoogtepunten zoals het 'Droombeeld' in Amsterdam. Het werk van Stauthamer in Gouda, een gestileerde fantasievogel, heeft een moderne uitstraling. De opengewerkt vleugels zijn assymetrisch geplaatst, de vleugelpunten draaien ieder een andere kant op. Het lange vogellijf, met een licht buikje, staat op één enkele poot. Het werk heeft artistieke waarde: weliswaar is de beeldtaal niet vernieuwend, toch is er sprake van een origineel, goed uitgevoerd werk met een geslaagde compositie. Doordat de vogel niet op een sokkel staat, maar op de stoep, vergroot de belevingswaarde: de vogel is onderdeel van de straat, het beeld laat zich dus makkelijk benaderen. Het zal dus niet verbazen dat uit de slijtage van het patina naar voren komt dat de vogel veel wordt

aangeraakt.

De Ontheemden (Refugees)

Albert Stewart (1900-1965)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Twee figuren in een deken gewikkeld
Locatie:	Bernadottelaan, hoek Dunantsingel
Jaartal:	1964
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	Circa 240 cm hoog
Tags:	herdenken

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Internationaal

De van oorsprong Engelse kunstenaar Albert Stewart was in zijn thuisland Amerika actief als beeldhouwer en penningontwerper. In de Verenigde Staten heeft hij een aantal monumentale werken gemaakt, waaronder reliëfs en beelhoutwerken op het gemeentehuis van Buffalo, en een reliëf voor de Wereldtentoonstelling van 1940 in New York. Het door Stewart aan Gouda geschonken model voor het monument Refugees (De Ontheemden) verbeeldt de ontredde van mensen die op de vlucht zijn. De sculptuur is op kosten van gemeente gegoten, en door de toenmalige Koningin Juliana onthuld. Het figuratieve werk heeft een wat conservatieve, ouderwets aandoende stijl, en lijkt daardoor meer leeftijd te hebben dan het werk in werkelijkheid heeft. De originele compositie is vakkundig verbeeld. Het monument van Stewart is het enige werk in Gouda met het onderwerp vluchtelingen.

De vier godinnen

Jo Uiterwaal (1897-1972)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Twee godinnen met attributen ten voeten uit en twee godinnen op hippocampi
Locatie:	Stationsplein / fietsenstalling
Jaartal:	1950
Materiaal:	Keramiek
Afmetingen:	
Tags:	lokale productie, stationskunst, keramiek

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Nationaal

De uit Utrecht afkomstige Jo Uiterwaal heeft een bijzonder oeuvre, wat opgedeeld kan worden in vrij werk en werk wat hij in opdracht heeft vervaardigd. Een aantal van zijn 'vrije' beeldhouwwerken (zie de collectie van het Centraal Museum Utrecht) hebben grote artistieke kwaliteit. Naast dit vrije werk heeft de kunstenaar in samenwerking met de stationsarchitect van de NS Van Ravensteyn in opdracht beelden vervaardigd voor stations, waaronder in Gouda. De kunstenaar was hierbij veel meer gebonden aan de opdracht, en de beelden maakten onderdeel uit van een ensemble met architectuur en overige beelden. Losgezongen van de oorspronkelijke context (het door Ravensteyn voor Gouda ontworpen station, een op Italiaans geïnspireerd bouwwerk bestaat niet meer), is het lastig de beelden te appreciëren zoals ze ooit zijn bedoeld. De cultuurhistorische waarde is hoog: door Uiterwaal in aardewerk vervaardigde sculpturen voor treinstations zijn zeldzaam. Dat de beelden tijdens de wederopbouwperiode in het relatief betaalbare materiaal keramiek bij de lokale aardewerfabriek Goede-

waagen zijn vervaardigd, verhoogt de cultuurhistorische waarde voor Gouda. De combinatie met de architectuur (ze zijn geplaatst op een in de stijl van het oorspronkelijke station vervaardigde fietsenstalling) werkt verder uitstekend. Verder is de ensemblewaarde met de overige stationsbeelden hoog.

Zonder Titel

David Johannes Vandekop (1937-1994)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Abstract
Locatie:	Turfsingel
Jaartal:	1990
Materiaal:	Keramiek
Afmetingen:	Circa 150 cm hoog
Tags:	Goudse beeldenroute, keramiek

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Nationaal

Beeldend kunstenaar David Vanderkop heeft naast getekende en geschilderde werken, beelden en omgevingskunstwerken gemaakt in staal en keramiek. In de openbare ruimte is werk van hem te vinden in onder meer Den Haag, Rotterdam en Utrecht. Daarnaast hebben het Kroller Muller Museum en het Rijksmuseum Twenthe werk van Vandekop in hun collecties. Het organisch gevormde abstracte beeld in Gouda, tot stand gekomen als onderdeel van de Goudse beeldenroute, laat schijnbaar intuïtief gevormde, complexe driedimensionale golvende bewegingen zien. De inspringende en terugwijkende blauw geglaazuurde delen, waarvan lastig te zien is waar ze beginnen en waar ze eindigen, spelen met de lichtval. Het wat introverte beeld heeft door het aan het werk ten grondslag liggende originele idee en zijn boeiende compositie artistieke waarde.

Weerzien

Edwin Vreeke en Inez Meter

Type:	Overig
Voorstelling:	Gestileerde tranen en tekst
Locatie:	Jeruzalemstraat 11
Jaartal:	2016
Materiaal:	Metaal
Afmetingen:	
Tags:	herdenken, Goudse kunstenaar

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Lokaal

De op de muur van het Metaheerhuis aangebrachte tekst met beeld herdenkt het lot van de Joodse kinderen in Gouda. Het gedenkteken heeft sociaal maatschappelijke waarde.

St. Joris en de draak

Oswald Wenckebach (1895-1962)

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Ridder in harnas die draak neersabelt
Locatie:	Markt, Westgevel stadhuis
Jaartal:	1948
Materiaal:	Kalksteen
Afmetingen:	Circa 5,5 meter hoog
Tags:	herdenken

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Nationaal

De kunstenaar Oswald Wenckebach maakte aanvankelijk schilderijen en houtsneden, maar heeft vanaf 1920 vooral beeldhouwwerken en penningen vervaardigd. Hij is maker van diverse iconische bronzen sculpturen, denk bijvoorbeeld aan het werk *Monsieur Jacques* in Rotterdam, en het standbeeld voor Anton Philips in Eindhoven. Daarnaast heeft hij een muntportret van Juliana vervaardigd. Het reliëf op de westgevel van het stadhuis is het tweede werk van Wenckebach in Gouda: hij heeft ook het model vervaardigd voor de bronzen sculptuur *De Springers*. Het bas-reliëf in het Stadhuis heeft artistieke waarde: de historiserende compositie is vakkundig uitgevoerd. Het reliëf heeft daarnaast sociaal maatschappelijke waarde als gedenkteken voor de Goudse burgers die tijdens WOII zijn omgekomen: tijdens de Dodenherdenking vindt hier de kranslegging plaats.

De Barmhartige Samaritaan

Han Wezelaar (1901-1984)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Twee figuren en ezel
Locatie:	Bleulandweg 10, terrein ziekenhuis
Jaartal:	1955
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	Circa 150 cm hoog
Tags:	dieren

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Nationaal

De kunstenaar Han Wezelaar heeft gewerkt als beeldhouwer en medailleur, met name in brons en steen. Zijn werk is te vinden in o.a. Museum Boijmans Van Beuningen, het Centraal Museum Utrecht, en het Kroller Muller Museum. Voorbeelden van werken in de openbare ruimte zijn het beeld van Wibaut in Amsterdam, en de Liggende Vrouw in Utrecht. Van De Barmhartige Samaritaan heeft Wezelaar diverse exemplaren (een ander exemplaar van dit beeld is te vinden in bijvoorbeeld Den Bosch) en varianten vervaardigd (te vinden in o.a. Rotterdam en Raalte). Het exemplaar in Gouda is, zover is na te gaan, wel het eerste werk in dit formaat van de kunstenaar met dit onderwerp. De bronzen sculptuur heeft artistieke waarde: de klassieke afbeelding heeft een mooie compositie, en de uitvoering getuigt van vakmanschap. Het werk bevindt zich in de - niet voor publiek toegankelijke- binnentuin van het Groene Hart Ziekenhuis in Gouda.

Eremonument Burgemeester Van Bergen IJzendoorn

Onbekend

Type:	Overig
Voorstelling:	Fontein
Locatie:	Houtmansplantsoen
Jaartal:	1898
Materiaal:	Steen en brons
Afmetingen:	
Tags:	herdenken, geschiedenis Gouda, dieren

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Nationaal

Het voor Burgemeester Van Bergen IJzendoorn vervaardigde gedenkteken uit 1895 is een Rijksmonument. Het object, oorspronkelijk vervaardigd als fontein, heeft een de staande achterwand met kantelen, waardoor dit deel doet denken aan een kasteeltoren. Het gedenkteken is ontworpen door Willem Kromhout, de architect van onder andere Hotel Americain in Amsterdam. De fontein heeft architectuur- en cultuurhistorische waarde als voorbeeld van een gedenkteken in een het Eclectisme verwante bouwstijl, en is van stedenbouwkundig belang vanwege de ruimtelijke en functionele relatie met het park (het park is mede tot stand gekomen dankzij de schenking van Burgemeester van Bergen IJzendoorn van een deel van zijn tuin). Oorspronkelijk was een bronzen phoenix die water spuwde onderdeel van het gedenkteken. Deze waterspuwer is op enig moment gestolen. Het beeld wat op dit moment te zien is op de fontein, is een door Ineke van Dijk vervaardigde replica in de stijl van de oorspronkelijke waterspuwer. Kopieën van deze replica zijn ter ere van het honderdjarig bestaan van het van IJzendoornpark in 2010 in de vijver van het park geplaatst, dankzij een crowdfundingactie.

Wilhelminaboom

Onbekend

Type:	Overig
Voorstelling:	Boom en hekwerk, ter herinnering aan troonsbestijging koningin Wilhelmina in 1898
Locatie:	Houtmansplantsoen
Jaartal:	De in 1898 geplante boom is vervangen, er is geen informatie voorhanden over de datering van het hekwerk
Materiaal:	
Afmetingen:	
Tags:	herdenken

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Nationaal

Het gedenkteken, ook wel de Wilhelminaboom genoemd, bestaat uit een boom waaromheen een hekwerk. Het hekwerk is een beschermd Rijksmonument. De oorspronkelijk in 1898 geplante boom was een lindeboom, welke werd geplant ter ere van de troonsbestijging van koningin Wilhelmina. De huidige boom is een vervanging. Het gedenkteken heeft het cultuurhistorische waarde als voorbeeld van boombescherming, én Wilhelmina gedenkteken van rond 1900. In het Houtman Plantsoen zijn ook nog herinneringsbomen voor Juliana, Beatrix, en Willem-Alexander te vinden.

Herdenkingsplaats Toon Pille

Onbekend

Type:	Overig
Voorstelling:	Gegraveerde tekst in natuursteen
Locatie:	Burgemeester Jamesplein 1
Jaartal:	2012
Materiaal:	Steen
Afmetingen:	
Tags:	herdenken

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Lokaal

Het gedenkteken voor Toon Pille is geplaatst ter ere van alle verzetsmensen uit de stad die in de strijd tegen de bezetter zijn omgekomen, en in het bijzonder de verzetsman Toon Pille uit Waddinxveen. De in 2012 geplaatste steen vervangt het in 1946 geplaatste kruis, waar op de tekst te lezen was: 'HIER VIEL OP 30-9-44 IN DIENST VAN ZIJN VADERLAND TOON PILLE OUD 23 JAAR.' Het gedenkteken heeft sociaal-maatschappelijke betekenis als herinnering aan een historische gebeurtenis en plek.

Twee leeuwen

Onbekend

Type:	Beeld
Voorstelling:	Leeuwen met schild
Locatie:	Entree Van Bergen IJzerdoornpark, Komende vanaf de kant van het station
Jaartal:	
Materiaal:	Steen en metaal (staart)
Afmetingen:	
Tags:	geschiedenis Gouda, dieren

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Lokaal

De stenen leeuwen met ijzeren staarten bij de Entree van het Van Bergen IJzerdoornpark staan op uit 1918 daterende pilaren. Ze komen oorspronkelijk van de 17e eeuwse stadspoort de Kleiwegspoort welke in 1843 is afgebroken. De leeuwen houden elk een schild vast met daarop het wapen van Gouda. Ze hebben historische waarde als herinnering aan het bestaan van de Goudse Kleiwegspoort, en zijn onderdeel van het gemeentelijk monument het van Bergen IJzerdoornpark.

Joods Poortje

Onbekend

Type:	Overig
Voorstelling:	Monument
Locatie:	Raoul Wallenbergplantsoen, Jeruzalemstraat
Jaartal:	Circa 1920, met toevoegingen in 1960 en 1980
Materiaal:	Baksteen, steen, ijzer
Afmetingen:	
Tags:	herdenken

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Nationaal

Het gedenkteken, oorspronkelijk de toegangspoort van de Joodse begraafplaats aan de Boelekade in Gouda, herdenkt het verlies van Joodse levens in WOII. De deuren bevatten de Hebreeuwse tekst: DIE GEBOREN WORDEN ZIJN BESTEMD OM TE STERVEN, DE DODEN OM TE HERLEVEN. Op de achterzijde van de driehoekige poortboog is een ijzeren Davidster te zien. In 1960 heeft de Joodse gemeenschap aan de toenmalige begraafplaatspoort een reliëf toevoegd, voorstellende een gebeeldhouwde treurende mansfiguur waaronder de tekst: GIJ ALLEN, DIE VOORBIJGAAT, AANSCHOUWT TOCH EN ZIET OF ER EEN SMART IS GELIJK AAN DE SMART DIE MIJ GETROFFEN HEEFT. 1940 – 1945 | 5700-5705 | Klaagliederen 1:12. In 1980 is de Joodse begraafplaats in Gouda opgeheven, en zijn de doden elders in Nederland herbegraven. De toegangspoort is herplaatst in Gouda, als monument. Op de top van de punt van de poort was in 1980 bij de onthulling van het monument nog een Davidster zichtbaar. Bij de herplaatsing in 1980 is aan de rechterzijde van de poort een tweede gedenksteen toegevoegd: ter nagedachtenis aan Joodse stadsgenoten.

Borstbeeld de heer A.A.G. van Iterson, en twee leeuwen

Onbekend

Type:	Beeld
Voorstelling:	Portret de heer A.A.G. van Iterson, twee liggende leeuwen met schild
Locatie:	Bleulandweg 10, binnenplaats Groene Hart Ziekenhuis
Jaartal:	1910
Materiaal:	Steen
Afmetingen:	Circa 70 cm hoog
Tags:	geschiedenis Gouda

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Nationaal

Het borstbeeld van A.A.G. van Iterson en de vakkundig gemaakte beelden van leeuwen hebben historische waarde als herinnering aan het bestaan van het Van Iterson ziekenhuis (1910-1972), welke later zou opgaan in het Groene Hart Ziekenhuis. De werken herinneren daarnaast aan de schenking van fondsen door de zusters Everdina en Johanna van Iterson, de stichteressen. Daarmee hebben de beelden sociaal-historische waarde: het zijn belangrijke sporen van een vroeg 20e eeuws vrouwelijk Gouds initiatief. De beelden bevinden zich in de binnentuin van het ziekenhuis en zijn niet vrij toegankelijk. De maker/ontwerper van de beelden is vooralsnog onbekend.

Leeuw met schild van Veerstalpoort of Waterpoort

Onbekend

Type:	Beeld
Voorstelling:	Leeuw met schild Gouda
Locatie:	Veerstal
Jaartal:	17e eeuw
Materiaal:	Steen
Afmetingen:	Circa 60 cm
Tags:	dieren

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Lokaal

De stenen leeuw afkomstig van de Veerstalpoort dateert uit de 17e eeuw. Het object heeft historische waarde als een van de drie in Gouda overgebleven leeuwen die een van de toegangspoorten tot de stad sierden.

Wandkunst Goudse Waarden

Onbekend

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Gereedschappen en kruisvorm
Locatie:	H J Nederhorststraat, schoolplein CSG Goudse Waarden
Jaartal:	1964
Materiaal:	Keramiek
Afmetingen:	Circa 8 meter lang
Tags:	school, wederopbouw, keramiek

Waardering: Om te koesteren

Referentiekader: Nationaal

Het door een onbekende maker vervaardigde monumentale keramische wandkunstwerk verbeeldt het thema en de oorspronkelijke achtergrond van de school: technisch (gereedschappen) en Christelijk (het centrale kruis). De beeldtaal, en de compositie met de door de kunstenaar gebruikte variatie in proportie en hoogte van het reliëf, zorgen voor een artistiek geslaagd werk dat tussen figuratie en abstractie balanceert. Naast artistieke waarde heeft het wandkunstwerk cultuurhistorische waarde als voorbeeld van monumentale kunst uit de wederopbouwperiode.

5.3 Het bewaren waard

Ook van kunstwerken, die niet tot de top behoren of zich anderszins in bijzondere mate onderscheiden, kunnen cultuurhistorische en sociaal-maatschappelijke aspecten benoemd worden die maken dat de kunstwerken het bewaren waard zijn. Daarbij past de kanttekening dat dit deel van de collectie ook werken omvat waarbij, op enig moment, de vraag gesteld mag worden of de (artistieke) waarde van het werk de inspanning rechtvaardigt die nodig is om het werk in stand te houden.

Dans

Gerard Bakker (1935)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Jurk
Locatie:	Van Bergen IJzendoornpark 7, Gouwestein
Jaartal:	
Materiaal:	Messing
Afmetingen:	Circa 150 cm
Tags:	Goudse kunstenaar

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De Goudse kunstenaar Gerard Bakker werkt als edelsmid, koperslager en beeldhouwer. In Katwijk/Den Haag staat van de kunstenaar het bronzen Vissersmonument. Het verdienstelijke, in de tuin van wooncomplex Gouwestein geplaatste werk Dans heeft decoratieve waarde: er is sprake van een sierlijke, dynamische compositie.

Triomf (Sluierdans)

Gerard Bakker (1935)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Vrouwfiguur
Locatie:	Tuin museum
Jaartal:	Circa 2000/2001
Materiaal:	Tombak
Afmetingen:	Circa 270 cm hoog
Tags:	Goudse kunstenaar

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De Goudse kunstenaar Gerard Bakker werkt als edelsmid, koperslager en beeldhouwer. In Katwijk/Den Haag staat van de kunstenaar het bronzen Vissersmonument. Het verdienstelijke, in de tuin van het Museum Gouda geplaatste van tombak vervaardigde werk Sluierdans -een bruikleen van de kunstenaar- heeft decoratieve waarde: er is sprake van een sierlijk, dynamisch beeld, en vakmanschap bij de uitvoering.

Zonder Titel

Gerard Bakker (1935)

Type:	Overig
Voorstelling:	Gespiegelde afbeelding non, met namen van diverse functies gebouw en 1888 KNMG 1988
Locatie:	Kazernestraat, Magdalanakapel
Jaartal:	1988
Materiaal:	Terrazzo en messing
Afmetingen:	Diameter circa 380 cm
Tags:	Goudse kunstenaar, herdenken

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De Goudse kunstenaar Gerard Bakker werkt als edelsmid, koperslager en beeldhouwer. In Katwijk/Den Haag is van deze maker het bronzen Vissersmonument te vinden. Het hierboven afgebeelde werk, vervaardigd in terrazzo en messing, is geplaatst ter ere van het honderdjarig bestaan van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij tot Bevordering van de Geneeskunst, zo valt te lezen in de vermelding 1888 KNMG 1988. Met de afbeelding van de twee nonnen -een gespiegeld positief en negatief- vestigt het decoratieve vloermozaiek de aandacht op de historische achtergrond van de locatie: o.a. als Sint Magdalenaklooster, pesthuis en kazerne.

Onbekend

Roel Bendijk (1937-2016)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Abstract
Locatie:	Calslaan 101, in de sporthal
Jaartal:	
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	Circa 1,5 m hoog
Tags:	

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

De Bergambachtse kunstenaar Roel Bendijk heeft in de regio diverse beelden voor de openbare ruimte vervaardigd. Denk bijvoorbeeld aan het beeld Dubbeltje op zijn kant bij Nieuwenkerk aan den IJssel, en in Gouda het beeld van Gheraert Leeu. Het door Bendijk voor de sporthal De Mammoet vervaardigde bronzen beeld, is een abstract werk van de kunstenaar. De deels bruin gepatineerde en deels gepolijste sculptuur heeft een wat organische aandoende uitstraling. Het object heeft vooral decoratieve waarde.

6 maal 6 heipalen

Roel Bendijk (1937-2016)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Zes maal zes vierkante zuilen, oplopend in grootte
Locatie:	Nieuwe Gouwe OZ 3, in het water voor OASEN
Jaartal:	1991
Materiaal:	RVS
Afmetingen:	Circa 50 cm tot circa 2,5 m hoog
Tags:	bedrijfskunst

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

De beeldhouwer Roel Bendijk heeft in de regio diverse figuratieve- en abstracte beelden vervaardigd zoals het beeld Dubbeltje op zijn kant bij Nieuwenkerk aan den IJssel en het beeld van Gheraert Leeu in Gouda. Het door Bendijk in opdracht van de Watermaatschappij Zuid Holland vervaardigde werk, een fontein bestaande uit een groep geometrisch opgestelde rvs palen, verbeeldt de 36 gemeentes waaraan water wordt geleverd. Het werk heeft enige artistieke waarde: door de palen van diverse hoogten ontstaat, zeker vanaf de zijde van Oasen gezien, een interessant spel van licht en schaduw. Zes maal zes heipalen is het enige werk van Bendijk in de openbare ruimte in deze abstract-geometrische stijl. Helaas is de fontein niet als zodanig in gebruik: het voortdurende onderhoud dat dit vereist is voor eigenaar Oasen te kostbaar.

Productnamen

Korrie Besems (1961)

Type:	Omgevingskunst
Voorstelling:	In kleurige formaties gegroepeerde klinkers en natuurstenen waarin typische Goudse productnamen en welkomteksten zijn gegraveerd
Locatie:	Wijdstraat
Jaartal:	2004
Materiaal:	Steen
Afmetingen:	Circa 22 x 5 meter
Tags:	handel en bedrijvigheid

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

De kunstenares, winnares van de Prix de Rome, was onder andere verantwoordelijk voor het kunstwerk Rebus in Utrecht. Haar werkgebieden zijn o.a. fotografie, bewerkt beeld, en tekst. Besems heeft onder andere geexposeerd in Museum De Pont in Tilburg, en werk van de kunstenaar bevindt zich in de collecties van onder meer het Stedelijk Museum in Amsterdam, en het Centraal Museum in Utrecht. Met haar conceptuele omgevingskunstwerk in Gouda, een decoratief klinkertapijt in diverse kleuren en materialen met productnamen en begroetingen, refereert zij aan de geschiedenis van de straat, en diens functie als toegangspoort. Het werk is één van de drie werken in Gouda waarbij door middel van een tekstuele verwijzing een verband wordt gelegd met een Gouds aspect.

Soleil

Tineke Bot (1945)

Type:	Beeld
Voorstelling:	vrouwfiguur met breedgerande zonnehoed
Locatie:	Museum Gouda, opslag
Jaartal:	
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	
Tags:	vrouwelijke kunstenaar

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

De in Frankrijk woonachtige kunstenaar Tineke Bot heeft met name bronzen sculpturen vervaardigd, veelal in een figuratieve stijl. Er zijn diverse werken van haar hand in de openbare ruimte te vinden: zoals Schapen in Dordrecht, Pandor(a) in Heiloo, en Fietsend meisje in de laatste oorlogswinter in Leeuwarden. Het door de kunstenaar vervaardigde bronzen beeldje Soleil in Gouda heeft een verdienstelijk uitgevoerde voorstelling en evenwichtige compositie, waarmee er sprake is van enige artistieke waarde.

Wandreliëf in baksteen

Jackie Bouw (1948)

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Abstract
Locatie:	A.G. de Vrijestraat 1
Jaartal:	1976 of 1977
Materiaal:	Baksteen
Afmetingen:	Circa 15 meter breed en 6-8 meter hoog
Tags:	school, vrouwelijke kunstenaar, Goudse kunstenaar

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De Goudse beeldhouwer en keramist Jackie Bouw heeft werk in de openbare ruimte vervaardigd in onder andere keramiek en metaal. Voorbeelden van haar werk zijn de keramische sculpturen De Poortwachters in Utrecht, en het metalen werk We zijn er bijna in Hoek van Holland. Het door de kunstenaar in de jaren '70 van de 20e eeuw voor de blinde muur van een school in Gouda ontworpen baksteenreliëf, maakt gebruik van hoogte- en kleurverschillen om een muzikaal ritme te verbeelden. Het werk heeft als enige abstract 20e eeuws baksteenreliëf in Gouda enige cultuurhistorische waarde.

Kat op het Pannedak

Jan van Breukelen (toegeschreven)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Kat
Locatie:	Molenwerf 30, op het dak geplaatst
Jaartal:	Vermoedelijk geplaatst 1939
Materiaal:	Aardewerk
Afmetingen:	
Tags:	lokale productie, dieren, keramiek

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

Het op het dak van een privé-huis geplaatste keramische beeld van een kat is, volgens de overlevering, in 1939 lokaal vervaardigd door Jan van Breukelen bij de keramische fabriek Goedewaagen. Doordat de kat op het dak vanaf de openbare weg zichtbaar is, is het werk een herkenbaar onderdeel geworden van het Goudse stadsbeeld. De lokale herkomst geeft hem enige cultuurhistorische waarde.

Teken

Cees Broehs (1917-2005)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Abstract
Locatie:	Groenhovenpark
Jaartal:	1983
Materiaal:	Steen sculptuur op met beton gevulde betonnen pijp
Afmetingen:	Circa 150 cm hoog
Tags:	Goudse kunstenaar

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De van oorsprong Amersfoortse leraar Cees Broehs (pseudoniem van Cees Broekhuizen, tijdens WOII Oberscharfuher in kamp Amersfoort en daar mede-verantwoordelijk voor de executie van o.a. de bejaarde Amersfoortse predikant ds. Rijper) was na de oorlog werkzaam als ontwerper voor Plateelfabriek Zuid-Holland in Gouda. Als beeldhouwer was hij autodidact. Er zijn in de openbare ruimte van de stad diverse door hem vervaardigde werken te vinden, zoals het reliëf van St. Christoffel op de Agnietenkapel, en de reliëfs op de Letmaehstraat. Het in de jaren '80 door Broehs vervaardigde beeld Teken is vervaardigd als onderdeel van het beeldenproject Groenhovenpark. Terwijl het beeldhouwwerk artistiek weinig vernieuwend of onderscheidend is, heeft het enige cultuurhistorische waarde als kunstwerk van een uit de Goudse aardewerk industrie afkomstig kunstenaar.

Mater Amabilis

Cees Broeys (1917-2005)

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Moeder en kind
Locatie:	Burg. Martenssingel 145, ingemetseld in de buitenwand van een woonhuis
Jaartal:	1956
Materiaal:	Aardewerk
Afmetingen:	Circa 40 x 40 cm
Tags:	school, lokale productie

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De van oorsprong Amersfoortse leraar Cees Broeys (pseudoniem van Cees Broekhuizen, tijdens WOII Oberscharfuhrer in kamp Amersfoort en daar mede-verantwoordelijk voor de executie van o.a. de bejaarde Amersfoortse predikant ds. Rijper) was na de oorlog werkzaam als ontwerper voor Plateelfabriek Zuid-Holland in Gouda. Als beeldhouwer was hij autodidact. Er zijn in de openbare ruimte van de stad diverse door hem vervaardigde werken te vinden, zoals het reliëf van St. Christoffel op de Agnietenkapel, en de reliëfs op de Letmaehstraat. Dit in de jaren '50 vervaardigde keramische reliëf met voorstelling van moeder en kind is van cultuurhistorische waarde als herinnering aan het bestaan van een Mater Amabilis school in Gouda.

Twee Reliëfs

Cees Broehs (1917-2005)

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Twee reliëfs, waarvan één met Goudse monumenten en producten (ramen St. Jan, stadhuis, kaarsen, kaas, en aardewerk) en tekst 1926-1976 VVV-Gouda; één met reliëf St Christoffel
Locatie:	Nieuwe Markt, Zijkant van de Agnietenkapel
Jaartal:	1977
Materiaal:	Steen
Afmetingen:	Circa 80 x 40 cm
Tags:	Goudse kunstenaar

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De van oorsprong Amersfoortse leraar Cees Broehs (pseudoniem van Cees Broekhuizen, tijdens WOII Oberscharfuher in kamp Amersfoort en daar mede-verantwoordelijk voor de executie van o.a. de bejaarde Amersfoortse predikant ds. Rijper) was na de oorlog werkzaam als ontwerper voor Plateelfabriek Zuid-Holland in Gouda. Als beeldhouwer was hij autodidact. Er zijn in de openbare ruimte van de stad diverse door hem vervaardigde werken te vinden, zoals het beeld Teken in het Groenhovenpark, en de reliëfs op de Letmaehstraat. Deze in realistische stijl gebeeldhouwde reliëfs van de kunstenaar zijn ingemetseld in de Agnietenkapel. Eén herdenkt het 50 jarig bestaan van de VVV, het andere heeft een voorstelling van St. Christoffel. De twee in klassieke stijl vervaardigde reliëfs zijn kundig gemaakt, maar zijn artistiek van beperkte betekenis.

Tafel II

Kees Buckens (1957)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Diverse vormen in steen, schijnbaar balancerend
Locatie:	Poldermolenplein, hoek Goverwellesingel
Jaartal:	1992
Materiaal:	Diverse steensoorten
Afmetingen:	Circa 6 meter hoog
Tags:	

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

Beeldhouwer Kees Buckens vervaardigt objecten en figuratieve beelden in steen, denk bijvoorbeeld aan het werk Shelter in Rotterdam, en de beelden De Werker (Utrecht) en Vrouw II (Rotterdam). Zijn voor Gouda vervaardigde werk Tafel II verbeeldt een -schijnbaar kwetsbare- balans van gepolijste- en ruwe steen, of zoals de kunstenaar zegt: de veroordeling tot een huwelijk van vormen. Het uit grote brokken graniet opgebouwde werk vormt een robuust herkenningspunt dat past bij de schaal van de omgeving. Artistiek slaagt het werk in de verbeelding van het begrip evenwicht. Elders heeft de kunstenaar echter sterker werk laten zien.

Dit object is besproken met bewoners. Zie A.2.3 voor een verslag van deze bespreking.

Gevelreliëf

Cor Dam (1935-2019)

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Figuren, Vrouwe Justitia, drie sterren, een vis
Locatie:	Ronsseplain 1, Driestar College
Jaartal:	1962
Materiaal:	Keramiek, geglaazuurd
Afmetingen:	Circa 4 x 4 meter
Tags:	wederopbouw, keramiek, school, dieren

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

De beeldhouwer/kunstenaar Cor Dam was van 1960 tot 1968 werkzaam bij de Porcelayne Fles. Voor deze keramiekproducent heeft hij diverse werken voor de openbare ruimte vervaardigd, zoals dit werk en een (later) werk in Woerden wat hiermee vergelijkbaar is. Artistiek lijkt het werk in Gouda enigszins te worstelen met de kaders van de opdracht: de asymmetrische vorm van het werk is weliswaar origineel, toch overtuigt de compositie van het werk niet: er is gebrek aan compositorische samenhang en balans tussen de onderdelen. Het werk heeft wel cultuurhistorische waarde als voorbeeld van keramische monumentale wandkunst uit de wederopbouwperiode.

De kikker

Ineke van Dijk (1940)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Kikker
Locatie:	De Baan, plantsoen Huize Groeneweg
Jaartal:	1976
Materiaal:	Brons, groen gepatineerd
Afmetingen:	Circa 40-50 cm hoog
Tags:	dieren, Goudse kunstenaar, vrouwelijke kunstenaar

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De kunstenaar Ineke van Dijk werkt voornamelijk in brons. Zij heeft diverse beelden voor de openbare ruimte vervaardigd, waaronder de Steenzetter op de Afsluitdijk, en De Kaasboerin voor Gouda - een voor voor veel inwoners herkenbaar en belangrijk werk. Een van haar objecten -een bronzen penning- is opgenomen in de collectie van de Lakenhal in Leiden. In Gouda heeft zij regelmatig lokale fauna verbeeld. Het werk De Kikker heeft artistieke waarde: uit de geslaagde naturalistische afbeelding blijkt het vakvrouwschap van de kunstenaar. Daarnaast is de kikker voor velen herkenbaar als een onderdeel van de lokale watterrijke natuur. Uit slijtage van het groene patina van de kikker blijkt dat het werk veel wordt aangeraakt.

De Hand

Ineke van Dijk (1940)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Open hand
Locatie:	Bosboom Toussaintkade 35, in speelparkje
Jaartal:	Circa 1975
Materiaal:	Polyester
Afmetingen:	Circa 150 cm hoog
Tags:	speelobject, Goudse kunstenaar, vrouwelijke kunstenaar

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De kunstenaar Ineke van Dijk heeft diverse beelden voor de openbare ruimte vervaardigd, waaronder de Steenzetter op de Afsluitdijk, en de Kaasboerin in Gouda. Bij Museum de Lakenhal te Leiden is een door de kunstenaar vervaardigde bronzen penning te vinden. In Gouda heeft Ineke van Dijk regelmatig lokale fauna verbeeld in brons, denk bijvoorbeeld aan haar beeld De Kikker, en het werk De Reigers. Het speeltoestel, een van polyester vervaardigde hand, heeft decoratieve waarde, en lijkt geïnspireerd te zijn door de iconische Joe Baseball Chair uit 1970.

De Reigers

Ineke van Dijk (1940)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Twee reigers
Locatie:	Ridder van Catsweg 258, In de voortuin van het Prinsenhof
Jaartal:	1982
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	Circa 170 cm hoog
Tags:	dieren, Goudse kunstenaar, vrouwelijke kunstenaar

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De kunstenaar Ineke van Dijk heeft diverse beelden voor de openbare ruimte vervaardigd, waaronder de Steenzetter op de Afsluitdijk, en de Kaasboerin in Gouda. Daarnaast is in de collectie van Museum de Lakenhal te Leiden een door de kunstenaar vervaardigde bronzen penning te vinden. Ineke van Dijk heeft in Gouda regelmatig lokale fauna verbeeld, zoals het beeld van De Kikker, en deze reigers. Dit koppel stond oorspronkelijk in de tuin van het verzorgingshuis, aan de rand van de vijver, enigszins verscholen in het riet. De sculpturen hebben vooral decoratieve waarde.

De Ganzen

Ineke van Dijk (1940)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Twee ganzen
Locatie:	Graaf Florisweg, terrein Groene Hart ziekenhuis
Jaartal:	1979
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	Circa 150 cm hoog
Tags:	dieren, Goudse kunstenaar, vrouwelijke kunstenaar

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De kunstenaar Ineke van Dijk heeft diverse beelden voor de openbare ruimte vervaardigd, waaronder de Steenzetter op de Afsluitdijk, en de Kaasboerin in Gouda. Daarnaast is in de collectie van Museum de Lakenhal in Leiden een door van Dijk vervaardigde bronzen penning te vinden. In Gouda heeft de kunstenaar regelmatig lokale fauna verbeeld. De twee grote ganzen, vervaardigd ter ere van het 50 jarig bestaan in 1979 van het Goudse ziekenhuis/weeshuis het St. Jozef Paviljoen, zijn met het opgaan van het ziekenhuis in het Groene Hart ziekenhuis meeverhuisd naar de nieuwe locatie. De beelden hebben dankzij hun originele compositie artistieke waarde. Daarnaast roepen de beelden van de waakzame vogels waarschijnlijk bij veel Gouwenaren associaties op met (een bezoek aan) het ziekenhuis.

Samenwerken

Ineke van Dijk (1940)

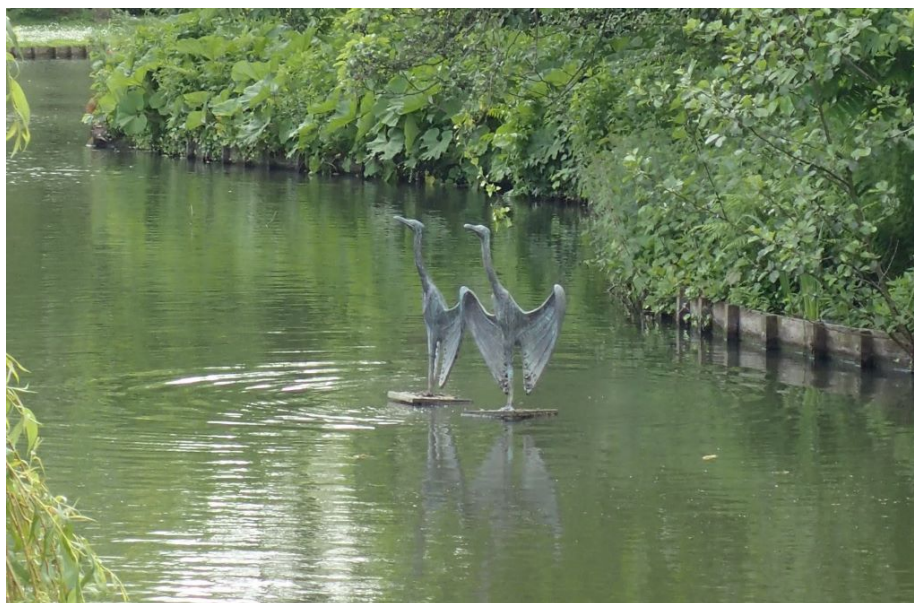
Type:	Beeld, Wandkunst
Voorstelling:	Twee vogels die een nest van takken vervaardigen
Locatie:	Lekkenburg 4, bij de apotheek
Jaartal:	1985
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	
Tags:	Goudse kunstenaar, vrouwelijke kunstenaar, dieren

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De kunstenaar Ineke van Dijk werkt voornamelijk in brons. Zij heeft diverse beelden voor de openbare ruimte vervaardigd, waaronder de Steenzetter op de Afsluitdijk, en De Kaasboerin voor Gouda, een voor veel Gouwenaren belangrijk en herkenbaar werk. In de collectie van Museum de Lakenhal te Leiden is een bronzen penning van de kunstenaar te vinden. In Gouda heeft Ineke van Dijk regelmatig lokale fauna verbeeld. Het uit bronzen takken en repen opgebouwde wandkunstwerk, met voorstelling van vogels (ooievaars?) die een nest vervaardigen, heeft artistieke waarde: er is sprake van een geslaagde compositie, en een vakkundige uitvoering.

Aalscholvers

naar Ineke van Dijk

Type:	Beeld
Voorstelling:	Twee vogels met gespreide vleugels
Locatie:	Van Bergen IJzendoornpark
Jaartal:	
Materiaal:	Gepatineerd brons
Afmetingen:	
Tags:	dieren, Goudse kunstenaar, vrouwelijke kunstenaar

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

Dit werk bestaat uit twee kopieën van de phoenix die de kunstenaar Ineke van Dijk voor het van Bergen IJzerdoorn monument heeft vervaardigd. De twee kopieën zijn naar aanleiding van een bewonersinitiatief in de parkvijver geplaatst, ter ere van het 100-jarig bestaan van het park. Het werk heeft vooral decoratieve waarde.

Sol scientiae illustranos

Krijn van Dijke (1910-1980)

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Studeren en geloof (Sol scientiae illustranos en In hoc signo vinces)
Locatie:	Heemskerkstraat, bij schoolgebouw De Goudse Waarden
Jaartal:	1961
Materiaal:	Staal, blauw geverfd
Afmetingen:	Circa 8 m lang en 1,5 m hoog
Tags:	school, wederopbouw

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

Krijn van Dijke was met name actief als schilder, graficus en tekenaar. Het door hem in Gouda voor een school vervaardigde wandkunstwerk maakt knap gebruik van positief en negatief om informatie te geven over het doel (kennis vergaren) en de achtergrond van de school (oorspronkelijk een Christelijk Lyceum). Zo valt op het wandkunstwerk te lezen: 'in hoc signo vinces' (onder dit teken wint jij) en 'sol scientiae illustra nos' (zon van de kennis verlicht ons). Het in de vroege jaren '60 van de 20e eeuw vervaardigde, wat grafisch aandoende werk heeft cultuurhistorische waarde als voorbeeld van wandkunst uit de wederopbouwperiode.

95 stellingen van Maarten Luther

Hein Driest

Type: Omgevingskunst
Voorstelling: Beginletters stellingen Luther
Locatie: Lange Groenendaal/Lage Gouwe
Jaartal:
Materiaal: Steen
Afmetingen:
Tags:

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De bedenker van dit werk, Hein Driest, was van 2000-2013 werkzaam als stedenbouwkundige bij de Gemeente Gouda. De op hardstenen stenen gegraveerde letters refereren aan de startletters van de 95 stellingen van Luther. De straat waarin deze zijn geplaatst, ligt naast de (Lutherse) St Joostkapel. Er is echter geen bijzondere relatie van de stellingen met de Lutherse kerk in Gouda, of sprake van een bijzonder artistieke uitvoering. De verwijzing naar de stellingen heeft daarmee op zichzelf geen artistieke- of historische waarde.

De Kangoeroe

Janneke Ducro-Kruijer (1925-1968)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Kangoeroe
Locatie:	Peperstraat 68
Jaartal:	1961
Materiaal:	Kiezelbeton (?)
Afmetingen:	Circa 90 cm
Tags:	dieren, vrouwelijke kunstenaar, school

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

De Haarlems kunstenaar Janneke Ducro-Kruijer heeft gewerkt als beeldhouwer en monumentaal kunstenaar in steen en in brons. Denk bijvoorbeeld aan haar beeldhouwwerk Mens en Techniek in Apeldoorn, of de bronzen buste van Linnaeus in het arboretum in Wageningen. Haar werk in Gouda, De Kangoeroe, maakte zij voor de kleuterschool Pinocchio. Al snel bleek dat de oren kwetsbaar waren: ze zijn kort na plaatsing van het beeld afgebroken. Het werk heeft artistieke waarde: er is sprake van een origineel idee, en een aantrekkelijke geslaagde compositie. De huidige conditie van het werk (verweerd, bemost en beschadigd) staat een hogere waardering echter in de weg.

Denken, voelen en willen

Doorlie Gerdes (1935)

Type:	Beeld, Wandkunst
Voorstelling:	Combinatie beeldhouwwerk en wandrelief
Locatie:	Ridder van Catsweg 256, De Vrije school
Jaartal:	1983
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	
Tags:	school, vrouwelijke kunstenaar

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: nationaal

Van Doorli Gerdes zijn enkele werken in de openbare ruimte bekend. Het antroposofisch geïnspireerde werk in Gouda bestond oorspronkelijk uit een horend bronzen beeld en een in de nis daarachter geplaatst bronzen wandkunstwerk. Zowel het figuur in de kelk, als het deel van het werk in de wandnis zijn niet meer aanwezig. Het oorspronkelijke werk had sociaal maatschappelijke waarde vanuit de optiek van de antroposofische levensovertuiging.

Zonder Titel (relatie mens-water)

Maja van Hall-Blom (1937)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Twee gestileerde figuren, de onderlijven in schelpen
Locatie:	P.C. Hoofdstraat, ter hoogte van gemaal Rijnland
Jaartal:	1978/1979
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	Ca 1,5 m hoog
Tags:	vrouwelijke kunstenaar

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

Van de kunstenaar Maja van Hall-Blom zijn diverse beelden in de openbare ruimte bekend, zoals het werk *Liggend* in Utrecht, en de *Bremer Stadsmuzikanten* in Noordwijk. Daarnaast bevindt zich in het museum voor Moderne kunst in Arnhem het grote werk *Drudge (de Filosoof)*. In 2012 heeft Museum Beelden aan Zee een overzichtstentoonstelling georganiseerd van het werk van de kunstenaar, en een catalogus uitgebracht van het werk van de kunstenaar. Bij het in opdracht van het Hoogheemraadschap van Rijnland vervaardigde beeld in Gouda, *Zonder titel (relatie mens-water)* gebruikt de kunstenaar figuratieve en abstracte vormen. Het resultaat is een ietwat onevenwichtig beeld dat, ondanks het in onderdelen duidelijk zichtbare vakvrouwschap, artistiek als totaal niet geheel overtuigt. Uit de lichte slijtage van het patina blijkt dat het beeld veel wordt aangeraakt.

Vogels (incompleet)

Joop Hekman (1921-2013)

Type:	Beeld, Wandkunst
Voorstelling:	Drie vogels (onderdeel van grotere groep)
Locatie:	Winterdijk 4A
Jaartal:	Onbekend
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	
Tags:	school, dieren

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: nationaal

De Utrechtse kunstenaar Joop Hekman werkte als beeldhouwer in steen, brons en keramiek. Bekende voorbeelden van werk in de openbare ruimte zijn de bronzen sculpturen Feest der Muzen en Biru de Chow Chow in Utrecht en de stationsbeelden in steen die de kunstenaar heeft vervaardigd voor het station in Eindhoven, en die nu in het Spoorwegmuseum te vinden zijn. Verder bevindt zich werk van de kunstenaar in het Centraal museum Utrecht, en Museum De Lakenhal in Leiden. Het werk Vogels in Gouda was oorspronkelijk verspreid over 3 verschillende muren. Op dit moment is helaas nog maar één groep vogels aanwezig: een eend, meeuw en zwaluw in vlucht. Uit de naturalistisch afgebeelde groep blijkt geen bijzondere originaliteit of vakmanschap. Het is goed mogelijk dat het werk meer zeggingskracht had toen het nog compleet was.

Symbool Arbeidsintegratie

Dick Hoogendoorn (1941)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Abstract, beoogt de arbeidsintegratie te verbeelden met 'beweging van buiten naar binnen, en vandaar uit weer naar buiten'.
Locatie:	Zuider IJsseldijk 1, Terrein Promen
Jaartal:	2006(?)
Materiaal:	Diverse materialen
Afmetingen:	Circa 7 m hoog
Tags:	Goudse kunstenaar, bedrijfskunst

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De Goudse grafisch ontwerper Dick Hoogendoorn heeft met het object Symbool Arbeidsintegratie een beweging van buiten naar binnen en van daaruit weer naar buiten willen verbeelden. De grafische achtergrond van de ontwerper is in de artistieke beperkingen van het beeld goed zichtbaar: het werk verbeeldt tweedimensionale vormen in een driedimensionale situatie. De palenconstructie die als drager dient -ook nog een keer opzettelijk scheeft geplaatst- werkt hierbij extra dissonerend.

De Mouflon

Huib van den Hoven

Type:	Beeld
Voorstelling:	Mouflon
Locatie:	Spoorstraat/Boekelade
Jaartal:	1989
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	Circa 60 x 90 cm
Tags:	dieren

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

Er zijn geen gegevens bekend over de maker van het beeld van de kop van het wilde schaap, Huib van den Hoven. Desalniettemin heeft de door hem vervaardigde bronzen sculptuur Mouflon enige artistieke waarde: er is sprake van een verdienstelijke naturalistische weergave.

Reliëf Noodgodskapel

Cor Jong (1955)

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Historische lokatie
Locatie:	Noodgodsstraat / Westhaven, bij Noodgodsbrug
Jaartal:	1989
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	Circa 58 cm hoog
Tags:	Goudse kunstenaar, geschiedenis Gouda

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De Goudse beeldend kunstenaar Cor Jong werkt als beeldhouwer en kunstschilder. Hij was winnaar van de Goudse kunstprijs van 1977. Er zijn diverse door hem vervaardigde sculpturen in de openbare ruimte te vinden, zoals de beelden Samenwerking in Woerden, Schipbreuk in Driebruggen en de Zandruiter in het Groenhovenpark in Gouda. Het door de kunstenaar ontworpen bronzen reliëf heeft sociaal maatschappelijke waarde als verwijzing naar het bestaan van de in 1381 gebouwde (en in 1576 afgebroken) Goudse Noodgodskapel. Deze door de oudste religieuze broederschap van Gouda, de “meysters van der Noet Gods” gebouwde kapel, was daar neergezet naar aanleiding van een verschijning van Onze Lieve Vrouw ter Nood Gods in het water. Gouda werd hierdoor een bedevaartplaats. Processies in het kader van de Mariaverering vonden nog plaats in de 20e eeuw.

De sprong

Phons Keunen (1955)

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Springende figuur
Locatie:	Willem de Zwijgersingel 116, gymnastiekzaal noord A
Jaartal:	1986
Materiaal:	Staal
Afmetingen:	Circa 150 cm hoog
Tags:	school

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

Er is weinig informatie te vinden over de maker/ontwerper van dit metalen wandkunstwerk, Phons Keunen. Het website van het RKD (Rijksdienst Kunsthistorische Documentatie) vermeldt dat hij vanaf 1995 heeft gewerkt als kunstschilder. Het door de kunstenaar oorspronkelijk voor de basisschool De Sprong vervaardigde wandkunstwerk heeft artistieke waarde: er is sprake van een geslaagde compositie met vaart, alsof de kunstenaar het ontwerp voor het wandkunstwerk snel en schetsmatig met een penseel heeft opgezet. Het object is in 2020 herplaatst aan de muur van de gymzaal Noord A.

Terrazzo

Pim Leefsma (1947)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Abstract
Locatie:	H.J. Nederhorststraat
Jaartal:	Onbekend
Materiaal:	Terrazzo
Afmetingen:	Circa 150 cm hoog
Tags:	Goudse kunstenaar

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De Goudse kunstenaar Pim Leefsma vervaardigt met name abstracte- en figuratieve tekeningen, schilderijen en toegepaste kunst. Hij heeft zijn werk onder andere tentoongesteld bij Museum Gouda, het Cobra Museum in Amstelveen, en het Institut Neerlandais in Parijs. Leefsma was winnaar van de Aanmoedigingsprijs van de Gemeente Gouda, en de Geert Bouwmeesterprijs. De kunstenaar heeft twee werken vervaardigd voor de openbare ruimte, die allebei in Gouda te vinden zijn: de Zachtmoedige Weerbaarheid (vernietigd) en bijgaand werk, het object Terrazzo. De vrolijke, originele sculptuur doet denken aan een gemotoriseerde lucht(taart)punt met haaievin. In de compositie en decoratie is de illustratieve, stripachtige stijl van de kunstenaar duidelijk waarneembaar.

Living-stone I en II en De Kraal

Maarten Witte van Leeuwen

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Livingstone I en II: vierkant en cirkel; De Kraal: cirkel met bolvormen
Locatie:	Livingstonelaan 60, bij de Livingstoneschool
Jaartal:	1974
Materiaal:	Aardewerk
Afmetingen:	
Tags:	Goudse kunstenaar, keramiek, lokale productie, school

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De Goudse kunstenaar Maarten Witte van Leeuwen heeft gewerkt als beeldhouwer, tekenaar/schilder, kunstnijveraar en keramist. Als bedrijfsleider en ontwerper bij aardewerkfabriek Regina te Gouda heeft hij divers serviezen ontworpen. De twee in de 70-er jaren voor de Livingstoneschool in Gouda vervaardigde wandkunstwerken hebben beperkte artistieke waarde: de ontwerpen zijn weinig vernieuwend. Wel hebben de werken cultuurhistorische waarde, als voorbeelden van keramische wandkunst door ontwerpers uit de lokale Goudse aardewerk industrie.

Deux ferronniers en tablier

Henri Louis Levasseur (1853-1934)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Twee arbeiders aan het werk
Locatie:	Graaf Florisweg 64
Jaartal:	
Materiaal:	Brons en ijzer
Afmetingen:	Circa 90 cm hoog
Tags:	

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Internationaal

De Franse beeldhouwer Henri Louis Levasseur heeft sculpturen in o.a. brons en marmer vervaardigd, en decoratieve objecten zoals vazen en haardgarnituur. Een van de door hem gemaakte objecten heeft een zilveren medaille gewonnen op de Wereldtentoonstelling van 1900. Onderwerpen van zijn sculpturen waren onder meer elegante art nouveau vrouwen, kinderen, en werkende arbeiders. Het beeld in de tuin van de voormalige ambachtsschool in Gouda is een van zijn in een onbekende oplage uitgebrachte sociaal-realistische werken in brons. Het thema is vakkundig weergegeven, en de compositie is geslaagd. Toch is de artistieke waarde niet bijzonder groot: het ontbreekt in de uitbeelding aan kwaliteit -de figuren zijn wel erg schetsmatig verbeeld- en er nauwelijks sprake van een eigen stijl of interpretatie van het onderwerp door de kunstenaar.

Tafelbeeld

Hieke Luik

Type:	Beeld
Voorstelling:	Abstract
Locatie:	Catharinatuin, Achter de kerk
Jaartal:	1992
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	Circa 40 cm hoog
Tags:	vrouwelijke kunstenaar

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

De beeldhouwer en tekenaar Hieke Luik vertaalt thema's zoals groei en verval naar tastbare, vaak abstracte beelden. Haar werk is onder andere te vinden in de collectie van Rijksmuseum Twenthe, en Museum Beelden aan Zee. In de openbare ruimte is in Utrecht op de Maliebaan het werk Rest van deze kunstenaar te vinden, waar het onderdeel is van de beeldenroute. Het organisch gevormde werk Tafelbeeld in de tuin van Museum Gouda heeft artistieke waarde: er is sprake van een originele, associatieve beeldtaal.

Universum

Menno Meijer (1930-2022)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Abstract
Locatie:	Buurtje, bij hoofdkantoor Cargill en Gouds Ondernemershuis
Jaartal:	1989
Materiaal:	RVS
Afmetingen:	
Tags:	Goudse kunstenaar, bedrijfskunst

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De Goudse kunstenaar Menno Meijer heeft sieraden, beeldhouwwerken en trofeen ontworpen en vervaardigd. Zijn sieraden uit de 60-er en 70-er jaren (in materialen als RVS en titanium) zijn van belang voor de ontwikkeling van het Nederlandse sieraad in de 20e eeuw. Een aantal van de door Meijer vervaardigde sieraden bevinden zich in de collectie van het Rijks Museum in Amsterdam. De kunstenaar heeft voor de openbare ruimte een drietal werken vervaardigd, welke allen te vinden zijn in Gouda. De artistieke waarde van dit werk is beperkt: er is geen sprake van een bijzondere beeldtaal, een interessante compositie, of bijzonder vakmanschap. Ook werkt de groot op de buik van de bol aangebrachte naam van de kunstenaar wat storend.

Wave

Menno Meijer (1930-2022)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Abstract
Locatie:	Catharinatuin, Achter de kerk
Jaartal:	2009
Materiaal:	Staal
Afmetingen:	Circa 80 cm lang
Tags:	Goudse kunstenaar

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De Goudse kunstenaar Menno Meijer heeft sieraden, beeldhouwwerken en trofeen ontworpen en vervaardigd. Zijn sieraden uit de 60-er en 70-er jaren (in materialen als RVS en titanium) zijn van belang voor de ontwikkeling van het Nederlandse sieraad in de 20e eeuw. Een aantal van de door Meijer vervaardigde sieraden bevinden zich in de collectie van het Rijks Museum in Amsterdam. De kunstenaar heeft voor de openbare ruimte een drietal werken vervaardigd, welke allen te vinden zijn in Gouda. Bijgaand werk, dat qua vorm enigszins aan een muziekinstrument doet denken, heeft artistieke waarde: de Goudse kunstenaar heeft met de liggende RVS sculptuur een origineel werk vervaardigd met een interessante compositie.

Zonder titel

Menno Meijer (1930-2022)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Abstract
Locatie:	Molenwerf
Jaartal:	Onbekend
Materiaal:	RVS
Afmetingen:	Circa 130 cm hoog
Tags:	Goudse kunstenaar

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De Goudse kunstenaar Menno Meijer heeft onder meer sieraden, beeldhouwwerken en trofeen ontworpen en vervaardigd. Zijn sieraden uit de 60-er en 70-er jaren (in materialen als RVS en titanium) zijn van belang voor de ontwikkeling van het Nederlandse sieraad in de 20e eeuw. Een aantal van de door Meijer vervaardigde sieraden bevinden zich in de collectie van het Rijks Museum in Amsterdam. De kunstenaar heeft voor de openbare ruimte een drietal werken vervaardigd, welke te vinden zijn in Gouda. Het uit enkele lijnen opgebouwde RVS werk op Molenwerf heeft beperkte artistieke waarde: ontwerp en compositie overtuigen niet.

De Uil

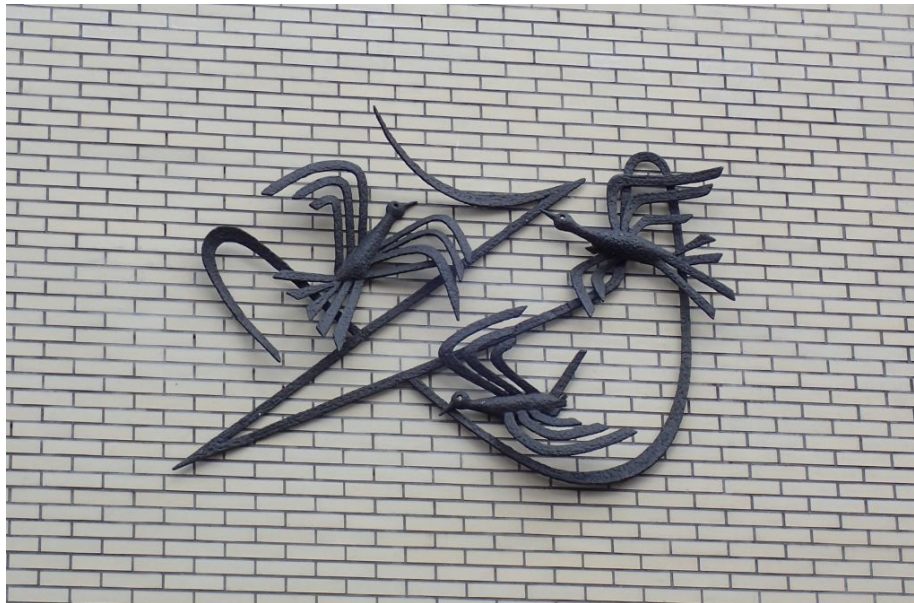
Sonja Meijer (1929-1994)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Uil met uitgespreide vleugels op tak
Locatie:	Binnentuin Moreauhof (herplaatst 2012)
Jaartal:	1970
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	
Tags:	Goudse kunstenaar, vrouwelijke kunstenaar, dieren, school

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De in Gouda geboren Reeuwijkse beeldhouwer en schilder Sonja Meijer heeft diverse beelden vervaardigd voor de Goudse- en Zuid Hollandse openbare ruimte. Denk aan Groei in Capelle aan den IJssel, en Twee Eekhoorns in Oudewater. De artistieke waarde van de sculptuur De Uil in Gouda is beperkt: de compositie is niet zo sterk, en ook stilistisch doet het in 1970 vervaardigde beeld wat tweedimensionaal en gedateerd aan. Het laatste heeft mogelijk te maken met het gegeven dat De Uil in Gouda een kopie is van een door Meijer in 1958 voor de Gemeente Hoorn vervaardigd identiek werk. Het oorspronkelijk voor de openbare basisschool De Boei vervaardigde werk is in 2012 herplaatst in de binnentuin van het Moreauhof.

Drie vogels in vlucht

Sonja Meijer (1929-1994)

Type:	Wandkunst, Beeld
Voorstelling:	Vogels in vlucht
Locatie:	Willem de Zwijgersingel, bij schoolgebouw "De Bijenkorf"
Jaartal:	Onbekend
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	Circa 1 x 1,5 m
Tags:	Goudse kunstenaar, vrouwelijke kunstenaar, school, dieren

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De in Gouda geboren maar in Reeuwijk wonende beeldhouwer en schilder Sonja Meijer heeft diverse beelden vervaardigd voor de Goudse- en Zuid Hollandse openbare ruimte. Denk bijvoorbeeld aan De Spuitgast en Orpheus op weg naar Eurydice in Gouda. Het bronzen wandkunstwerk Drie Vogels in Vlucht sierde oorspronkelijk de school De Bijenkorf, maar is in 2022 herplaatst naar de buitenwand van een gebouw. De artistieke waarde van het werk is niet bijzonder groot: de combinatie van de figuratief afgebeelde vogels met de (vlucht)lijnen doet wat schetsmatig aan.

De Ark

Corry van Blokland Mobach (1929)

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Ark
Locatie:	School de Ark, Jan Luykenstraat
Jaartal:	1959
Materiaal:	Onbekend
Afmetingen:	Onbekend
Tags:	Goudse kunstenaar, vrouwelijke kunstenaar, school

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De Goudse kunstenaar Corry van Blokland-Mobach heeft gewerkt als grafisch ontwerper, tekenaar en illustrator, voor onder andere speelgoedfabrikant SIO. Daarnaast ontwierp zij samen met haar echtgenoot Rokus van Blokland diverse delen van het voor veel Nederlanders herkenbare speelgoed van SIO. In 2002 vond er in Museum Gouda een overzichtstentoonstelling plaats van hun werk. Het ontwerp van de gevelsteen De Ark was oorspronkelijk een deel van een ontwerp voor een langgerekt metalen wandkunstwerk, waarbij aan beide kanten van de ark een rij dieren te zien was. De decoratieve gevelsteen uit de late jaren '50 is illustratief voor de herkenbare stijl van de maker. De artistieke waarde van het ontwerp is beperkt.

Monument voor de onbekende kunstenaar

Piet van Mook (1924-2016)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Abstract, trisquare of kwardraatcirkelpuzzel
Locatie:	Catharinatuin, Achter de kerk
Jaartal:	2010
Materiaal:	RVS
Afmetingen:	Circa 100 cm hoog
Tags:	Goudse kunstenaar

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De in Gouda werkzame kunstenaar Piet van Mook was actief als beeldhouwer, graficus, schilder en tekenaar. Een van de door hem gemaakte werken in de openbare ruimte is de wiskundige sculptuur de Vijfvoudpyramide in Tytsjerk (Friesland). Museum Gouda bezit een grote collectie van werken op papier van de kunstenaar, en wijdde in 2004 een tentoonstelling aan hem. Zijn beeldhouwwerk Monument voor de onbekende kunstenaar is een mathetmatische, geometrische figuur. Het werk heeft sociaal maatschappelijke betekenis als herinnering aan deze locale kunstenaar, en medeoprichter van kunstcentrum Burgvliet.

Zonder titel (architectuurstudie)

Pjotr Müller (1947)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Architectuurstudie
Locatie:	Catharinatuin, Achter de kerk
Jaartal:	1992-1993
Materiaal:	Gietijzer en Belgisch hardsteen
Afmetingen:	Circa 40 cm hoog
Tags:	

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

Pjotr Muller werkt onder andere als beeldhouwer, tekenaar en omgevingskunstenaar. Veel werken balanceren tussen architectuur, omgevingskunst en sculptuur, zoals het indrukwekkende De Tuin van Pjotr Muller, tentoongesteld bij Museum De Pont, en Het Huis van Dr Jung, tentoongesteld bij het Kroller Muller Museum. Het object in Gouda, een architectuurstudie (één uit een serie), is in 2008 tentoongesteld bij Museum Twenthe. Het werk in klein formaat, een vormexperiment in steen en metaal, overtuigt -zonder sculpturale- of landschappelijke context- artistiek niet zonder meer, dit in tegenstelling tot zijn werken in groot formaat.

Zonder titel

W.H. van Norden (1883-1978)

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Schepen, vissen, vogels
Locatie:	Vredebest, Bij ABN/AMRO Bank
Jaartal:	Circa 1920-1940
Materiaal:	Aardewerk
Afmetingen:	Circa 41 x 41 cm
Tags:	lokale productie, dieren, Goudse kunstenaar, keramiek

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De Goudse kunstenaar W.H. van Norden heeft bij de Goudse firma Goedewaagen gewerkt als keramist. Een bekend voorbeeld van zijn hand is het tegeltableau van De Pijproker op het station van Gouda. Daarnaast heeft hij als kunstschilder het Goudse leven verbeeldt. Diverse werken van zijn hand bevinden zich in Museum Gouda, waar in 2008 ook een tentoonstelling was over de kunstenaarsfamilie van Norden. De (herplaatste) door Van Norden vervaardigde ruitvormige aardewerk siertegels met voorstellingen van vissen, vogels en schepen zijn vervaardigd bij Goedewaagen. Kijkend naar de stijl waarin ze zijn vervaardigd kunnen ze waarschijnlijk gedateerd worden in de jaren '20-'40 van de 20e eeuw. Met hun Goudse achtergrond hebben de decoratieve reliëftegels cultuurhistorische waarde: ze herinneren aan de lokale aardewerk-industrie.

Gevelsteen voormalige zeepfabriek Kattensingel 9

W.H. van Norden (1883-1978)

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Attributen zeepbereiding en Caduceus symbool (staf met slangen)
Locatie:	Kattensingel 9
Jaartal:	1956
Materiaal:	Aardewerk, deels geglazuurd
Afmetingen:	Circa 65 x 90 cm
Tags:	lokale productie, Goudse kunstenaar, handel en bedrijvigheid, keramiek

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De kunstenaar W.H. van Norden heeft bij Goedewaagen te Gouda gewerkt als keramist. Een bekend voorbeeld van zijn werk is het tegeltableau van De Pijproker wat zich bevindt op het station van Gouda. Ook was hij actief als kunstschilder, en heeft hij op die manier het Goudse leven verbeeldt. Diverse werken van zijn hand bevinden zich in Museum Gouda, ook was de Goudse kunstenaarsfamilie van Norden in 2008 onderwerp van een tentoonstelling in Museum Gouda. Het in opdracht vervaardigde werk heeft met name cultuurhistorische waarde: zo combineert het de aardewerkproductie van de lokale aardewerkfabriek Goedewaagen en de Goudse kunstenaarsfamilie van Norden met de industriële geschiedenis van Gouda (de zeepfabriek).

Samenwerking

Gedion Nyanhongo (1967)

Type:	Beeld
Voorstelling:	
Locatie:	Gerbrandyweg 8
Jaartal:	Circa 1997
Materiaal:	Steen
Afmetingen:	Circa 2 meter hoog
Tags:	bedrijfskunst

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Internationaal

De Zimbabwaanse kunstenaar Gedion Nyanhongo vervaardigd sculpturen in steen. Zijn beeldhouwwerken worden onder andere in de Verenigde Staten tentoongesteld en verkocht. De uit vier figuren bestaande beeldengroep in Gouda is door de kunstenaar vervaardigd in opdracht van de Nederlandse Brood en Banketbakkers Ondernemersvereniging. Het is een van de spaarzame werken in Gouda vervaardigd door een kunstenaar met een niet-nederlandse achtergrond.

Saying Hi and Goodbye

Henrique van Putten (1977)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Hagedis op metalen basement, geplet tussen stenen. Op de grond een steen waarin regels gegraveerd uit het gedicht Hallucinaties van Leo Vroman: Wij zijn verschijnselen - van zo korte duur - dat we verdwijnselen - zijn van de Natuur
Locatie:	Natuur en Recreatiegebied Goudse Hout
Jaartal:	2021
Materiaal:	Polyester, steen, ijzer
Afmetingen:	Circa 160 cm hoog
Tags:	Goudse kunstenaar, vrouwelijke kunstenaar, dieren

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De Goudse kunstenaar Henrique van Putten vervaardigt onder meer sculpturen van textiel, en werken op papier. Zij was in 2009 winnaar van de publieksprijs bij 'Een soort Salon' van Museum Gouda. Een recente tentoonstelling van haar werk was te zien bij het Natuurhistorisch museum in Rotterdam. Het in de Goudse Hout geplaatste object - een polyester salamander die klem zit tussen stenen - geeft met humor beeld aan woorden uit het gedicht Hallucinaties van Leo Vroman: "Wij zijn verschijnselen - van zo korte duur - dat we verdwijnselen - zijn van de Natuur". Het werk verbeeldt op originele wijze een actueel thema, en er was in het originele ontwerp sprake van een dynamische compositie. In de huidige, beschadigde vorm - het werk is kwetsbaar gebleken voor vandalisme - is de oorspronkelijke dynamiek helaas niet meer goed waar te nemen. Wellicht hebben ook de reparaties hun tol geest: vergeleken met het oor-

spronkelijke ontwerp lijkt huidige werk iets minder goed te zijn uitgevallen.

Warremoesstenen

Ben Raaijman (1959)

Type:	Omgevingskunst
Voorstelling:	Keramische tegels met aan de historische locatie gerelateerde voorstellingen en teksten
Locatie:	Lange Tiendeweg, Door de gehele straat
Jaartal:	2001
Materiaal:	Hittebestendige stenen
Afmetingen:	Circa 30 cm diameter
Tags:	geschiedenis Gouda

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

Beeldhouwer en omgevingskunstenaar Ben Raaijman heeft in Nederland diverse geslaagde omgevingskunstwerken gecreëerd, zoals het bijzondere ontwerp voor de Koopmanspolder bij Andijk, en het Openluchttheater in Spaarnwoude. Het werk in Gouda, een omgevingskunstwerk dat herinnert aan het historisch gebruik van de Tiendewegspoort als gevangenis, bestaat uit van over de lengte van de straat geplaatste vuurvaste stenen waarop een referentie aan vonissen, gevangenisstraffen en het eten in de gevangenis (koolsoorten en bladgroenten). Het is één van de drie werken in Gouda die door middel van verwijzingen een link legt met de locatie. Daarmee is het werk in zijn wijze van verbeelden beperkt origineel. Het kunstwerk is, zo valt op een van de stenen te lezen, een cadeau van ovenstenenfabrikant Gouda Vuurvast aan Gouda. De schenker nam ook de vervaardiging van de stenen voor haar rekening. Ondertussen is helaas gebleken dat de ovenstenen niet geschikt zijn als straatstenen: het overgrote deel van de 100 stenen is gebroken of onleesbaar geworden.

De steenhouwer

Adriaan Rees (1957)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Drie gestapelde blokken met daarop drie vergulde objecten
Locatie:	Catharinatuin, Achter de kerk
Jaartal:	1994
Materiaal:	Kalksteen en bladgoud
Afmetingen:	Circa 2,5 m hoog
Tags:	handel en bedrijvigheid

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

De kunstenaar Adriaan Rees werkt in diverse media. Voorbeelden van werken in de openbare ruimte zijn het keramische werk *De boom van Hippocrates* in Amsterdam-Osdorp, en het werk *Circus Svea* in Schiedam. In 2023 had de kunstenaar een tentoonstelling van werken in porselein bij Museum Beelden aan Zee, en in 2005 in Keramiekmuseum Het Prinsessehof in Leeuwarden. Het door Rees ter gelegenheid van de manifestatie Gouda Cultuurstad in 1994 ontworpen beeld *De Steenhouwer* is vervaardigd in samenwerking met de Goudse steenhouwer Roodbol. De op de pyramide van zandsteen geplaatste objecten verwijzen naar de steenhouwer, ambachten en het Groene Hart. Aan de achterzijde van het werk is -volgens informatie- een vorm van een mens uitgehakt, deze zijde is op de huidige locatie echter niet zichtbaar. Het decoratieve stenen werk komt goed tot zijn recht in de historische museumtuin van Gouda, en heeft betekenis door zijn verbinding met de manifestatie.

Aap

Delftse studentenvereniging Societas Studiosorum Reformatorum

Type:	Beeld
Voorstelling:	Zittende aap
Locatie:	Klein Amerika 20, dak gebouw Buytenerf
Jaartal:	1972
Materiaal:	Papier mache
Afmetingen:	
Tags:	

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

De geverfde papier maché aap op het dak van de Chocoladefabriek is in 1972 geschonken aan de Burgemeester en Wethouders van Gouda door de Delftse studentenvereniging Societas Studiosorum Reformatorum. De aanleiding hiervoor was 60-jarig bestaan van de studentenvereniging. De schenking van het beeld was onderdeel van een viering, waarbij de studenten met 24 vooroorlogse Citroens naar Gouda zijn getogen, en voetbal hebben gespeeld met de Goudse gemeenteambtenaren. Daarnaast hielden de studenten een optocht voor de natuur. De opbrengst van de lustrumviering ging naar het WNF - vandaar de symbolische aap. Het van papier maché vervaardigde beeld stond aanvankelijk binnen, maar is op enig moment buiten op het dak gezet. Er is sprake van enige cultuurhistorische waarde: het beeld vertelt iets over studentenacties in de 70-er jaren van de 20e eeuw waarbij Gouda betrokken was. Het is onduidelijk in hoeverre het beeld bestand is tegen de weersinvloeden.

De Meander

Hans Reijnders (1946)

Type:	Omgevingskunst
Voorstelling:	Zigzagvormen van hardsteen, keien
Locatie:	Groen van Prinsterersingel 49
Jaartal:	2006
Materiaal:	Steen
Afmetingen:	
Tags:	school, speelobject

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

De kunstenaar Hans Reijnders heeft voor diverse Nederlandse gemeentes figuratieve- en omgevingskunstwerken in steen vervaardigd: denk bijvoorbeeld aan het recent bij het water geplaatste werk Stroming in Venlo, en Het Orakel van Venray in Venray. Een kleine sculptuur van zijn hand bevindt zich bij Museum Bommel van Dam in Venlo. Het door de kunstenaar voor Gouda vervaardigde werk, een combinatie van stenen linten en bewerkte keien, heeft een deels praktische invulling: er kan door de scholieren in, op, en bij gezeten worden. Het meanderende speel- en zit object is op decoratieve wijze vormgegeven, en werkt qua proportie goed met de ruimte van het schoolplein. Toch is er sprake van een beperkte artistieke waarde doordat verband en connectie met de omgeving ontbreken.

Zonder titel

Sjaak van Rhijn (1950)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Vier bolvormen
Locatie:	Crabethstraat, parkje
Jaartal:	Circa 1981
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	Circa 70 cm diameter
Tags:	Goudse kunstenaar, school

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De van oorsprong Goudse kunstenaar Sjaak van Rhijn -winnaar van de Goudse kunstprijz 1971- werkt in diverse media, waaronder glas, steen en plexiglas. Een groot door Van Rhijn vervaardigd wandkunstwerk van glas, 'New Layer', is te vinden in het Paleis van Justitie te Amsterdam. In Gouda bevindt zich ook nog het kunstwerk Locks van zijn hand. Het door de kunstenaar voor het schoolplein van de Anne Frank school vervaardigde werk, een opstelling van variaties op bolvormen, hebben artistieke waarde: er is sprake van originaliteit, en er was bij de oorspronkelijke plaatsing sprake van een interessante compositie. Met de herplaatsing van het werk zijn de objecten zonder overleg met de kunstenaar herplaatst, waardoor de oorspronkelijke ruimtelijke context is verdwenen.

Koe op het pauzeland

Duuk Roodbol (2002)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Koe
Locatie:	Gouderaksedijk 36
Jaartal:	2013/2014
Materiaal:	Beton
Afmetingen:	Circa 4 meter hoog
Tags:	dieren

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De koe is ontworpen door de destijds 12-jarige Duuk Roodbol, die een model maakte van Lego steentjes. Het betonnen werk is het resultaat van een bewonersinitiatief om het zogeheten 'pauzeland' (een tijdelijk braakliggend terrein) bij de Potterspoort op te sieren. Toen het terrein bebouwd werd, is de koe verplaatst naar de huidige locatie. De artistiek niet onverdienstelijke koe herinnert aan dit geslaagde bewonersinitiatief en heeft daarmee sociaal maatschappelijke waarde.

Dit werk is besproken met bewoners. Zie A.2.5 voor een verslag van deze bespreking.

Glas appliqué

Louis La Rooy (1947)

Type:	Overig
Voorstelling:	Abstract
Locatie:	Stationsplein, Gevel NS station
Jaartal:	1984
Materiaal:	Glas
Afmetingen:	Circa 4 meter hoog en 7 meter breed
Tags:	stationskunst, glas

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

De glaskunstenaar Louis La Rooy ontwerpt en vervaardigt sculpturen en glasramen. Daarnaast heeft hij werk in opdracht vervaardigd voor andere kunstenaars. La Rooy heeft geëxposeerd in het Musée du Verre in Dordives, Frankrijk. Het door de kunstenaar voor het station in Gouda vervaardigde monumentale raam, onderdeel van de centrale hal, verlevendigt met zijn vrolijke, warme kleuren de wat nietszeggende jaren '80 architectuur van het station. Het decoratieve raam gaat aan de buitenzijde schuil achter de beeldengroep van Jo Uiterwaal, en aan de binnenzijde achter gewelfbogen. Toch is het een naar omstandigheden geslaagd onderdeel van de verder vrij nietszeggende stationsarchitectuur.

Gevelreliëf

Gra Rueb (1885-1972)

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Twee figuren in korte broek en shirt.
Locatie:	Boelekade 71, bedrijfsgebouw KPN (voormalig 'telefoongebouw')
Jaartal:	1960/1961 (mogelijk eerder vervaardigd)
Materiaal:	Steen
Afmetingen:	Circa 75 x 120 cm
Tags:	wederopbouw, vrouwelijke kunstenaar

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

De beeldhouwer Gra Rueb heeft sculpturen, reliëfs, penningen en plaquettes met voorstellingen van mensen en dieren vervaardigd in brons en steen. Haar diervoorstellingen zijn zeer hoog in kwaliteit. Voorbeelden van werken door Rueb in de openbare ruimte zijn het beeldhouwwerk De Kat in het Zuiderpark in Den Haag, en De Olympische Groet bij het Olympisch stadion te Amsterdam. Kleiner werk van Rueb bevindt zich in o.a. het Kunstmuseum Den Haag, Museum Boijmans van Beuningen, en het Kröller-Müller Museum. Rueb heeft diverse keramische dierfiguren ontworpen voor de keramiekfabriek Goedewaagen in Gouda. Op het door haar vervaardigde hoogreliëf voor het voormalige PTT gebouw in Gouda, zijn twee in een wonderlijke houding lopende figuurtjes zien. Mogelijk is de kunstenaar bij het ontwerp van dit reliëf beïnvloed door de lopende figuren in 'De Ontmoeting' van M.C. Escher: de kunstenaars zullen eind 1945 een gezamenlijke expositie hebben in Rotterdam. De artistieke waarde van het door Rueb voor de PTT ontworpen reliëf is niet opvallend groot: onderwerp, compositie en uitwerking getuigen niet van bijzondere kwaliteit, vergeleken met haar overige werk. Doordat Rueb objecten heeft ontworpen voor de Goudse aardewerk-

fabriek Goedewaagen is wel sprake van cultuurhistorische waarde: het object is een voorbeeld van een kunstwerk door een kunstenaar die ook in de Goudse aardewerk-industrie werkzaam is geweest.

Zonder titel (1991)

Roberto Virgilio Ruggiu (1953)

Type:	Omgevingskunst
Voorstelling:	Granieten steiger met metalen pin
Locatie:	Houtmansplantsoen, ter hoogte Wijde poort
Jaartal:	1991
Materiaal:	Graniet en metaal (oorspronkelijk RVS, nu aluminium)
Afmetingen:	Circa 2,5 meter lang
Tags:	Goudse beeldenroute

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

De kunstenaar Robert Riuggu werkt in diverse media: hij vervaardigt naast beeldhouwen, Land art en penningen, ook schilderijen en tekeningen. Voorbeelden van werken in de openbare ruimte zijn het Tempestas et Silentium bij de Rechtbank in Roermond, en het kunstwerk Peelrandbreuk in Deurne. De kleine, aan de bovenzijde gepolijste granieten steiger in Gouda fungeert als sympathiek, enigszins poetisch landschapdetail in het water. De kunstenaar had in gedachten dat het object als ontmoetingsplek zou kunnen dienen tijdens koude winters, wanneer er geschaatst wordt op het ijs, het werk blijkt echter ook een ontmoetingsplek te zijn in de zomer. Daarmee heeft het werk belevingswaarde.

Keramisch reliëf

Piet Schoenmakers (1919-2009)

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Sportattributen: een stopwatch, kegels, een hockeystick, ballen en racket. Om de hoek twee duiven en een halm
Locatie:	Hoogenburg, gymzaal de Sleutel
Jaartal:	Circa 1970 (?)
Materiaal:	Keramiek, geglaazuurd
Afmetingen:	Ongeveer 3 meter lang en 75 centimeter hoog
Tags:	school, keramiek

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

Het door Piet Schoenmakers ontworpen en vermoedelijk bij St Joris te Beesel uitgevoerde witgeglazuurde keramische wandreliëf voor gymzaal De Sleutel beeldt diverse sportattributen uit, en -om de hoek van de ingang- een halm en twee duiven. Vermoedelijk is het reliëf vervaardigd zo rond 1970. De artistieke waarde van het wandkunstwerk is beperkt: de naar abstractie neigende verbeelding van sportobjecten is weliswaar niet onverdienstelijk, toch blijft de afbeelding van de objecten erg letterlijk, en daarmee beperkt artistiek. Wel heeft het werk cultuurhistorische waarde als voorbeeld van keramische wandkunst in Gouda.

Gevelreliëf

Piet Schoenmakers (1919-2009)

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Hand met granaatappel
Locatie:	Aalberseplein 4
Jaartal:	1967
Materiaal:	Keramiek
Afmetingen:	Circa 150 cm hoog
Tags:	school, keramiek

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

De uit Roermond afkomstige kunstenaar Piet Schoenmakers heeft een groot aantal keramische werken vervaardigd voor de openbare ruimte, zoals het wandkunstwerk bij de ABN-AMRO in Roermond, en de 30 gevelreliëfs voor het gebouw van Amstleven op de Westblaak in Rotterdam. De artistieke waarde van het wandkunstwerk voor de school De Speelboom in Gouda, een hand een granaatappel, is beperkt: het onderwerp is niet bijzonder origineel, en de compositie, uitvoering en kleurkeuze getuigen niet van bijzondere artistieke waarde. Wel heeft het door Schoenmakers voor Gouda vervaardigde werk enige cultuurhistorische waarde als voorbeeld van keramische wandkunst uit de 60' er jaren. Het werk is geproduceerd bij St. Joris te Beesel, de bij Roermond gelegen Limburgse aardewerkfabriek.

Bloem

Piet Schoenmakers (1919-2009)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Figuur omsloten door drie bogen
Locatie:	Bernadottelaan 3, De Oostvogel
Jaartal:	1965
Materiaal:	Beton
Afmetingen:	
Tags:	school

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

De uit Roermond afkomstige kunstenaar Piet Schoenmakers heeft onder andere gewerkt als graficus, kunstschilder, beeldhouwer, monumentaal kunstenaar en keramist. In 1941 won hij met een van zijn grafische werken de Prix de Rome. Voorbeelden van zijn werk in de openbare ruimte zijn onder andere te vinden in Roermond (een keramisch wandkunstwerk), en Rotterdam (gevelreliëfs in brons). Niet altijd is zijn werk even geslaagd en origineel. De door Schoenmakers voor een school in Gouda vervaardigde betonnen sculptuur Bloem - oorspronkelijk witgeschilderd - stelt een door drie bogen omsloten gestileerde figuur voor. Als kunstwerk is de waarde vooral decoratief.

Le Fossile Noir

Rob Schreefel (1953)

Type: Beeld
Voorstelling: Golfvorm met kuif en kegel op kegelvormige sokkel
Locatie: Van Bergen IJzendoornpark
Jaartal: 2014
Materiaal: Graniet
Afmetingen:
Tags:

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

De Amsterdamse beeldhouwer Rob Schreefel heeft diverse werken voor de openbare ruimte vervaardigd, zoals *Kegel met kei* in Borger, en *Ode aan de zon* in Odoorn. Geometrische elementen zoals de kegelvorm, en het gebruikmaken van verschillende oppervlaktebehandelingen in één beeld, zijn daarbij in zijn werk regelmatig terugkerende elementen. Het door middel van crowdfunding aangekochte werk *Le Fossile noir* in Gouda maakt gebruik van zachte ruwe vormen, en gepolijste scherpe vormen. De ronde zachte vorm lijkt daarbij op de scherpe kegelvorm te balanceren. Terwijl er sprake is van een poetische beeldtaal overtuigt het werk artistiek maar beperkt: de compositie is niet zo sterk.

Zonder titel

Josje Smit (1926 - 2003)

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Aabstract
Locatie:	Krugerlaan, Goudse Scholen Gemeenschap
Jaartal:	1963
Materiaal:	Geglazuurde keramiek
Afmetingen:	
Tags:	vrouwelijke kunstenaar, school, wederopbouw, keramiek

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

De kunstenaar Josje smit was actief als onder meer beeldhouwer, keramist en monumentaal kunstenaar. Op verschillende plekken in Nederland zijn diverse keramische wandkunstwerken en sculpturen van haar te vinden: denk bijvoorbeeld aan het wandkunstwerk bij de entree van de UvA in Amsterdam, en het speelplastiek Betonnen Figuur in Haarlem. Terwijl het keramisch wandreliëf in Gouda cultuurhistorisch interessant is als voorbeeld van monumentale wandkunst uit de wederopbouwperiode, overtuigt het werk artistiek maar matig. De abstracte compositie is niet sterk, abstracte vormen lijken willekeurig en zonder onderling verband te zijn gegroepeerd, en er lijkt geen samenhang te zijn in de decoratie van de onderdelen. De verdeling van het wandkunstwerk over de drie muursegmenten helpt daarbij niet.

Pinkeltje

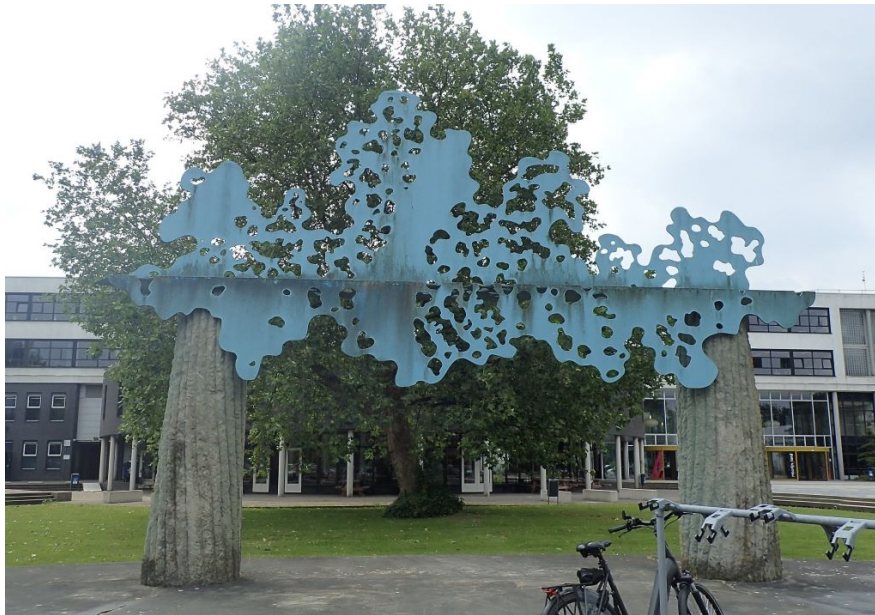
Anno Smith (1915-1990)

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Pinkeltje en vijf muisjes
Locatie:	De Kempenerstraat 2, Kindercentrum De Kwikstaart
Jaartal:	1961
Materiaal:	Keramiek
Afmetingen:	Circa 2 meter hoog
Tags:	school, wederopbouw, keramiek, dieren

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

De Groninger keramist Anno Smith is als monumentaal kunstenaar van nationale interesse. In 2015 was zijn werk aanleiding voor een tentoonstelling in het Gronings Museum, en een publicatie over zijn leven en werk. In Groningen is 2023 uitgeroepen tot Anno Smith jaar. De artistieke waarde van wandreliëf in Gouda met voorstelling van Pinkeltje, de door Dick Laan bedachte sprookjesfiguur, is beperkt: de wel erg letterlijke afbeelding van het kleine mannetje maakt dat het werk inlevert op artistieke waarde. De verbeelding van de muisjes -knabbeltje, Grijskuddje, Zwartsnoetje, Kraaloogje en Langstaartje- heeft wel artistieke waarde, en is typisch voor het werk van Anno Smith. Terwijl de artistieke waarde van het keramisch wandreliëf als geheel niet enorm is, is er wel sprake van cultuurhistorisch belang: als wandkunstwerk met een afbeelding van een 20e eeuwse Nederlands kinderboekpersonage, én als voorbeeld van keramische wandkunst uit de wederopbouwperiode.

Zonder Titel

Jerome Symons (1949)

Type:	Omgevingskunst
Voorstelling:	Twee getordeerde pilaren waarboven stalen lap
Locatie:	Groen van Prinsterersingel 54, bij ID College
Jaartal:	1996
Materiaal:	Beton, dolomietensteen, staal
Afmetingen:	Circa 750 cm hoog
Tags:	school

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

De kunstenaar Jerome Symons vervaardigt sculpturen, omgevingskunstwerken en installaties. Werken in de openbare ruimte bevinden zich in o.a. Zaandam (het Monument for Human rights), Den Helder (Great actors) en in het buitenland. Het object van Symons bij de school in Gouda, bestaand uit een podium met daarop twee pilaren waarboven een blauwgeschilderd gevouwen stalen bladerdak, is voor de locatie ontworpen als openluchtpodium en ontmoetingsplaats. Door zijn monumentaliteit resoneert het object goed met de omringende gebouwen en grote open ruimte. Tegelijk ligt de referentie aan podium en tempelgebouw wel erg voor de hand, waardoor de artistieke waarde beperkt blijft. Een eventuele gebruikswaarde van het object voor scholieren zal blijken uit gebruik, of het gebrek daaraan.

Kinetisch object

Alfred Tempelman (1946-2005) en André Knip (1953)

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Abstract
Locatie:	Klein Amerika 20, gebouw Buytenerf
Jaartal:	1988
Materiaal:	RVS
Afmetingen:	Circa 7 x 7 m
Tags:	Goudse kunstenaar

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

Alfred Tempelman was een Goudse edelsmid, en heeft naast sieraden o.a. trofeeën vervaardigd. Het kinetische kunstwerk in Gouda heeft hij in samenwerking met de Goudse kunstenaar André Knip vervaardigd. Het werk is een kinetisch kunstwerk: het middelste paneel beweegt heen en weer tussen de panelen daarboven en onder, wanneer auto's passeren over een detectielus in de weg. Het mechanisme heeft na de installatie in 1988 slechts enkele jaren gefunctioneerd en is sindsdien defect. De artistieke waarde van het wandkunstwerk is daarmee beperkt.

Hump Back

Peter Tredgett (1931-2013)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Abstract
Locatie:	Groenhovenpark
Jaartal:	1982
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	Circa 150 cm hoog
Tags:	Goudse kunstenaar

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De Goudse beeldhouwer van Engelse afkomst Tredgett heeft pijpmodellen ontworpen bij Goedewaagen. Daarnaast heeft hij enkele sculpturen voor de openbare ruimte vervaardigd, waaronder het werk *Homage to Time* in Moordrecht. Bij zijn werk *Hump-back* in het Groenhovenpark in Gouda is de invloed van de Engelse beeldhouwer Henry Moore op de stijl van Tredgett goed waar te nemen. Het plastische werk overtuigt artistiek niet: stilistisch is het weinig origineel, compositorisch is het niet sterk genoeg. Het werk dat vervaardigd werd in het kader van de BKR regeling, is een voorbeeld van een kunstwerk vervaardigd door een medewerker uit de Goudse keramische industrie.

Een laatste confrontatie

Hans Tutert (1960)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Abstract
Locatie:	Schielands Hoge Zeedijk, Grasveld Mallegatsluis
Jaartal:	1993
Materiaal:	Ferro cement en brons
Afmetingen:	Circa 2 meter hoog
Tags:	Goudse kunstenaar, Goudse beeldenroute

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De Goudse tekenaar en beeldhouwer Hans Tutert was in 1994 winnaar van de Goudse Kunstprijs. Zijn werk Een laatste confrontatie is vervaardigd in het kader van de Goudse Beeldenroute. De artistieke waarde is beperkt: er is sprake van een schijnbaar willekeurige groepering van schijnbaar willekeurig gekozen vormen/objecten. De waarde is daarmee vooral decoratief.

Zonder titel I (1991)

Karien Vervoort (1961)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Abstract
Locatie:	Nieuwe Markt, voor ingang winkelcentrum
Jaartal:	1991
Materiaal:	Gietijzer en cortenstaal
Afmetingen:	Circa 140 cm hoog
Tags:	Goudse beeldenroute, vrouwelijke kunstenaar

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

De kunstenaar Karien Vervoort maakt beelden, installaties en sieraden. Werk van haar bevindt zich onder andere in de openbare ruimte van Almere, Utrecht, en in de tuin van Museum Gouda. Het abstracte werk Zonder titel I (1991) is vervaardigd in het kader van De Goudse Beeldenroute. Het werk heeft artistieke waarde: er is sprake van een origineel idee, en de compositie speelt met openheid, geslotenheid, ruimte en evenwicht. Het werk kwam waarschijnlijk beter tot zijn recht op de oorspronkelijke ruimtelijke locatie in het park, aan het water.

Cup of Socrates

Karien Vervoort (1961)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Kopvorm op tafel
Locatie:	Catharinatuin, Achter de kerk
Jaartal:	1993
Materiaal:	Brons en travertijn
Afmetingen:	Hoogte 34 cm
Tags:	vrouwelijke kunstenaar

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

De sinds de jaren '90 van de 20e eeuw in Duitsland verblijvende kunstenaar Karien Vervoort maakt o.a. beelden, installaties en sieraden. Werk in de openbare ruimte bevindt zich in onder meer Almere en Utrecht. De bronzen sculptuur in de tuin van Museum Gouda, Cup of Socrates, heeft artistieke waarde: er is sprake van een originele beeldtaal -de kunstenaar creert met herkenbare vormen een mysterieus en poetisch beeld- en een geslaagde compositie. Daarnaast getuigt de uitvoering van vakvrouw-schap.

Zonder titel (1992)

Karien Vervoort (1961)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Tafelvorm op tafel
Locatie:	Catharinatuin, Achter de kerk
Jaartal:	1992
Materiaal:	Brons en travertijn
Afmetingen:	Hoogte 34 cm
Tags:	vrouwelijke kunstenaar

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

De sinds de jaren '90 van de 20e eeuw in Duitsland verblijvende kunstenaar Karien Vervoort maakt beelden, installaties en sieraden. Werk in de openbare ruimte bevindt zich onder andere in Almere en Utrecht. De bronzen sculptuur van Karien Vervoort in de tuin van Museum Gouda heeft artistieke waarde: er is sprake van een originele beeldtaal -de kunstenaar creert met herkenbare vormen een mysterieus en poëtisch beeld- en een geslaagde compositie. Daarnaast getuigt de uitvoering van vakvrouw-schap.

Vogelvlucht

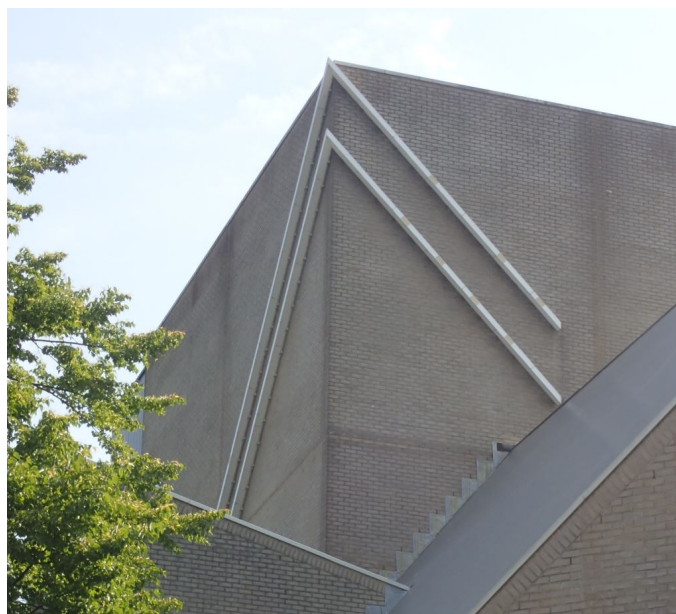
Jef Wishaupt (1940)

Type:	Beeld
Voorstelling:	Gestileerde vogel
Locatie:	Bouwmeesterplein, Op het terrein van Goudse verzekeringen
Jaartal:	2000
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	Circa 180 cm hoog
Tags:	bedrijfskunst, dieren

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

De Limburgse kunstenaar Wishaupt werkt als edelsmid en beeldhouwer. Een sierraad van de kunstenaar bevindt zich in de collectie van het Centraal Museum Utrecht, en de kunstenaar doet in 2023 mee aan een groepstentoonstelling in Museum Valkenburg. De door de kunstenaar in brons uitgevoerde vogel in vlucht in Gouda is door de kunstenaar vervaardigd in opdracht van Verzekeringsmaatschappij De Goudse. Het ontwerp van de gestileerde vogel is geïnspireerd op het logo van De Goudse, dat een zwaluw bevat. De artistieke waarde van het object is beperkt: de op één vleugelpunt balancerende sculptuur van de vogel mist dynamiek en balans in de compositie. De waarde van het beeld is daarmee vooral decoratief.

Lichtplastieken

Margot Zanstra (1919-2010)

Type:	Overig
Voorstelling:	Abstract lijnenspel
Locatie:	Boelekade 67, De Goudse Schouwburg
Jaartal:	1991
Materiaal:	Gemengd, licht en computer
Afmetingen:	
Tags:	vrouwelijke kunstenaar

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Nationaal

De uit Amsterdam afkomstige beeldend kunstenaar Margot Zanstra heeft abstract geometrische stalen sculpturen vervaardigd die te vinden zijn in o.a. Eindhoven (Dubbel Kwadraat) Rotterdam (Zonder titel, bijgenaamd Kassie-zes) en Amsterdam (Choreografie in staal). Haar werk Ghostdwelling won de Henri Moore prijs van het Hakone Open Air Museum in Tokio in 1987. Haar sculpturen in de openbare ruimte laten invloeden zien van o.a. Andre Volten en Alexander Calder. Het computergestuurde lichtkunstwerk in Gouda, te zien op twee van de buitenwanden, licht op in verschillende kleuren wanneer er in de schouwburg een voorstelling is, en heeft daarmee belevingswaarde. Het is het enige lichtkunstwerk in Gouda.

Zonnewijzer

Onbekend

Type:	Beeld
Voorstelling:	Zonnewijzer op voet naar voorbeeld van exemplaar in tuin van het Rijksmuseum
Locatie:	Van Bergen IJzendoornpark 1 (oorspronkelijk rotonde Plesmanplein)
Jaartal:	1961
Materiaal:	IJzer, verf, kiezelbeton
Afmetingen:	
Tags:	rotondekunst

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De zonnewijzer is een kopie in groot formaat van een exemplaar wat zich bevindt in de tuin van het Rijksmuseum te Amsterdam. Het object is een schenking van een Goudse ondernemer aan de stad, en stond oorspronkelijk op een rotonde. Dankzij een bewonersinitiatief is de zonnewijzer gerestaureerd en herplaatst in het Van Bergen IJzendoornpark. Het object heeft belevingswaarde: hij nodigt uit tot het aflezen van de tijd.

Stadswapen

Onbekend

Type:	Wandkunst
Voorstelling:	Tegelrelief met Gouds wapen waaronder banier met tekst PER ASPERA AD ASTRA waaronder ster.
Locatie:	Houtmansingel, circa nummer 4 (voormalig Politiebureau)
Jaartal:	Circa 1957
Materiaal:	Keramiek
Afmetingen:	Circa 2 meter hoog
Tags:	keramiek, lokale productie, wederopbouw

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

Het uit tegels opgebouwde keramische reliëf op het voormalige politiebureau op de Houtmansingel is door de lokale aardewerk fabriek Goedewaagen vervaardigd. Het reliëf heeft cultuurhistorische waarde als voorbeeld lokaal geproduceerde keramiek in de bouw, én als Gouds voorbeeld van monumentale wandkunst uit de wederopbouwperiode. Op het tegeltableau zijn twee leeuwen te zien die het wapenschild van Gouda vasthouden, met daaronder met motto PER ASPERA AD ASTRA [door moeilijkheden naar de sterren].

Maquette Veerstal

Onbekend

Type:	Overig
Voorstelling:	Maquette Veerstal
Locatie:	Veerstal, hoek Peperstraat
Jaartal:	
Materiaal:	Brons
Afmetingen:	
Tags:	geschiedenis Gouda

Waardering: Het bewaren waard

Referentiekader: Lokaal

De in opdracht van de Gemeente Gouda geplaatste bronzen 3-D maquette geeft bezoekers een beeld van de situatie rondom het gebied de Veerstal in 1585. De maker van het in brons vervaardigde informatieve object is onbekend.

5.4 Niet gewaardeerd

In 1 geval is ervoor gekozen het kunstwerk niet te waarderen omdat het zeer recent is geplaatst en een oordeel over de sociaal-maatschappelijke waarde van het werk nog niet mogelijk is.

Telepoort

Atelier ARI

Type:	Omgevingskunst
Voorstelling:	Poort met spiegels
Locatie:	Zuidelijk Stationsplein
Jaartal:	2023
Materiaal:	Aluminium
Afmetingen:	Circa 7 meter hoog
Tags:	

Waardering: Niet gewaardeerd

Atelier Ari vervaardigt sinds 2014 kunst projecten. Het gaat hierbij om onder meer installaties (zoals The Border in Canada) en objecten waarbij door middel van spiegeling visuele effecten wordt gecreëerd (denk bijvoorbeeld aan het object Reflektor in Frankrijk). Bij het door Atelier Ari op het plein voor het station van Gouda geplaatste Telepoort wordt versterkt perspectief en reflectie ingezet om een visueel effect te creëren. Vanuit een aantal zichtpunten slaagt het object hier goed in, waarmee het werk artistieke- en belevingswaarde heeft. Binnen de context van de omgeving lijkt het object minder goed te werken: de bogen echoën weliswaar in de architectuur van het naastgelegen station, toch is er sprake van een gebrek aan samenhang. Dit komt door enerzijds de overvloed aan stijlen op de locatie (het 21e eeuwse werk staat voor een jaren '80 station met beelden uit de '40-er jaren), anderzijds doordat de door het kunstwerk gecreëerde zichtlijnen maar beperkt resoneren met de omgeving. De locatie die de kunstenaars zelf voor ogen hadden -dichter bij het busstation- sneuvelde echter in het pleinontwerp. Het kunstwerk De Telepoort was de keuze van het publiek, na een selectie van 3 voorstellen die gekozen waren uit een totaal van 128 inzendingen.

Bijlage A

Gesprekken

A.1 Werkwijze en methodiek

Voor de waarderingen van het werk, gingen wij op zoek naar de gevoelens van inwoners over een kunstwerk en niet naar wie de meeste kennis over de werken heeft. Wij hebben daarom gekozen voor de gespreksmethode 'Emotienetwerken' van de Reinwardt Academie, geholpen door de methode 'Visual Thinking'.

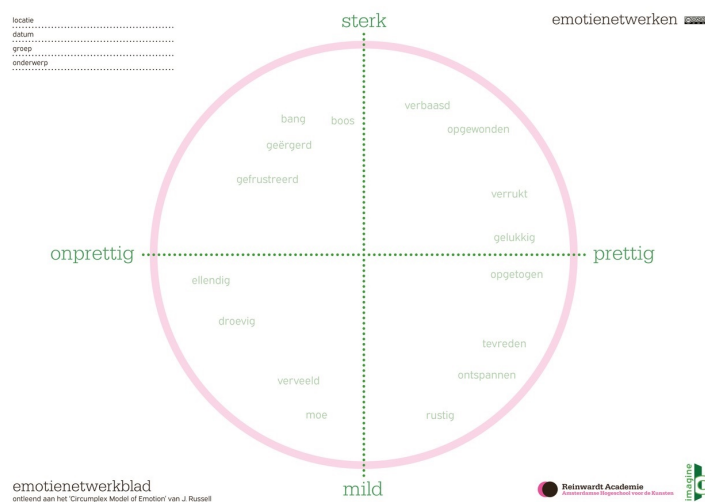
Emotienetwerken is een methode die rond 2017 ontwikkeld is door de Reinwardt Academie en de cultureel erfgoedinstelling Imagine IC (Amsterdam Zuid-Oost), om ingewikkelde vraagstukken rondom erfgoed bespreekbaar te maken met een groep mensen met uiteenlopende visies en gevoelens. De methode streeft ernaar een goed gesprek te voeren, waarin ruimte is voor tegengestelde emoties. Het gesprek houdt in dat er met aandacht geluisterd wordt naar elkaar en dat men, met respect voor elkaar, op elkaar reageert. Men kan nu eenmaal beïnvloed worden door de ander en door nieuwe informatie.

In het geval van Gouda, bestond het gesprek uit drie rondes. Elke ronde wordt deelnemers gevraagd hun gevoel over het werk in een cirkel te plaatsen, met de assen prettig – onprettig en sterk – mild. Deelnemers plaatsen hun initialen op de plek van hun gevoel en leggen dit uit aan de rest. Daarop kan iedereen weer reageren. Tussen de verschillende plaatsen en de beïnvloeders op het blad worden lijnen getrokken. Zo ontstaat een netwerk van emoties.

Per ronde werd er meer informatie over het werk of de context waarin het gemaakt is of nu staat, gegeven:

- De eerste ronde betreft het bekijken van het kunstwerk zonder toevoeging van naam/titel kunstenaar.
- De tweede ronde geeft meer informatie over het kunstwerk/de kunstenaar en de context van het werk.
- De derde ronde geeft nog meer informatie of een interessante (actuele) kwestie die van invloed kan zijn op het gevoel over het werk.

In deze pilot bestond de derde ronde uit:

Figuur A.1: Emotienetwerken

- de kunstenaar die persoonlijk uitleg over de oorspronkelijke bedoeling van het werk en/of hun mening over de huidige staat van het werk gaf (4 keer);
- extra context over de verplaatsing van het werk (2 keer);
- en één keer de reactie van oud leerlingen over het wandkunstwerk dat op hun gymzaal hing.

Reactie van de deelnemers op de methode

De deelnemers reageerden vaak enthousiast over de methode. Ze waren deels verrast dat het niet een 'vrij gesprek' was, maar waardeerden de gekozen vorm, juist omdat er de tijd werd genomen eens stil te staan bij 1 werk en iedereen de ruimte kreeg om haar of zijn gevoel te uiten en deze aan te passen. Het gaf een nieuwe dimensie op kunstwerken in het straatbeeld waar je normaal gedachteloos aan voorbij loopt. Enkelen vonden Emotienetwerken te schools, omdat je niet direct mocht reageren op iemand, maar moest wachten tot iemand uitgesproken was.

Reacties van de deelnemers op het idee van een 'Stadscuratorium'

Wanneer het idee van een Stadscuratorium (Adviescommissie/Burgerberaad) uitgelegd werd, waren mensen verrast. Een ruime meerderheid heeft echter kritiek op hoe de gemeente op dit moment met de collectie kunst in de openbare ruimte omgaat, en reageert positief op de plannen om inwoners wellicht meer te betrekken bij het maken van keuzes in het collectiebeheer. Alle deelnemers geven aan graag op de hoogte gehouden te willen worden over ontwikkelingen hieromtrent. Wel geven de deelnemers van 1 gesprek aan dat een dergelijk curatorium eerder uit professionals moet bestaan. "Het heeft ook bijkomende voordelen als burgers met elkaar in overleg gaan of in gesprek gaan. Dat heeft ook nog een positieve werking op de op de maatschappij en dat is dan vaak niet in geld uit te drukken"

A.2 Gespreksverslagen

De gesprekken zijn steeds samengevat volgens het volgende format:

1. Korte samenvatting van het werk en zijn levensloop
2. Korte samenvatting verloop van het gesprek
3. Aantal quotes van deelnemers (soms geparafraseerd)

Een poging om tot een eenduidige conclusie te komen, is losgelaten omdat de meerstemmigheid van de deelnemers dit in de weg staat, en ook de gesprekken niet in zijn waarde laat.

A.2.1 De 10 banken – Joep van Lieshout (1993)

Het werk en zijn levensloop

De 10 banken van Joep van Lieshout zijn zeer site-specifiek ontworpen in 1993. Ze zijn gemaakt om buiten op het schoolplein weer te geven wat er binnen zoal te doen/leren was. De banken waren wit van kleur, verrijkt met teksten als namen van schoolvakken die aan die school gegeven werden. Tussen 2008 en 2022 zijn de bankjes voor het eerst overgeschilderd en in een andere opstelling geplaatst. Wanneer exact is niet bekend. In 2022 heeft de school zijn plein omgebouwd tot een “sportief beweegplein”, met nieuwe felle kleuren. Zeer vermoedelijk zijn toen de banken wederom geschilderd, nu in roze en oranje. De bijbehorende prullenbakken lijken verloren.

Verloop van het gesprek

De deelnemers lopen in eerste instantie ietwat verloren rond op het schoolplein. De banken worden niet als kunstwerken herkend, totdat de deelnemers hierop geattendeerd worden. Na meer informatie over het kunstwerk is het vooral frustratie dat de boventoon voert. Frustratie over de manier waarop er met het kunstwerk en de auteursrechten is omgegaan en hoe het er daardoor nu uitziet. Het audiofragment van Joep van Lieshout wordt als verrassend ontvangen. Hij pleit voor terug naar de originele staat of terug naar de kunstenaar of iets nieuws van maken. Over de vraag of het werk naar originele staat terug moet, is de groep verdeeld. Sommigen zien het als een kans om iets nieuws te laten maken (al dan niet door dezelfde kunstenaar). Toeval wil dat een van de deelnemers een oud docent van de school is waar het kunstwerk zich bevindt.

Quotes

Ronde 1:

- Het zijn tegenstrijdige emoties: Het is lelijk, maar daardoor heeft het een vorm van schoonheid.
- Iemand is droevig, want het klopt niet met het origineel.
- Het is in slechte staat, maar wordt wel goed gebruikt door studenten.
- Verbazing door de docente, die niet wist dat de banken een kunstwerk zijn. Het botst met de rest van de inrichting.

- Het is een beetje respectloos.

Ronde 2 (meer context rondom het werk, de maker en de aanpassingen)

- Het is belangrijk dat kinderen in aanraking komen met kunst en met Atelier van Lieshout, dus er zou iets mee gedaan moeten worden. Nodig ze uit, dan ontstaat er verwondering
- Besteed in hemelsnaam het geld dat je aan de restauratie zou aangeven, aan het onderwijs.
- Het geheel in oude staat nodigt meer uit tot gebruik dan het nu doet.
- Men is verbaasd dat er zo met kunst wordt omgegaan en dat de kunstenaar hier toestemming voor gegeven heeft. (Men is hier nog in de veronderstelling dat de kunstenaar hier toestemming gegeven heeft)
- Ik ben gewoon boos en verdrietig
- Ik ben juist gerustgesteld: de kennis was niet meer aanwezig bij de school, dus het is niet expres gedaan.
- Nodig Joep van Lieshout uit op de school en maak de scholieren trots.
- Het kunstwerk moet levend gehouden worden

Ronde 3 (audiofragment door Joep van Lieshout over het werk met mogelijke oplossingen)

- Hij klinkt nuchter, maar hij vindt het wel jammer
- Zijn stem is eerder ingehouden ergernis
- 1 deelnemer voelt zich door JvL nog sterker gefrustreerd
- Een ander vindt dat het niet terug kan naar de originele staat, want de schoolsystemen waar het werk op gebaseerd is, bestaan niet meer, dus de context is weg.
- Anderen vinden dat het werk verplaatst moet worden naar het plein voor het Huis van de Stad.
- Er moet documentatie bijkomen, zodat men het verhaal kan achterhalen, d.m.v. QR-code
- Op de vraag of het werk in deze staat total loss is, zegt de helft nee, de andere helft ja.
- Op de vraag of het werk in samenwerking met de kunstenaar moet worden hersteld/veranderd naar een ander werk is ook geen consensus.
- Wel vindt men dat de eigenaar van de school verantwoordelijk is en zelf moet kunnen beslissen wat men wil.
- Wellicht dat wanneer de scholieren gemobiliseerd worden en zij aangeven dat het werk hersteld moet worden, de school hier eerder prioriteit geeft.

A.2.2 Zonder titel – Marijke de Goey (1986)

Het werk en zijn levensloop

Marijke de Goey ontwierp het kunstwerk speciaal voor het Algemeen Psychiatrisch Ziekenhuis van de Robert de Fleury Stichting. Het bestond uit 2 'helderblauwe kolommen die geen functie hebben, versierd met speelse krullenbollen en stalen studs'. Deze kolommen stonden in dialoog met de kolommen binnen het ziekenhuis die met dezelfde krullenbollen en studs versierd waren. De twee blauwe kolommen zijn (wanneer is onbekend) verplaatst, dichterbij de ingang van het ziekenhuis.

Verloop van het gesprek

Het werk wordt wisselend ontvangen. Een deelnemer vindt het niet meer dan 2 platen beton die slecht onderhouden zijn. Een andere deelnemer ziet juist de schoonheid in de tegenstelling van het harde rechte beton en de ronde lijnen van de krullenbollen. Na toevoeging van de context waarin dit werk gemaakt is en de naam van de kunstenaar veranderen de gevoelens. Deels omdat de kunstenaar bekend is bij de deelnemers (verandering ten positieve), deels omdat er gerefereerd wordt aan het andere kunstwerk van haar in Gouda, de 'paperclip', die vernietigd is (verandering ten negatieve).

Quotes

Ronde 1

- Ja, wat moet ik zeggen dat het hele beeld doet mij helemaal niets? Nee, Ik vind het gewoon twee platen beton.
- Als het ergens anders had gestaan, had ik het niet begrepen. Althans had ik had ik er niet bij gedacht van dat zijn hersenen
- Wat ik leuk vond, was dat dat je had hier rechte betonnen platen en die wirwar van ijzeren buizen, en dat dat dat zo tegenstrijdig is. Dat vond ik heel leuk en ik vond het fijn hè. Als je het dan over gevoel hebt, echt fijn dat die stalen buizen wat ruimte in namen en ik vond het ook fijn dat ik er doorheen en omheen kon lopen. En Het was ook lekker groot, ja, dus ja, ik vond het eigenlijk haast een soort plek. Het maakte echt een plek.
- Als ik daar voor het zeggen had, had ik daar een ander kunstwerk gezet, iets wat de patiënten die daar komen wat blijer zouden maken.
- Ik denk dat het niet zo op waarde wordt geschat hier. Nee, Het is onbekend

Ronde 2 (Context over werk, plaatsing en kunstenaar)

- Ik zou er iets anders neergezet hebben, ik word er niet vrolijk van. En die patiënten ook niet, denk ik, want daar zou je toch voor moeten doen.
- Ik vind juist het tegenovergestelde, het zou juist moeten blijven en zou meer aandacht verdienen.
- Nou, voor mij zou ik dit kunstwerk mogen blijven omdat ik het niet truttig vind. Ik vind het een soort van stoerheid hebben.

Ronde 3

- Hoeveel geld moeten wij als gemeenschap daar insteken?
- Terug naar de kunstenaar is een goede optie, in ieder geval de kunstenaar inlichten.
- Misschien is een mensenleven net te kort, hè? Want na een jaar of 60 tot 80 weet je wat uit een bepaalde periode de toppers zijn

Het werk levert veel verschillende emoties op, maar merendeel van de deelnemers vindt het werk het bewaren waard. De vraag is wel wie voor de kosten op moet draaien. Het is voor hen niet vanzelfsprekend dat de gemeente voor deze kosten verantwoordelijk is, het zou ook met crowdfunding in de buurt kunnen.

A.2.3 Tafel II – Kees Bückens (1992)

Het werk en zijn levensloop

Tafel II van Kees Bückens is ontworpen speciaal voor het toen gebouwde nieuwe winkelcentrum Goverwelle. Vanwege (vermoedelijk) uitbreiding van het aantal parkeerplaatsen is het werk 100 meter verplaatst. Het staat nog steeds aan dezelfde parkeerplaats, maar 180 graden gedraaid.

Verloop van het gesprek

Het is een kunstwerk waarvan velen alleen onbewust wisten dat er het stond. “Oh ja” was een veel gehoorde kreet toen we bij het werk stonden. De emoties over dit werk zijn over het algemeen prettig, er is slechts 1 persoon die zich mild onprettig bij het werk voelt: eigenlijk heeft zij er geen echte emotie bij, legt ze uit. Een andere deelnemer heeft moeite met de ratio loslaten en kan zijn gevoel geen woorden geven, terwijl een derde deelnemer juist het gevoel van balans (wat de kunstenaar met zijn werk wil zeggen) krijgt bij het werk en daar gelukkig van wordt.

Quotes

Ronde 1

- Ik word er blij van omdat die vorm eigenlijk best wel puzzelt, staat iets, er ligt iets en dan staat iets dwars op. Het lijkt als een openstaande hand. Ik vind dat eigenlijk ook wel weer een beetje passen bij het winkelcentrum.
- Oh dat ding. Ja, ik dacht, oh een soort bushokje, dus dat was eigenlijk niet prettig. Die eerste indruk. Ik merkte ook het gaandeweg wel positiever ging beoordelen. Ja, milder, zeg maar.
- Ik heb er totaal geen gevoel bij en dat in die zin: Ik zie graag dat een kunstobject zich snel duidelijk maakt aan mij waar het voor bedoeld is of betekenis heeft. En dit staat daar maar gewoon te staan. Maar ik zit niet aan de onprettige kant, want het is fantastisch mooi materiaal wat verwerkt is.
- Ja voor mij komt heel duidelijk het woord balans binnen. Het gaat over verticaliteit, contact met mensen en Het is ook nog iets met de spirituele wereld.

Ronde 2 (Context over werk, plaatsing en kunstenaar)

- Het staat er al zo lang dus je accepteert dat het er is en moet staan. Je geeft het de ruimte dat het er mag zijn.
- Jammer dat je er niet op kan klimmen
- Ik was verbaasd over de titel Tafel. Een tafel staar voor mij voor gezelligheid, met mensen eromheen, maar deze is koud en je kan er niet omheen zitten.
- Doordat er geen uitleg bij het werk staat, maakt het heel anoniem, dat vind ik jammer want ik wil graag iets begrijpen.
- Een andere deelnemer begrijpt juist heel goed dat er geen extra informatie beschikbaar is, het gaat om wat de kijker ervan maakt, niet om wat de kunstenaar ermee bedoelt.

Ronde 3

- Door deze input gaat het beeld gewoon leven! Ik ben van verbaasd naar ontspannen gegaan.
- Nu kan ik aan een ander ook veel makkelijker vertellen over het beeld.
- Ik ben wat minder enthousiast geworden. Hij had het over die balans, over dat moment dat het dan niet meer goed gaat, en toen dacht ik ja, Maar het is zo een lomp ding dat, dat spreekt mij dan niet zo meer aan of zo
- En dan die beweeglijkheid, denk ik ja maar als ik dan zelf kijk van goh, nou staat hij echt gewoon in een soort van hoek geparkeerd, hij is een beetje onzichtbaar geworden, dus volgens mij is de beweging er een beetje uitgehaald
- Waar het nu staat lijkt het een beetje alsof ze niet wisten wat ze met het object aan moesten, waar het naartoe moest. Het is niet de beste plek voor het werk.
- Ik realiseer me ook dat kijk ik nog meer respect hebt voor wat hij gemaakt heeft en wat het resultaat ervan is. Als je bedenkt dat hetgeen wat misschien wel het moeilijkst is geweest, namelijk het glad polijsten van de bovenkant van de liggende plaat, ook hetgeen is wat we precies niet zien.
- Ik vond het heel leuk het hele proces van hem te horen, van de praktisch dingen waar hij tegenaan loopt, daar word ik wel blij van.

A.2.4 Drie vogels in vlucht – Fred Carasso (1960)

Het werk en zijn levensloop

Het werk van Fred Carasso is in 1960 als eerste rotondekunstwerk van Zuid Holland geplaatst in Gouda, op het nieuwe verkeersplein op het Bolwerk. Het werk is (in ieder geval vóór 2009) verplaatst naar het Oranjeplein. Inmiddels is het werk in zeer slechte staat, er is een boom op gevallen en brons dieven hebben delen verwijderd.

Verloop van het gesprek

Het kunstwerk in huidige staat werpt vooral gefrustreerde gevoelens op en gevoelens van onbegrip. Het is bij de schouw niet duidelijk wat het voor moet stellen, en de plek van het werk wordt als niet kloppend ervaren. Na toevoegen van extra context ontstaat er meer begrip en bij sommigen nog meer frustratie. Er is veel onbegrip voor

de gemeente dat dit heeft kunnen gebeuren. Een deel van de deelnemers vindt dat het werk hersteld moet worden en een betere plek verdient. Anderen stellen voor dat het tijd is voor vernieuwing en wellicht het beeld vernietigd moet worden en de materialen als grondstof dienen voor een nieuw kunstwerk door een jonge kunstenaar. Alles van vroeger willen vasthouden is voor hen geen logische optie.

Quotes

Ronde 1

- Als ik aankom denk ik, wat een lelijk ding! Wordt er droevig van, donker, zwaar, kapot, niet gezellig, honden poep veldje eromheen. Als ik er naar zou kijken elke dag vanuit mijn keukenraam, zou ik denken wanneer halen ze het weg.
- Het lijkt op een vertrapte kerstbal
- Ik loop er elke dag langs. Mooie locatie, omgeving. Wereldbol, vogels die herrijzen. Belangrijk gedenkteken. Het is kapot, maar nog steeds mooi.
- Mooi kunstwerk, maar staat duidelijk op de verkeerde plek.

Ronde 2 (Context over werk, plaatsing en kunstenaar)

- Het werk zoals het nu staat maakt me heel verdrietig
- Het verbaast mensen dat het werk van een belangrijke kunstenaar als Carasso is en dat het in deze staat nog in de openbare ruimte staat
- Ook in de staat waar het zich nu bevindt, is het het waard om meegenomen te worden in de stadsrondleiding, maar dan moet er wel de juiste informatie beschikbaar zijn.

Ronde 3 (Wat is de toekomst van dit werk?)

- We zouden een fonds moeten oprichten om het werk te restaureren, zeker omdat het het eerste rotondekunstwerk van Zuid-Holland is
- Is het geen optie om het brons van het werk te gebruiken als grondstoffen zodat een jonge kunstenaar een nieuw kunstwerk kan maken?
- Extra informatie wordt door sommigen gewaardeerd, maar QR-codes hebben niet de voorkeur.

A.2.5 Koe (op het pauzelandchap) – Duuk Roodbol (2013)

Het werk en zijn levensloop

De Koe (op het Pauzelandchap) is ontworpen door de toen 13-jarige Duuk Roodbol. Zijn moeder vroeg hem of hij met LEGO een koe wilde maken. Dit ontwerp is vergroot tot een kunstwerk van 4 meter hoog. Het was bedoeld als tijdelijk werk op het tijdelijke Pauzelandchap. De initiatiefnemers waren er echter zo aan gehecht dat ze het werk verplaatst hebben naar GoudAsfalt, waar het inmiddels fungeert als baken voor het creatieve terrein.

Verloop van het gesprek

De deelnemers reageren zeer verschillend wanneer ze in contact komen met het werk. Een deel is zeer enthousiast en anderen zijn gefrustreerd, ze vinden het geen kunstwerk. Door het gesprek en de verschillende toevoegingen van informatie, raakt bijna iedereen wel positief betrokken bij het werk. Het staat voor een onderdeel van de gebiedsontwikkeling en het feit dat het door een jonge Gouwenaar ontworpen is, die geen idee had wat er met zijn LEGO ontwerp zou gebeuren, wekte veel sympathie op. Uiteindelijk vinden de meeste mensen het een sympathiek werk, alhoewel niet iedereen vindt dat het kunst is.

Quotes

Ronde 1

- Het verbaast me dat jullie dit kunstwerk hebben uitgekozen. Ik voel verbazing, een beetje ergernis
- Dit is geen kunstwerk
- Ik vind hem persoonlijk niet mooi.
- Ik heb me echt geërgerd aan die hele koe
- Bij de richting prettig of richting onprettig zit een beetje twijfel, Maar dat heeft voor mij niet te maken met dat ik het geen kunst vind, het is voor mij nieuw dat het dit geen kunst is. Maar het komt misschien ook om mijn voorkeur voor ja moet zeggen voor Street Art.
- Ik vind het ook het mooie dat die gerecycled is

Ronde 2 (Context over werk, plaatsing en kunstenaar)

- Die geschiedenis is gewoon ok, Ik heb nu ook wel een prettig gevoel, een positievere benadering.
- Nee, potverdorie, ik vind het gewoon helemaal niks, helemaal niet persoonlijk hoor, zo bedoel ik het niet.
- Ik erger mij de minder aan, want ik dacht van nou, als iedereen het dan toch een beetje aardig vindt, dan is het minder erg

Ronde 3 (Toelichting kunstenaar en initiatiefnemer)

- Ik vind het wel mooi. Ik ben verbaasd dat sommige mensen het geen kunst vinden. Dat is heel waardevol om mee te nemen in zo'n waarderingsproces, Omdat het ook over sociale waardering gaat
- Ik heb hem nooit weg willen hebben, maar hij mag van mij nu zeker blijven staan
- Ik vind het een voordeel het verhaal erachter horen. Dat is eigenlijk al een bijzonder verhaal. Ik ben benieuwd naar de kunstenaar, Dit is een van mijn dingen die nu beantwoord is en dat geeft mij een prettig gevoel daarin,
- Maar ja, ik vind hem nog steeds gewoon niet mooi.

A.2.6 Roos – Miriam Piña (1997)

Het werk en zijn levensloop

De Roos van Miriam Piña is ook een private opdracht geweest. De kunstenaar heeft het gemaakt om de omliggende bedrijven te bedanken voor de steun die ze haar gegeven hebben. Inmiddels zijn geen van die oorspronkelijke bedrijven nog daar gevestigd. De Roos ligt in een rechthoekig water, omgeven voor hoge naaldbomen, in de schaduw. Het is oorspronkelijk een bewegend werk (windvanger), maar doordat het lang niet schoon gemaakt is, ligt het vast.

Verloop van het gesprek

Het gesprek vond plaats met 2 deelnemers. De organisator deed daarom actief mee als derde gesprekspartner. Het was een klein, intiem gesprek, waarin veel van gevoelens gewisseld werd: Het werk werd in eerste instantie als mooi en sereen ontvangen, maar had ook associaties met de dood (een geknipte roos sterft onvermijdelijk op korte termijn). De conditie van het werk maakte dat er uiteenlopende gevoelens waren: de frustratie hierover werd duidelijk geuit. Ditmaal kwam de kunstenaar zelf in persoon vertellen hoe het werk tot stand gekomen is en wat er sinds 1997 al dan niet gedaan is om het werk schoon en goed te houden.

Quotes

Ronde 1

- Dan denk ik, hè, wat zonde voor zo een mooi kunstwerk, Mijn gevoel is eigenlijk positief, maar minder door de omgeving. Het staat gewoon de verkeerde plek.
- Het voelt alsof het met liefde gemaakt is
- Het is mooi rustig plekje
- Ik kreeg het idee is het nou lente of juist herfst? Ik zat een beetje in die twee splitsing.
- Ik zat aan de dood te denken, of juist aan verliefdheid

Ronde 2 (Context over werk en het materiaal – plastic – wetenschappelijk onderzoek over hoe slecht microplastics zijn voor water)

- Als je er op die manier naar kijkt, is eigenlijk een heel ander perspectief dan of je het mooi vindt, of je vindt plek mooi. Dat is dan minder belangrijk

Ronde 3 (de kunstenaar komt persoonlijk vertellen hoe het werk tot stand is gekomen)

- ook de kunstenaar geeft in het gesprek aan zich bewust te zijn van het gebruikte materiaal en geeft aan dit anders te hebben gedaan, als ze dit toentertijd had geweten
- het wordt niet goed onderhouden, Het is aan restauratie toe.

A.2.7 Baksteenmozaïek de Touwtrekkers – Berend Hendriks (1964)

Het werk en zijn levensloop

Het baksteenmozaïek van Berend Hendriks is in de jaren 60 geplaatst op een muur van het gymnastieklokaal. Het is zichtbaar vanaf de Joubertstraat en zit dus aan de achterkant van het schoolcomplex. Het werk is zichtbaar vanaf 3 meter afstand, tussen het werk en de kijker zit een brede berm. Tegenwoordig zit niet meer het Coornhert Gymnasium in het gebouw, maar het Kespercollege. Hendriks is een nationaal bekende monumentaal kunstenaar en heeft 2 werken in Gouda.

Verloop van het gesprek

Het gesprek was kort en eenduidig, iedereen zat richting de sterk, prettige kant. Het beeld spreekt nog steeds, ziet er goed uit, verdient wellicht wat meer aandacht. Het onprettige wat er opgemerkt wordt, is dat het ook iets van machtsvertoon in zich heeft. Deze opmerking wordt gemaakt en besproken. Er is niemand die hierop van emotie veranderd. Ook vindt men de plek niet optimaal voor het werk: een te drukke weg. Men concludeert wel snel dat ten tijde van het maken van het werk dit waarschijnlijk nog niet het geval was. De deelnemers zouden graag meer aandacht voor het werk zien. Of het een bordje of een QR-code of iets anders moet worden, laten ze in het midden.

Quotes

Ronde 1

- Ik vind het prachtig mooi. Ik zat eigenlijk te denken van waarom hebben ze het daar neergezet? Ik vind het een heel fijn. Ik ga ik hou erg van gevel reliëfs
- Het heeft ook iets heel krachtigs
- Je zit iets ook van macht in en machtsvertoon of machtsstrijd of zo, want dat toont trekken ofzo. Nou ja, dat met die hele grote en hele kleine deeltjes, hè?
- Heel mooi uitgevoerd en ik denk echt van God hoe je dat kan verzinnen dat je dat in baksteen kan doen en eigenlijk ook best wel verfijnd. Ja, ik ben echt onder de indruk.
- Ik vond het teleurstellend dat het op die plek was.

Ronde 2 (context kunstwerk, naoorlogse wandkunst, kunstenaar)

- Het wordt wat waardevoller nog of zo, het feit dat er niet zoveel gevel reliëfs zijn en dat het een nationale kunstenaar is.
- Toen heeft ie toch naar vroeger gekeken? Ja, dat toen al retro. Misschien ook onze Duitsland communistische wereld, de stijl doet me dat ook aan denken.
- Waarom wordt het niet vaker gedaan, een gevel reliëf is echt een verbetering van zo'n muur.

Ronde 3 (audiofragmenten van oud scholieren)

- *Deze fragmenten leveren weinig nieuwe inzichten op.*

Bijlage B

Literatuurlijst

O. van der Wijk, 2001, Beelden in Gouda.

L. Beker, 1985, Beeldig Gouda.

M van Duyn en H Vogels, 1991, de Goudse beeldenroute.

A. Versloot (red.), 2013, Op de museale weegschaal: collectiewaardering in zes stappen, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort 2013,
https://www.cultureelerfgoed.nl/binaries/cultureelerfgoed/documenten/publicaties/2013/01/01/op-de-museale-weegschaal-collectiewaardering-in-zes-stappen/versloot_2013_op_de_museale_weegschaal.pdf

C. Bunnik, 2017, Naar waarde gewogen een nieuw model voor kwaliteitsbeoordeling van cultuursubsidies 2e druk, Boekmanstichting, Amsterdam 2017

Over emotienetwerken: <https://www.reinwardt.ahk.nl/lectoraat-cultureel-erfgoed/emotienetwerken/>

H. Dibbits, 2020, Emotienetwerken: erfgoed- en burgerschapseducatie in de 21e eeuw
<https://www.reinwardt.ahk.nl/lectoraat-cultureel-erfgoed/publicaties/publicatie/emotienetwerken-erfgoed-en-burgerschapseducatie-in-de-21e-eeuw/>

J. Rana, M. Willemsen, H. Dibbits, 2017, Moved by the Tears of Others: Emotion Networking in the Heritage Sphere
<https://www.reinwardt.ahk.nl/lectoraat-cultureel-erfgoed/publicaties/publicatie/moved-by-the-tears-of-others-emotion-networking-in-the-heritage-sphere/>

S. Engels, M. Waalwijk-van der Spree, Beelden in Gouda,
<https://beeldeningouda.wordpress.com/>